

ŠVIETIMO
IR MOKSLO
MINISTERIJA

UGDYMO
PLĖTOTĖS
CENTRAS

Pokyčių, susijusių su „Kūrybinių partnerysčių“ modelio taikymu mokyklose, tyrimo ataskaita

---

2013 – 2014 m.m tyrimo etapas

Projekto „Kūrybingumo plėtra Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose pritaikant ir įdiegiant kūrybinių partnerysčių modelį“ tikslas – skatinti kūrybingumą plėtojant kūrybišką mokymąsi. Projekto metu Lietuvos kontekstui pritaikomas ir bendrojo lavinimo mokyklose diegiamas „Kūrybinių partnerysčių“ modelis. Tyrimas skirtas įvertinti pokyčius susijusius su kūrybiškumo ugdymu ir raiška projekte dalyvaujančių mokyklų bendruomenėse.

2014 m. spalio 7 d.

TURINYS

DIAGRAMŲ SĄRAŠAS	3
LENTELIŲ SĄRAŠAS	4
TYRIMO KONTEKSTAS	5
TYRIMO METODOLOGIJA	7
Tikslas ir uždaviniai.....	7
Tyrimo tikslas	7
Tyrimo uždaviniai.....	7
Tyrimo dizainas	7
Kiekybinių tyrimų modelis ir instrumentai	11
Tyrimo aprėptis ir imtis	11
Duomenų rinkimo rezultatai. Pirminis duomenų apdorojimas.....	12
Kokybinių tyrimų modelis ir instrumentai	13
Fokusuotos grupinės diskusijos, pagilintas interviu ir pamokos stebėjimas	13
TYRIMO REZULTATAI.....	14
EMOCINĖS MOKYMOSI APLINKOS VERTINIMAI	15
Emocinė aplinka 1 – 3 klasių pamokose	15
4 – 6 klasių moksleivių emocinės aplinkos mokykloje vertinimas	17
Situacijos palyginimas: projekto pradžia ir pabaiga.....	17
Situacijos palyginimas: dalyvavusieji ir nedalyvavusieji projekte.....	18
7 – 12 klasių moksleivių emocinės aplinkos mokykloje vertinimas	20
Situacijos palyginimas: projekto pradžia ir pabaiga.....	20
Situacijos palyginimas: dalyvavusieji ir nedalyvavusieji projekte.....	21
MOKSLEIVIŲ NUOSTATŲ IR GEBĖJIMŲ VERTINIMAI	23
1 – 3 klasių moksleivių nuostatos ir gebėjimai	23
4 – 6 klasių moksleivių nuostatos ir gebėjimai.....	24
Situacijos palyginimas: projekto pradžia ir pabaiga.....	24
Situacijos palyginimas: dalyvavusieji ir nedalyvavusieji projekte.....	25
7 – 12 klasių moksleivių nuostatos ir gebėjimai.....	27
Situacijos palyginimas: projekto pradžia ir pabaiga.....	27
Situacijos palyginimas: dalyvavusieji ir nedalyvavusieji projekte.....	30

4-12 klasių moksleivių nuostatos ir gebėjimai. Detalizavimas	33
Situacijos detalizavimas: atskirų nuostatų ir gebėjimų pokytis.....	33
MOKYTOJŲ NUOSTATŲ IR GEBĖJIMŲ VERTINIMAI	46
Situacijos palyginimas: projekto pradžia ir pabaiga.....	46
Situacijos palyginimas: dalyvavusieji ir nedalyvavusieji projekte.....	49
Įsitraukimas į projektą	52
Mokytojų nuostatos ir gebėjimai: moksleivių vertinimai vs. mokytojų savęs vertinimas	58
Situacijos detalizavimas: atskirų nuostatų ir gebėjimų pokytis.....	62
MOKINIŲ DALYKINĖS KOMPETENCIJOS IR LANKOMUMAS	71
BENDRŲJŲ UGDYMO PROGRAMŲ ŠAŠAJOS SU KŪRYBIŠKO MOKYMOSI PROJEKTAIS	75
APIBENDRINIMAS IR IŠVADOS.....	79
PRIEDAI	84
Kiekybinių tyrimų instrumentai.....	84
1 priedas. 4 – 6 klasių moksleivių internetinės apklausos anketa	84
2 priedas. 7 – 12 klasių moksleivių internetinės apklausos anketa	86
3 priedas. Mokytojų ir administracijos atstovų apklausos anketa	89
Kokybinių tyrimų instrumentai	90
4 priedas. Pokyčių, susijusių su kūrybinių partnerysčių modelio taikymu mokyklose tyrimas – 2013 /2014 vaikai. Diskusijų gidas	90
5 priedas. Pokyčių, susijusių su kūrybinių partnerysčių modelio taikymu mokyklose tyrimas – 2013 /2014 vaikai. Interviu su mokytojais gidas	97

DIAGRAMŲ SĄRAŠAS

1 diagrama. Tyrimo dizaino schema.....	10
2 diagrama. Emocinės aplinkos mokykloje vertinimai. 4 – 6 klasių moksleivių projekto dalyvių vertinimų 2013 – 2014 m. palyginimas (2013 m. $n=182$; 2014 m. $n=314$).....	17
3 diagrama. Emocinės aplinkos mokykloje vertinimai. 4 – 6 klasių moksleivių dalyvavusių ir nedalyvavusių projekte vertinimų palyginimas. ($n=795$).....	19
4 diagrama. Emocinės aplinkos mokykloje vertinimai. Kartotiniai 7 – 12 klasių moksleivių vertinimai ($n=158$)	20
5 diagrama. Emocinės aplinkos mokykloje vertinimai. 7 – 12 klasių moksleivių dalyvavusių ir nedalyvavusių projekte vertinimų palyginimas ($n=1252$).....	21
6 diagrama. Vaikų nuostatos ir gebėjimai. 4 – 6 klasių moksleivių projekto dalyvių vertinimų 2013 – 2014 m. palyginimas (2013 m. $n=182$; 2014 m. $n=314$).....	25
7 diagrama. Vaikų gebėjimų ir nuostatų vertinimai. 4 – 6 klasių moksleivių dalyvavusių ir nedalyvavusių projekte vertinimų palyginimas. ($n=795$).....	26
8 diagrama. Mokinių nuostatų ir gebėjimų vertinimai. Kartotiniai 7 – 12 klasių moksleivių vertinimai. ($n=158$)	28
9 diagrama. Mokytojų veiklos vertinimai. Kartotiniai 7 – 12 klasių moksleivių vertinimai. ($n=158$).....	29
10 diagrama. Mokinių gebėjimų ir nuostatų vertinimai. 7 – 12 klasių moksleivių dalyvavusių ir nedalyvavusių projekte vertinimų palyginimas ($n=1252$).....	29
11 diagrama. Mokytojų veiklos vertinimai. 7 – 12 klasių moksleivių dalyvavusių ir nedalyvavusių projekte vertinimų palyginimas ($n=1252$).....	31
12 diagrama. Mokytojų gebėjimai, nuostatos ir gebėjimai. Kartotiniai dalyvaujančių projekte pedagogų savęs vertinimai. ($n=53$).....	47
13 diagrama. Mokytojų nuomonė apie moksleivių gebėjimus ir nuostatas. Kartotiniai dalyvaujančių projekte pedagogų vertinimai. ($n=53$)	48
14 diagrama. Mokytojų gebėjimai, nuostatos ir gebėjimai. Tiesiogiai dalyvaujančių ir nedalyvaujančių projekte pedagogų savęs vertinimai. ($n=301$).....	48
15 diagrama. Mokytojų nuomonė apie moksleivių gebėjimus ir nuostatas. Tiesiogiai dalyvaujančių ir nedalyvaujančių projekte pedagogų vertinimai. ($n=301$).....	49
16 diagrama. Mokytojų gebėjimai, nuostatos ir gebėjimai. Skirtingose projekto programose dalyvaujančių pedagogų savęs vertinimai. ($n=301$).....	53
17 diagrama. Mokytojų gebėjimai, nuostatos ir gebėjimai. Skirtingose projekto programose dalyvaujančių pedagogų savęs vertinimų procentinės išraiškos. ($n=301$).....	55
18 diagrama. Mokytojų nuomonė apie moksleivių gebėjimus ir nuostatas. Skirtingose projekto programose dalyvaujančių pedagogų vertinimai. ($n=301$).....	56
19 diagrama. Pedagogų nuomonė apie moksleivius. Skirtingose projekto programose dalyvaujančių pedagogų vertinimai. Procentinė išraiška($n=301$).....	57
20 diagrama. Mokytojų gebėjimų, nuostatų ir gebėjimai. Mokytojų savęs vs. mokinių vertinimai. 2013 m. pabaiga	59
21 diagrama. Mokytojų gebėjimų, nuostatų ir gebėjimai. Mokytojų savęs vs. mokinių vertinimai. 2014 m. pavasaris.....	58
22 diagrama. Mokytojų gebėjimų, nuostatų ir gebėjimai.. Mokytojų savęs vs. mokinių vertinimai. Suvokimo žemėlapis.....	59

1 diagrama. Galimas projekto poveikis lankomumui ir pažangumui. Mokytojų ekspertiniai situacijos vertinimai.....	71
2 diagrama. Galimas projekto poveikis lankomumui ir pažangumui. Mokytojų ekspertiniai situacijos vertinimai. Skirtingose projekto programose dalyvaujančių pedagogų vertinimai.....	72

LENTELIŲ SĄRAŠAS

---

1 lentelė. Tyrimo etapų tvarkaraštis	9
2 lentelė. Imties formavimas	11
3 lentelė. Internetinių apklausų rezultatai (2013 – 2014 m.)	12
4 lentelė. Kokybinių tyrimų etapai ir instrumentai.....	13

TYRIMO KONTEKSTAS

Šiuolaikinėje dinamiškoje visuomenėje tampa svarbios asmeninės kompetencijos, kurios leidžia operatyviai reaguoti į pokyčius, prie jų prisitaikyti, labiliai integruotis į besikeičiančią aplinką, sėkmingai veikti visuomenėje - tiek darbo rinkoje, tiek bendruomenės gyvenime. Tokių kompetencijų ugdyme ypatingą vietą užima švietimo sistema, sudaranti, arba turinti sudaryti, prielaidas jas formuoti bei joms skleisti ugdymo procese. Šis procesas švietimo sistemos yra realizuojamas kuriant bei įgyvendinant Bendrąsias ugdymo programas. Reaguojant į visuomenėje vykstančius pokyčius Bendrojo ugdymo programos nuolatos atnaujinamos - 2008 metais buvo patvirtintos pradinio ir pagrindinio ugdymo, o 2011 metais – vidurinio ugdymo programos. Jose žymiai didesnis dėmesys skiriamas bendrųjų, dar kitaip vadinamų universaliųjų, kompetencijų ugdymui, mokymo individualizavimui, ugdymo turinio integravimui. Jos apibrėžia ugdymo turinį jau nebe kaip tikslą, o kaip priemonę ugdyti atitinkamas kompetencijas, suteikia pedagogui daugiau laisvės planuoti procesus ir veikti savarankiškai, taikyti savo pasirinktus ir išbandytus ugdymo metodus.

Bendrosiose ugdymo programose numatyti pagrindiniai ugdymo principai apima ugdymo turinio orientavimą į bendrųjų kompetencijų ugdymą, ypatingą dėmesį skiriant mokymuisi mokytis; ugdymo individualizavimui; ugdymo turinio integravimui. Jose programuojamas toks ugdymo procesas, kuris įtrauktų mokinį į aktyvų ir sąmoningą mokymąsi bei leistų jam tapti pasitikinčiu savimi, aktyviu, kūrybišku, bendraujančiu ir bendradarbiaujančiu, pasirengusiu mokytis visą gyvenimą.

Pirmoje 2008 metų pusėje visuomenei ir pedagogams pristatytos Bendrojo ugdymo programos turėjo būti pradėtos taikyti jau tų pačių metų rudenį. Dėl diegimo skubotumo, procesas vyko ne visai sklandžiai, pedagogų didaktinis paruošimas nebuvo detalai apgalvotas ir suplanuotas. Pirmąją informaciją apie programų pokyčius, jų taikymą mokytojai gavo iš savo kolegų, dalyvavusių vienkartinuose konsultaciniuose mokymuose. Per kelis vėlesnius mokslo metus paaiškėjo, kad didelė dalis pedagogų pilnai nesupranta, kaip jie turėtų ugdyti programose nurodomas nuostatas ir gebėjimus. Tai lėmė sudėtiniai veiksniai - dalies pedagogų pasyvumas, paruoštų rekomendacijų trūkumas, Bendrojo ugdymo programose esančių dalies sąvokų apibrėžimai, nesufleruojantys įgyvendinimo kelių. Jeigu žinios ir jų pasiekimo lygiai dėl nesudėtingo detalizavimo yra mažiausiai problematiški, gebėjimai - susiejami su praktinėmis veiklomis, jų pokyčius galima stebėti, tai nuostatos (vidinė parengtis veikti)

buvo ta sritis, kur pedagogams reikėjo ir tebereikia pagalbos. Šiuo požiūriu praktinės veiklos ir greta vykstančios pasiekimų refleksijos ir konsultacijos galėjo būti tas palaikymas, kurio mokytojai pasigedo. Taip susiklostė situacija, kad bendrojo ugdymo dokumentų atnaujinimas ugdymo praktiką mokyklose pakeitė ne taip, kaip tikėtasi, o kai kuriais atvejais sukėlė sumaišties ir nepasitikėjimo pokyčiais.

Atsižvelgiant į situaciją ir tuo pačiu vadovaujantis bendrais strateginiais valstybės tikslais, 2011 m. Lietuvoje pradėtas įgyvendinti „Kūrybinių partnerysčių“ projektas. Tai mokyklose vykdomas projektinės veikos, kurių vienas svarbiausių tikslų - kūrėjų ir mokyklų (mokinių, mokytojų, tėvų) bendradarbiavimas, siekiant kūrybiško mokymosi bei ugdymo praktikos pokyčių. „Kūrybinių partnerysčių“ programa Lietuvoje vystoma sėkmingos to paties pavadinimo programos, sukurtos Jungtinėje Karalystėje, pagrindu.

„Kūrybinių partnerysčių“ modelis siekia ugdyti¹:

- moksleivių kūrybingumą, žadinant jų siekius ir didinant pasiekimus;
- mokytojų kūrybiško darbo ir bendradarbiavimo su kūrėjais įgūdžius;
- mokyklos bendruomenės požiūrį į kultūrą, kūrybiškumą bei partnerystę grįstą darbą.

Iš esmės "Kūrybinių partnerysčių" modelis atitinka Bendrųjų ugdymo programų principus, siūlydamas mokykloms unikalią kūrėjų patirtį, ugdymo atnaujinimo idėjas bei praktinę pagalbą jas įgyvendinant, padeda keisti mokymąsi ir sudaryti sąlygas vaikų kūrybiškumui ugdyti – metodus, priemones, organizavimą, aplinką ir mokytojų požiūrį į savo pačių kūrybiškumą bei kūrybiško darbo galimybes.

Bendrosiose ugdymo programose nurodoma, kad didžiausias dėmesys turi būti skiriamas kompetencijų ugdymui, kurios čia yra suprantamos kaip gebėjimų, nuostatų ir supratimo visuma. "Kūrybinių partnerysčių" modelio taikymas suteikia įrankius ir priemonių arsenalą, leidžiantį tiek mokytojams, tiek moksleiviams siekti šių ugdymo(si) tikslų. Šioje ataskaitoje pristatomu tyrimu ir siekiama išsiaiškinti, kaip, vykstant "Kūrybinių partnerysčių" siūlomo kūrybiško pobūdžio mokymuisi, kinta du Bendrosiose ugdymo programose aptarti kompetencijų aspektai: moksleivių ir mokytojų gebėjimai ir nuostatos, taipogi, kaip tokio mokymosi galimybė keičia mokyklos bendruomenės gyvenimą bei klimatą, ir įvertinti sąsajas tarp "Kūrybinių partnerysčių" modelio bei Bendrųjų ugdymo programų taikymo mokyklose.

---

¹ Šaltinis – „Kūrybinių partnerysčių“ Programų vadovas“, 2013 m.

TYRIMO METODOLOGIJA

Tikslas ir uždaviniai

Projekto „Kūrybingumo plėtra Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose pritaikant ir įdiegiant kūrybinių partnerysčių modelį“ tikslas – skatinti kūrybingumą plėtojant kūrybišką mokymąsi. Projekto metu Lietuvos kontekstui pritaikomas ir bendrojo lavinimo mokyklose diegiamas „Kūrybinių partnerysčių“ modelis.

Tyrimo tikslas

Tyrimo tikslas – įvertinti pokyčius, susijusius su „Kūrybinių partnerysčių“ modelio taikymu mokyklose.

Tyrimo uždaviniai

---

1. Ištirti kūrybiško mokymosi projektuose dalyvavusių mokinių gebėjimų ir nuostatų į mokymąsi kaitą projekto metu;
2. Ištirti kūrybiško mokymosi projektuose dalyvavusių mokytojų gebėjimų ir nuostatų į profesinę veiklą kaitą projekto metu;
3. Ištirti mokyklos klimato kaitą kūrybiško mokymosi projekto metu;
4. Ištirti bendrųjų programų sąsajas su kūrybiško mokymosi projektais.

Tyrimo dizainas

Tiriami gebėjimai ir nuostatos pateikti Užsakovo, tiriamieji gebėjimai ir nuostatos, klimato aspektai atitinka Bendrojo ugdymo ir Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo (PKT) programas.

Pagrindinių sąvokų apibrėžimai:

- **Gebėjimai** (pgl. Bendrąsias ugdymo programas) – tai, kas pritaikoma praktiškai veikiant analogiškose ar naujose situacijose, analizuojant, kuriant naujus dalykus, pagrindžiant nuomonę (Bendrosios ugdymo programos, 2008).
- **Nuostata** – tai įsitikinimas ir jausmas, kurie parengia tam tikru būdu reaguoti į daiktus, žmones ir įvykius (Psichologijos terminų žodynas, 1986).
- **Organizacijos** (šiuo atveju, mokyklos) **klimatas** – tai visuma psichologinių sąlygų, įtakojančių efektyvią grupinę veiklą, produktyvumą, asmenybės raidą, darbuotojų gyvenimo kokybę ir kt. Organizacijos klimato pagrindas – žmonių jausmai, emocijos (Robbins, 2003).

1. Tiriant mokinių gebėjimus, buvo vertinama:

- Mokėjimas mokytis
- Bendradarbiavimas
- Kūrybinis mąstymas

Tiriami gebėjimai taip pat apima:

- dalykines mokinių kompetencijas bei
- lankomumą.

Tiriant mokinių nuostatas, buvo vertinama:

- Domėjimasis mokomuoju dalyku
- Mokymosi reikšmingumo suvokimas
- Noras tyrinėti
- Nusiteikimas pažinti ir tobulinti savo gebėjimus
- Pasitikėjimas savo jėgomis
- Drąsa klausti, ieškoti pagalbos
- Noras dalintis savo mintimis, nuomone, jausmais, patirtimi
- Nusiteikimas išklaudyti kitą, gerbti kitokią nuomonę

2. Tiriant mokytojų gebėjimus, buvo vertinama:

- Ugdymo iššūkių kėlimas ir priėmimas
- Eksperimentavimas ugdymo procese: naujų idėjų, žinių, įgūdžių, aplinkų ir požiūrių

taikymas

- Mokinių įgalinimas (Mokytojų siekis pažinti savo mokinių mokymosi ypatumus)
- Refleksijos naudojimas
- Mokinių kūrybiškumo stebėjimas, fiksavimas, vertinimas
- Bendradarbiavimas su mokiniais (skiriamas ypatingas dėmesys)

Tiriant mokytojų nuostatas, buvo vertinama:

- požiūris į profesinę veiklą;
  - motyvacijos aspektai;
3. Tiriant mokyklos klimatą, buvo vertinami šie aspektai:
- Emocinė aplinka
  - Tolerancija
  - Mokinių vertingumo suvokimas

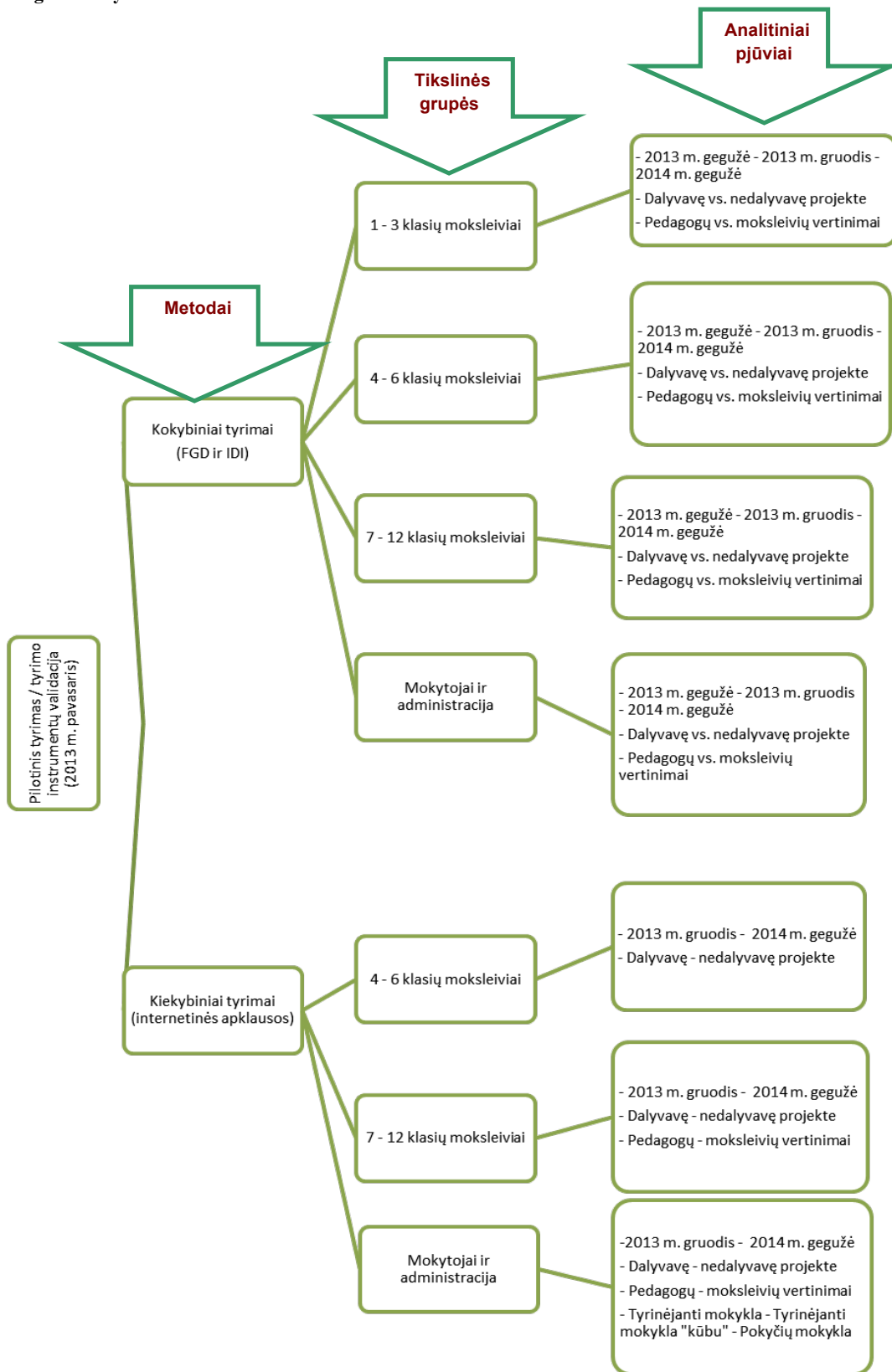
- Minčių ir nuomonių įvairovės skatinimas
  - Sąlygos skatinančios mokinių kritinį mąstymą
  - Emocinis priklausymo bendruomenei vertinimas
  - Laisvė eksperimentuoti
  - Žaismingumas, humoras, gera nuotaika.
4. Tiriant bendrųjų programų sąsajas su kūrybiško mokymosi projektais buvo vertinami šie elementai:
- Ar bendrųjų programų turinio ir pateikimo formos atnaujinimai sudaro sąlygas kūrybiškam mokymosi procesui;
  - Ar ir kaip mokytojai ir mokyklos administracija naudojami bendrosiomis programomis organizuojant ir koreguojant ugdymo procesą;
  - Kaip ugdymo aplinka pritaikoma kūrybiškam mokymuisi.

1 lentelė. Tyrimo etapų tvarkaraštis

Tyrimas (etapas)	Mokyklos tipas (mokyklų skaičius)	Kokybiniai metodai	Kiekybiniai metodai
1 ir 2 diagnostinis tyrimas	Tyrinėjamosios mokyklos (20) Pokyčių mokyklos (12)	Pagilintas interviu (IDI) su kuriojančiu ir dalyko mokytoju. Fokus grupės (FGD) su programoje dalyvaujančiais moksleiviais. Pamokų stebėjimas programoje dalyvavusių mokytojų ir moksleivių.	Tyrimo metodas: anketinė apklausa internetu. Tikslinės grupės: <ul style="list-style-type: none"> • programoje dalyvaujantys mokytojai • programoje nedalyvaujantys mokytojai • programoje dalyvaujantys mokiniai* • programoje nedalyvaujantys mokiniai* • programoje dalyvaujančių mokyklų administracijos atstovai
Duomenų apibendrinimas siekiant validuoti instrumentus.			
3 -4 diagnostiniai tyrimai	Tyrinėjamosios mokyklos (20) Pokyčių mokyklos (20)	Pagilintas interviu(IDI) su kuriojančiu ir dalyko mokytoju. Fokus grupės (FGD) su programoje dalyvaujančiais moksleiviais. Pamokų stebėjimas programoje dalyvavusių mokytojų ir moksleivių.	Tyrimo metodas: anketinė apklausa internetu. Tikslinės grupės: <ul style="list-style-type: none"> • programoje dalyvaujantys mokytojai • programoje nedalyvaujantys mokytojai • programoje dalyvaujantys mokiniai* • programoje nedalyvaujantys mokiniai* • programoje dalyvaujančių mokyklų administracijos atstovai
Tyrimo duomenų analizė ir galutinės ataskaitos parengimas			

* Atsižvelgiant į skirtingą programoje dalyvaujančių vaikų amžių, pirmajame etape naudotos dvi skirtingos apklausos anketos: 1-6 klasių moksleivių, 7-12 klasių moksleivių. Po pirmojo diagnostinio tyrimo nuspręsta į kiekybinį tyrimą įtraukti tik 4 – 6 klasių bei 7 – 12 klasių moksleivius. 1 – 3 moksleivių nuomonė tirta tik kokybinio tyrimo metodais.

3 Diagrama. Tyrimo dizaino schema

Kiekybinių tyrimų modelis ir instrumentai

Tyrimo aprėptis ir imtis

PIRMOJI TYRIMO DALIS (1 ir 2 diagnostinis tyrimas) įgyvendintas iki 2013 rugsėjo mėn.

Tyrimo uždaviniai:

- Pokyčių matavimo instrumentų operacionalizavimas ir rodiklių išskyrimas;
- Kiekybinio tyrimo instrumentų parengimas, žvalgomasis tyrimas (klausimynų validacija);
- Pirminis situacijos tyrimas.

ANTROJI TYRIMO DALIS (3-4 diagnostinis tyrimas) įgyvendintas 2013 rugsėjį -2014 birželį

Tyrimo uždaviniai:

- 3 diagnostinis etapas, atliktas 2013 m. gruodį – 2014 sausį, skirtas pradinės situacijos įvertinimui;
- 4 diagnostinis etapas, atliktas 2014 m. gegužę – birželį, skirtas pokyčių įvertinimui.

Šio etapo pabaigoje – atlikta duomenų analizė.

Tyrimo aprėptis (angl. *sampling frame*) sutampa su „Kūrybinių partnerysčių“ projekte dalyvaujančių mokyklų skaičiumi.

Pagal technines projekto sąlygas tyrimo imčiai pasirinkti 72 kūrybiškų mokyklų projektai, atrinkti kvotiniu principu (pateikiamas 2 lentelėje).

Atrinktose mokyklose respondentų imtys formuojamos pagal šiuos atrankos metodus:

- tikslinį (derinant su kvotiniu). Pagal šį metodą atrinkami ekspertai pagilintiems interviu;
- atsitiktinės atrankos metodą (derinant su kvotiniu). Pagal šį metodą atrinkti mokinių tikslinės grupės respondentai.

2 lentelė. Imties formavimas

<i>Mokslo metai</i>	<i>Tyrimas</i>	<i>Pokyčių mokyklos (projektų skaičius)*</i>	<i>Tyrinėjančios mokyklos (projektų skaičius)*</i>
2012-2013 metai	1 ir 2 pilotinis tyrimas	12	20
2013-2014 metai	3 ir 4 diagnostinis tyrimas	20	20
	Viso 1-2 etape	12	20
	Viso 3-4 etape	20	20
	Viso projekte	32	40

*Vienoje mokykloje buvo matuojami tik vieno projekto pasėkoje galimai įvykę pokyčiai.

Duomenų rinkimo rezultatai. Pirminis duomenų apdorojimas

Internetinis anketavimo metodas eliminuoja su apklausėjais susijusius klaidų šaltinius, tačiau siekiant minimizuoti su respondentais susijusių klaidų skaičių taikyti papildomi duomenų kontrolės kriterijai:

§ „Skubančiųjų“ (*angl. speeders*) eliminavimas. Anketos, kurių pildymo laikas neįprastai trumpas (nuo vidurkio nukrypsta 3 – 4 kartus) šalinamos iš duomenų bazės.

§ „Braižytojų“ (*angl. straight-liners*) eliminavimas. Vienas iš nesąžiningo ar atmetino pildymo indikatorių – „vizualus“ anketos pildymas, kai pažymėtas anketų atsakymus galime jungti įsivaizduojamomis linijomis („sujungti“ skalių 1, 10 ir pan. ar „braižomos“ įstrižos linijos).

§ Turinio kontrolė. Kai kurie teiginiai klausimų blokuose suformuluoti inversiškai (teigiamas atsakymas yra kitoje skalės pusėje). Nenuoseklūs atsakymai dažnai parodo netinkamą pildymą (dažnai nenuoseklumas stebimas kartu su „braižymo“ problema).

3 lentelė. Internetinių apklausų rezultatai (2013 – 2014 m.)

Anketa	Bendras (<i>brutto</i>) atsakymų skaičius	Analizuotų (<i>netto</i>) anketų skaičius	Netinkamų anketų skaičius	Tinkamų anketų procentas
Pirmasis- antrasis pilotinis tyrimo etapas				
1 – 6 klasių moksleivių anketa	771	742	29	96%
7 – 12 klasių moksleivių anketa	997	941	56	94%
Mokytojų ir administracijos atstovų projekto dalyvių anketa	100	99	1	99%
Mokytojų ir administracijos atstovų nedalyvavusiųjų projekte anketa	124	87	37	70%
Trečiasis tyrimo etapas 2013 m. gruodis				
4 – 6 klasių moksleivių anketa	346	334	12	97%
7 – 12 klasių moksleivių anketa	782	733	49	94%
Mokytojų ir administracijos atstovų anketa	160	155	5	97%
Ketvirtasis tyrimo etapas 2014 m. gegužė				
4 – 6 klasių moksleivių anketa	486	461	25	95%
7 – 12 klasių moksleivių anketa	591	519	72	88%
Mokytojų ir administracijos atstovų anketa	150	146	4	97%

Kokybinių tyrimų modelis ir instrumentai

---

4 lentelė. Kokybinių tyrimų etapai ir instrumentai

1-2 etapai	PAGILINTAS INTERVIU (IDI) SU KURUOJANČIU IR DALYKO MOKYTOJU. FOKUS GRUPĖS (FGD) SU PROGRAMOJE DALYVAUJANČIAIS MOKSLEIVIAIS.
3 etapas	PAGILINTAS INTERVIU (IDI) SU KURUOJANČIU IR DALYKO MOKYTOJU. FOKUS GRUPĖS (FGD) SU PROGRAMOJE DALYVAUJANČIAIS MOKSLEIVIAIS. PAMOKOS STEBĖJIMAS SU PROGRAMOJE DALYVAVUSIAIS MOKYTOJAIMS IR MOKSLEIVIAIS.
4 etapas	PAGILINTAS INTERVIU (IDI) SU KURUOJANČIU IR DALYKO MOKYTOJU FOKUS GRUPĖS (FGD) PROGRAMOJE DALYVAUJANČIAIS MOKSLEIVIAIS. PAMOKOS STEBĖJIMAS SU PROGRAMOJE DALYVAVUSIAIS MOKYTOJAIMS IR MOKSLEIVIAIS.

Tyrimo naudoti kokybiniai tyrimų metodai: pagilinti interviu (IDI), stebėjimas ir fokusuotos grupinės diskusijos (FGD).

Fokusuotos grupinės diskusijos, pagilintas interviu ir pamokos stebėjimas

---

Pirmojo tyrimo etapo metu taikyti tokie kokybiniai duomenų rinkimo metodai: fokusuota grupinė diskusija (su projekte dalyvavusiais moksleiviais) bei pagilintas interviu (su kuriojančiu mokytoju bei mokytoju dalykininku)

Fokusuota grupinė diskusija (FGD) - tai kokybinis tyrimo metodas, leidžiantis gauti pagilintą informaciją apie kokybinius tam tikrų temų aspektus, detaliau nagrinėti konkrečias temas, aptarti jų priežastis, suvokimus, interpretacijas, sužinoti nuomonę, požiūrį ir patirtis susijusias su analizuojama tema.

Į FGD kviečiama 8-10 dalyvių, optimali diskusijos trukmė 1,5-2 val.

Diskusiją pagal iš anksto numatytą planą veda moderatorius, kuris seka diskusijos eigą, tikslina reikiamus klausimus, skatina pasisakyti visus dalyvius.

Pagilintas interviu (IDI) – asmeninis pokalbis su vienu žmogumi pagal iš anksto parengtą vieningą struktūrą, siekiant sužinoti respondento nuomonę, vertinimus, požiūrį ir patirtis, susijusias su analizuojama tema. Dažniausiai taikomas sunkiau pasiekiamoms tikslinėms grupėms arba ekspertų nuomonei tirti.

Pamokos stebėjimas – pasyvus planinės pamokos stebėjimas, niekaip nesikišant į procesą, fiksuojant jos eigą. Pamoką vedantis mokytojas dalyvauja projekte kartu su klase, kuriai veda pamoką.

Kokybiniai tyrimo metodai taikyti 70% kaimo ir 30% miesto mokyklų (kiekvienoje mokykloje buvo atlikta po vieną FGD su projekto veiklose dalyvavusiais moksleiviais bei po vieną IDI su kuriojančiuoju mokytoju, administracijos atstovu bei mokytoju dalykininku).

TYRIMO REZULTATAI

Tyrimo uždaviniuose ir tyrimo dizaine aprašyti rodikliai (kintamieji) analizuoti kokybiniais ir kiekybiniais metodais. Atsižvelgiant į kiekybinių tyrimo instrumentų specifiką (indikatorių grupavimą), analizė sugrupuota į šias dalis:

- Emocinės mokymosi aplinkos vertinimai. Analizė apima su mokyklos psichologiniu klimatu susijusius vertinimus (1 – 12 klasių moksleivių kokybinį tyrimą, 4 – 6 ir 7 – 12 klasių moksleivių kiekybinius tyrimus);
- Moksleivių nuostatų ir gebėjimų vertinimai. Analizė apima 1 – 12 klasių moksleivių kokybinį, 4 – 6 ir 7 – 12 klasių moksleivių kiekybinius tyrimus;
- Mokytojų gebėjimų ir nuostatų vertinimai. Analizė apima pedagogų ir mokyklų administracijos atstovų kokybinius tyrimus, mokytojų ir administracijos atstovų kiekybinį tyrimą;
- Mokinių dalykinių kompetencijų ir lankomumo vertinimai. Analizė apima moksleivių pažangumo ir lankomumo galimus pokyčių vertinimus projekto kontekste;
- Bendrojo ugdymo programų sąsajos su kūrybiško mokymosi projektais. Kūrybiško mokymosi galimybių ir taikymo analizė BUP kontekste.

Tyrimo kintamieji analizuoti laiko ir įsitraukimo į projektą pjūviais. Laiko dimensija apima dalyvavusiųjų projekte nuomonių palyginimus projekto pradžioje ir projekto pabaigoje. Įsitraukimo dimensija nagrinėja dalyvavusiųjų ir nedalyvavusiųjų projekte vertinimus.

EMOCINĖS MOKYMOSI APLINKOS VERTINIMAI

Skyriuje analizuojami moksleivių emocinės mokymosi aplinkos vertinimai, vertinimų priklausomybė nuo laikotarpio (projekto pradžia ir pabaiga) ir įsitraukimo į projektą (dalyviai ir nedalyvavę projekte).

Kiekybinis tyrimas apima 4 – 6 ir 7 – 12 klasių moksleivių grupes. Kokybiniais tyrimais analizuotos visos moksleivių amžiaus grupės (įskaitant 1 – 3 klases, kurios kiekybiniais metodais tiriamos nebuvo).

Emocinė aplinka 1 – 3 klasių pamokose

Emocinė aplinka projekto metu ženkliai keitėsi. Projekto pradžioje 1-3 klasių moksleiviai ugdymo procesą suvokė gana tradiciškai - labai aiškus skirstymas pagal konkrečias veiklas, kurios tarpusavyje nesiejamos. Tai atsispindėjo vaikų sukurti koliažai. Pamokos struktūra juose griežtai reglamentuota, elgesio ir kompetencijų ribos tarp mokytojo ir moksleivių aiškiai struktūruotos – ritmiška ciklas, kur skirtingų dalykų pamokas atskiria pertraukos. Pamokos formatas statiškas – mokytojas prieš klasę vadovauja visam procesui. Dienos rutiną įvairina pertraukos ir jų teikiami malonumai – maistas, bendravimas, pokštai, judėjimas. Dažnas motyvas - langas arba kompiuteris, už kurio yra „kitoks“, įdomesnis pasaulis – kelionės, atradimai. Projektui baigiantis moksleiviai pamokoje akcentą perkelia nuo vadovėlio (nustumtas į koliažo kampą) į klasiokus, mokytojus. Pamokų-pertraukų skirstymas dingsta, aplinka išlaisvėja. Pačios pamokos nebeskirstomos pagal dalykus, dingsta įprastas formatas - mokytojas prieš klasę.

Tokius pokyčius inspiravo Kūrybinių partnerysčių projektinės veiklos. Apibūdindami atmosferą jose moksleiviai visai kitaip atvaizduoja erdvę – nelieka jokios įprastos tvarkos, mokytojo stolas stovi tuščias kampe, lenta, laikrodis perkelta mokiniams už nugaros. Pagrindinis dėmesys skiriamas laisvesniam bendravimui, bendravimui su tais, kurie iki šiol (kituose koliažuose) nefigūravo (pvz.: neįgalieji). Akcentuojami neįprasti pamokos elementai – eksperimentai, visa tai, kas prieš projektą buvo už lango ar kompiuteryje, čia vaizduojama mokyklos erdvėje. Mokytojo, vadovėlių „Kūrybinių partnerysčių“ projekto pamokos erdvėje iš viso nėra, visi – suaugę, vaikai – yra viena grupė lygiaverčių asmenų.

4 – 6 klasių moksleivių emocinės aplinkos mokykloje vertinimas

Situacijos palyginimas: projekto pradžia ir pabaiga

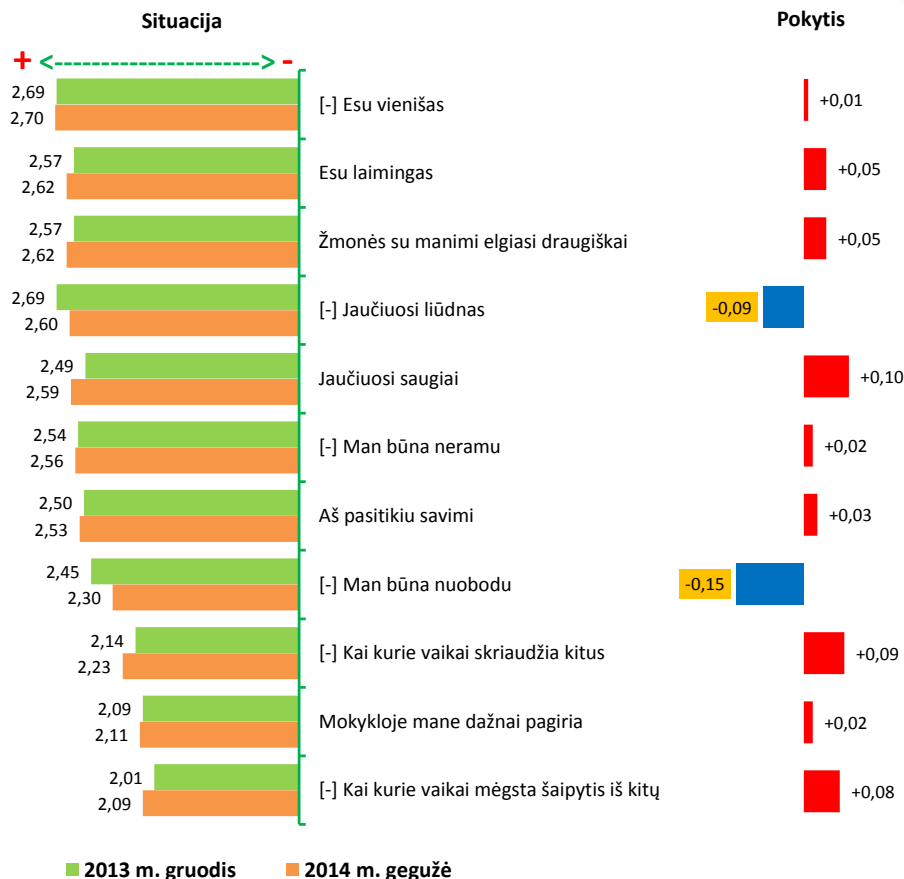
Bendro psichologinio klimato vertinimų rezultatai projekto pradžioje 2013 m. ir pabaigoje 2014 m. rodo teigiamus pokyčius daugelyje tirtų rodiklių. Išskirtina pagrindinė tendencija – teigiamas saugumo jausmo pokytis ir patyčių sumažėjimas.

4 diagrama. Emocinės aplinkos mokykloje vertinimai. 4 – 6 klasių moksleivių projekto dalyvių vertinimų 2013 – 2014 m. palyginimas (2013 m. $n=182$; 2014 m. $n=314$)

...

4 – 6 klasių moksleivių apklausos parodė akivaizdų emocinės mokymosi aplinkos pagerėjimą. Pagrindinė tendencija – teigiamas saugumo jausmo pokytis ir patyčių sumažėjimas.

...

Legenda:

* Vertinimų skalė nuo 1 iki 3.

** Sub – skalė dešinėje rodo pokytį tarp lyginamųjų laikotarpių / grupių. Raudona spalva reiškia teigiamą pokytį, mėlyna – neigiamą.

*** Svarbu! Kai kurie teiginiai (pažymėti [-]) turi neigiamą reikšmę. Siekiant supaprastinti interpretaciją ir suvienodinti vertinimų kryptį, neigiamų teiginių reikšmės buvo perkoduotos keičiant jų ženklą („apverstos“ reikšmės).

**** Statistiškai reikšmingi skirtumai pažymėti oranžine spalva.

Stebimos ir kelios neigiamos tendencijos. 2014 m. tyrime vaikai dažniau išskyrė nuobodulį ir liūdesio jausmą (abiejų rodiklių pokyčiai yra statistiškai reikšmingi).

Interpretuojant trumpo laikotarpio duomenis šių kintamųjų išskirtinumą paaiškinti sunku. Be jokios abejonės, bendrus psichologinio klimato vertinimus lemia daugelis aplinkybių ir veiksnių: bendras mokslo krūvis, besikeičiantis lavinimo turinys, tvarkaraštis, net sezoniškumas, todėl vien projekto poveikį „izoliuoti“ neįmanoma. Gilesniam situacijos pažinimui būtina giluminė analizė ir tęstiniai stebėjimai.

Situacijos palyginimas: dalyvavusieji ir nedalyvavusieji projekte

---

Anksčiau aptarti moksleivių vertinimai per laiko pjūvį (projekto pradžia – pabaiga) padėjo atskleisti tam tikras tendencijas, galimai atspindinčias projekto poveikį, tačiau dėl nepakankamai didelio laiko tarpo tarp matavimų statistiškai reikšmingų skirtumų užfiksuota nedaug. Dalyvavusiųjų ir nedalyvavusiųjų projekte atsakymų takoskyra pasitelkta, siekiant labiau išryškinti vertinimų skirtumus.

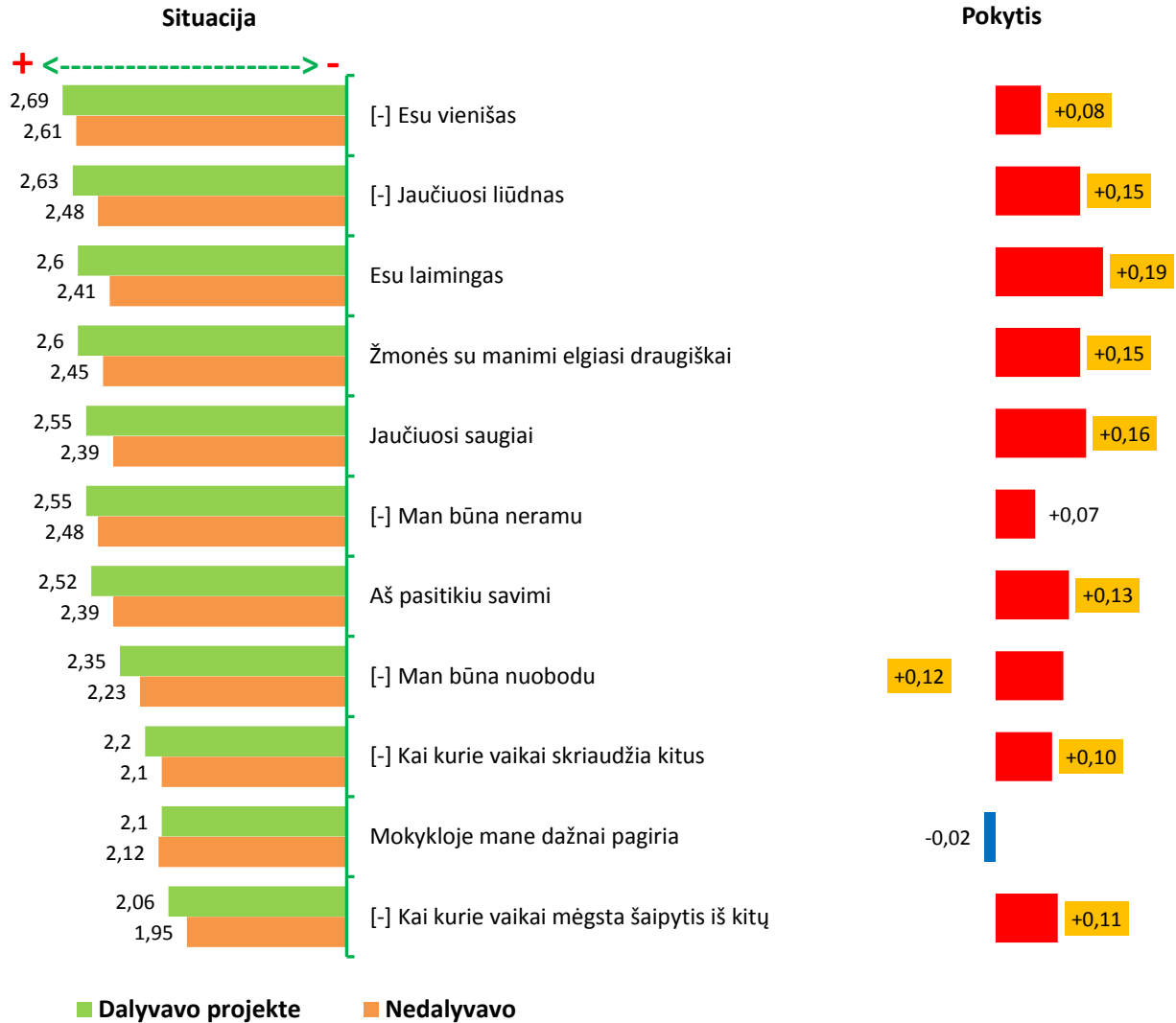
Dalyvavusiųjų – nedalyvavusiųjų pjūvis labai aiškiai atskleidė lyginamųjų grupių skirtumus. Absoliučiai visi indikatoriai (išskyrus teiginį „mokykloje mane dažnai pagiria“, kurio pokytis artimas 0) rodo, jog projekte dalyvaujančių moksleivių psichologinį klimatą atspindintys vertinimai yra labiau pozityvūs lyginant su nedalyvaujančiųjų projekte kontroline grupe, o vertinimų skirtumai yra statistiškai reikšmingi.

...

Projekte dalyvaujančių moksleivių psichologinį klimatą atspindintys vertinimai yra labiau pozityvūs lyginant su nedalyvaujančiųjų projekte kontroline grupe.

...

5 diagrama. Emocinės aplinkos mokykloje vertinimai. 4 – 6 klasių moksleivių dalyvavusių ir nedalyvavusių projekte vertinimų palyginimas. (n=795)

Legenda:

* Vertinimų skalė nuo 1 iki 3.

** Sub – skalė dešinėje rodo pokytį tarp lyginamųjų laikotarpių / grupių. Raudona spalva reiškia teigiamą pokytį, mėlyna – neigiamą.

*** Svarbu! Kai kurie teiginiai (pažymėti [-]) turi neigiamą reikšmę. Siekiant supaprastinti interpretaciją ir suvienodinti vertinimų kryptį, neigiamų teiginių reikšmės buvo perkoduotos keičiant jų ženklą („apverstos“ reikšmės).

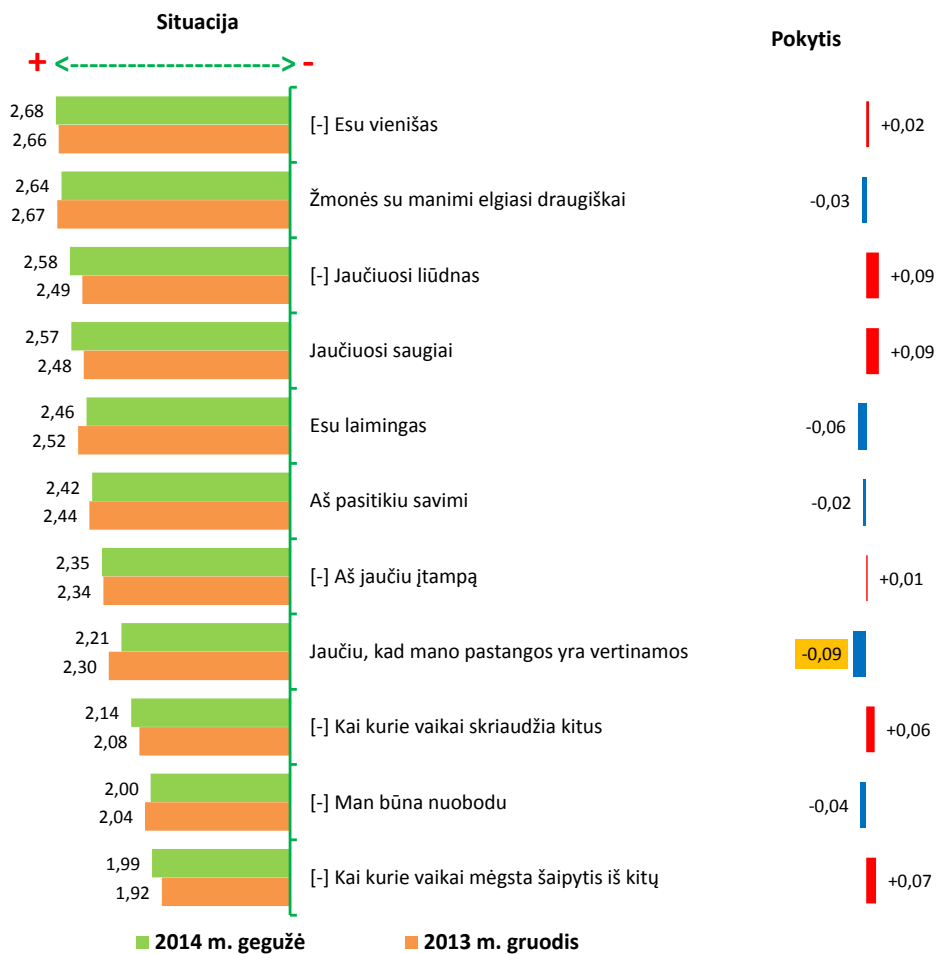
**** Statistiškai reikšmingi skirtumai pažymėti oranžine spalva.

7 – 12 klasių moksleivių emocinės aplinkos mokykloje vertinimas

Situacijos palyginimas: projekto pradžia ir pabaiga

Kartotinis tų pačių respondentų nuomonių palyginimas² neatskleidė jokių psichologinio klimato rodiklių pokyčių. Poriniai matavimai užfiksavo tik vieną statistiškai reikšmingą neigiamą pokytį – projekto pabaigoje respondentai paskatinimus ir motyvaciją („mano pastangos yra vertinamos“) vertino žemesniais balais, nei projekto pradžioje.

6 diagrama. Emocinės aplinkos mokykloje vertinimai. Kartotiniai 7 – 12 klasių moksleivių vertinimai. (n=158)

² Analizuoti tik respondentų, dalyvavusių abiejuose tyrimo etapuose, atsakymai, t.y. lyginti tų pačių respondentų atsakymų pokyčiai (angl. *paired samples*).

Legenda:

* Vertinimų skalė nuo 1 iki 3.

** Sub – skalė dešinėje rodo pokytį tarp lyginamųjų laikotarpių / grupių. Raudona spalva reiškia teigiamą pokytį, mėlyna – neigiamą.

*** Svarbu! Kai kurie teiginiai (pažymėti [-]) turi negatyvią reikšmę. Mėlyną spalvą prie neigiamų teiginių reikia interpretuoti kaip pozityvų pokytį.

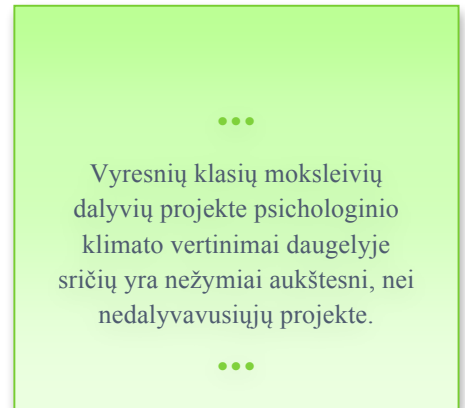
**** Statistiškai reikšmingi skirtumai pažymėti oranžine spalva.

Situacijos palyginimas: dalyvavusieji ir nedalyvavusieji projekte

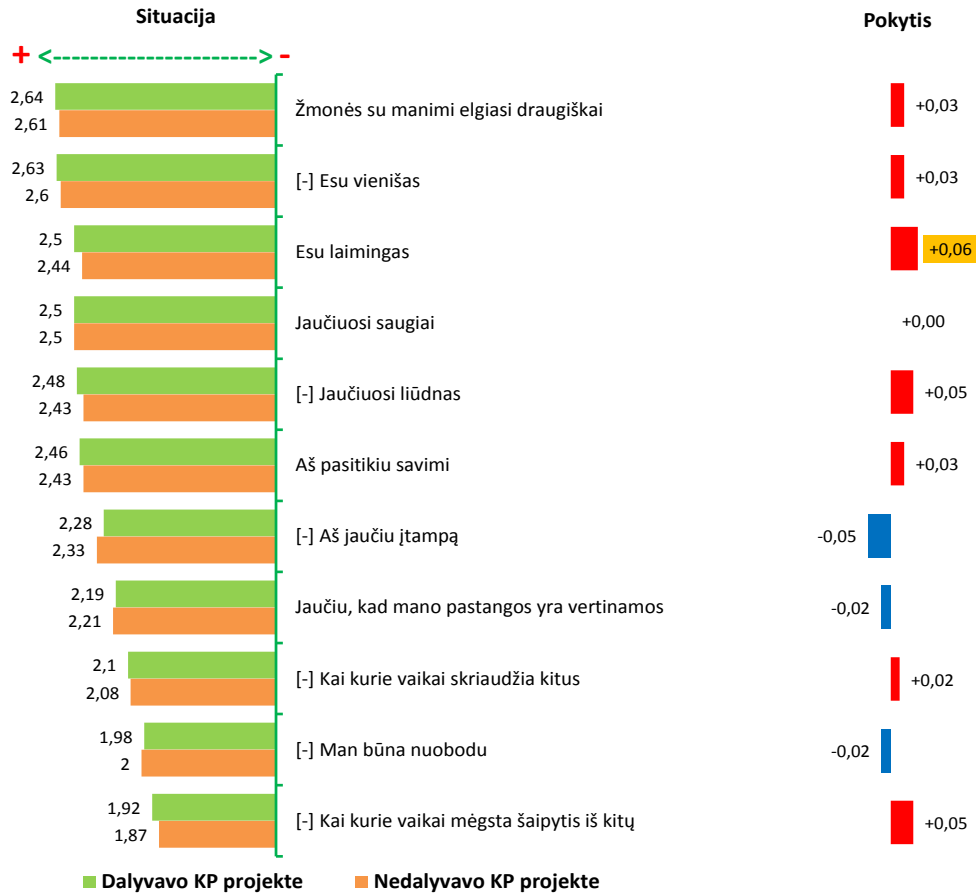

Lyginant dalyvavusiųjų ir nedalyvavusiųjų „Kūrybinių partnerysčių“ projekte 7 – 12 klasių moksleivių atsakymus, pastebima, jog dalyvių psichologinio klimato vertinimai daugelyje sričių yra nežymiai aukštesni, nei nedalyvavusiųjų projekte. Daugelis indikatorius, kuriuose projektų dalyvių vertinimai yra vidutiniškai aukštesni, yra susiję su bendra savijauta, buvimu grupėje, padidėjusiu saugumu, mažesniu patyčių lygiu.

7 diagrama. Emocinės aplinkos mokykloje vertinimai. 7 – 12 klasių moksleivių dalyvavusių ir nedalyvavusių projekte vertinimų palyginimas ($n=1252$)

Pokyčių, susijusių su „Kūrybinių partnerysčių“ modelio taikymu mokyklose, tyrimo ataskaita

Legenda:

* Vertinimų skalė nuo 1 iki 3.

** Sub – skalė dešinėje rodo pokytį tarp lyginamųjų laikotarpių / grupių. Raudona spalva reiškia teigiamą pokytį, mėlyna – neigiamą.

*** Svarbu! Kai kurie teiginiai (pažymėti [-]) turi neigiamą reikšmę. Siekiant supaprastinti interpretaciją ir suvienodinti vertinimų kryptį, neigiamų teiginių reikšmės buvo perkoduotos keičiant jų ženklą („apverstos“ reikšmės).

**** Statistiškai reikšmingi skirtumai pažymėti oranžine spalva.

MOKSLEIVIŲ NUOSTATŲ IR GEBĖJIMŲ VERTINIMAI

Skyriuje analizuojami moksleivių nuostatų ir gebėjimų vertinimai, vertinimų priklausomybė nuo laikotarpio (projekto pradžia ir pabaiga) ir įsitraukimo į projektą (dalyviai ir nedalyvavę projekte).

Kiekybinis tyrimas apima 4 – 6 ir 7 – 12 klasių moksleivių grupes. Kokybiniais tyrimais analizuotos visos moksleivių amžiaus grupės (įskaitant 1 – 3 klases, kurios kiekybiniais metodais tiriamos nebuvo).

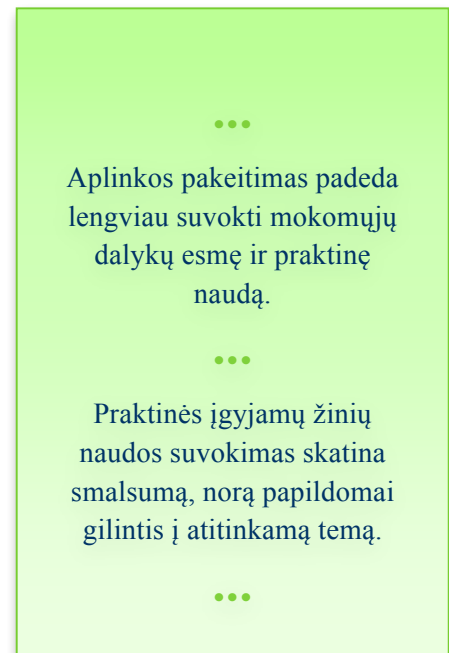
1 – 3 klasių moksleivių nuostatos ir gebėjimai

Prieš prasidedant projektams, moksleiviai demonstravo vidutinį susidomėjimą būsimomis veiklomis.³ Ši grupė, skirtingai nuo vyresnių moksleivių, turi mažiau patirties dalyvauti skirtinguose projektuose, todėl turėjo mažai išankstinių nuostatų, kokios gali būti projekto veiklos ir jų rezultatas. Apibūdindami mokymosi procesą, 1-3 klasių moksleiviai daugiau kalbėjo apie mokymo priemones, drausmę, formalias taisykles, kurių reikia laikytis pamokų ir pertraukų metu. Sąvokos – žaidimas, linksnumas, nuotykių, triukšmas, šventė – siejamos daugiau su tikrove už mokyklos ribų. Projektui pasibaigus, požiūris į mokymosi procesą kiek pasikeitė. Viena iš labiausiai pokytį įtakojuusių aplinkybių buvo projekto veiklos susijusios su užsiėmimais už klasės ar mokyklos ribų. Galimybė iš dalies nesilaikyti taisyklių – daugiau šurmuliuoti, judėti, keisti buvimo vietą – buvo siejama daugiau ne su mokymusi, bet su išmokimu. Moksleiviai pastebėjo, kad keičiantis mokymo aplinkai jiems lengviau suprasti, kodėl jie mokosi tam tikrų dalykų, aiškesnis jų praktinis pritaikymas.

„Kai išmoksti, tau būna įdomu toliau mokytis.“ (vaikai)

"Kai nesupranti ir reikia mintinai mokytis, tai nusibosta. Sunku mokytis anglų.“ (vaikai)

³ Pradinių klasių moksleiviai buvo tiriami tik kokybinių tyrimų metodais. Pilotinis tyrimas parodė, kad kiekybiniai metodai nėra tinkami šiai amžiaus grupei.

Moksleiviai projekto pabaigoje nurodė, kad mokomojo dalyko įdomumas susijęs su galimybe iš karto patirti jų pritaikomumą. Jeigu mokymo procese naudojamos skirtingos formos - žaidimai, ekskursijos, viktorinos – moksleiviai laiko tai galimybe mažiau paisyti formalių taisyklių (pvz. kalbėti tik pakėlus ranką, laikytis tylos) ir tuo pačiu būti spontaniškesniais – užduodant klausimus, pasakant savo nuomonę, kai dėl jos nesi tikras ir pan.

„Kai buvom miške, ten ieškojom visokių dalykų ir galima buvo pasakyti, ką galvoji, kai ne visi girdi ir kažkaip man buvo drąsiau. O dabar tai ir taip galiu pasakyti.“ (vaikai)

Galimybė bendrauti su naujais mokykloje žmonėmis taip pat buvo suvokta kaip pozityvus veiksnys, nors, lyginant su vyresniais moksleiviais, 1-3 klasių moksleiviams tai buvo ne tiek svarbu. Viena iš to priežasčių - palyginti artimas moksleivių ir mokytojų ryšys. Pradinukai dažnai nurodė, kad su mokytojais gali pasitarti esant reikalui. Iš kūrybos agentų ir praktikų buvo tikimasi daugiau naujų mokymosi formų pateikimo, nei emocinio ryšio ir naujų elgesio modelių sklaidos.

4 – 6 klasių moksleivių nuostatos ir gebėjimai

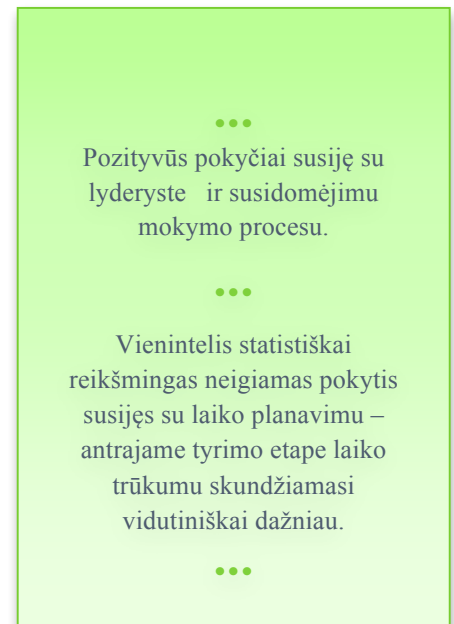

Situacijos palyginimas: projekto pradžia ir pabaiga

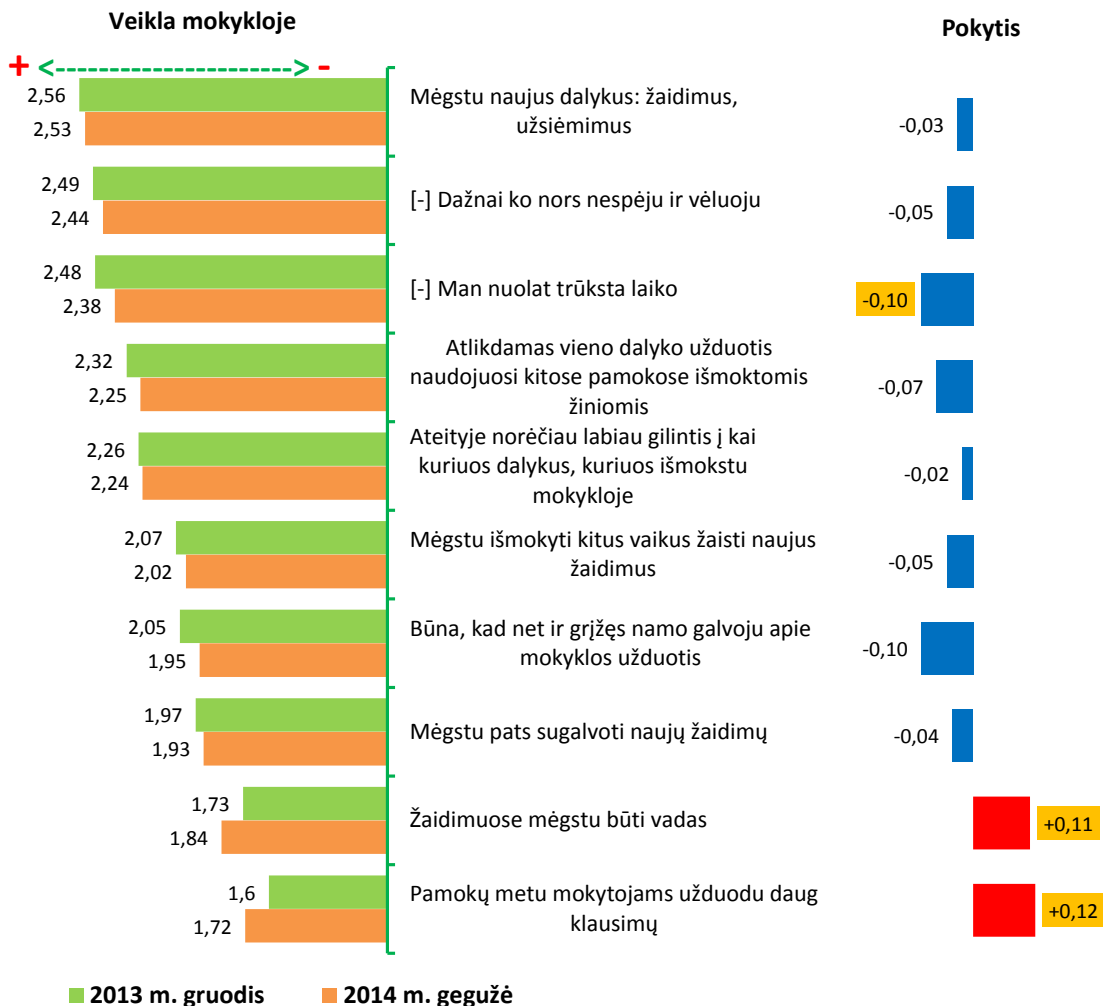

Lyginant projekte dalyvavusiųjų moksleivių nuostatas ir gebėjimus 2013 ir 2014 m., daugelio indikatorių pokyčiai yra neigiami, tačiau skirtumai nėra statistiškai reikšmingi (t.y. galima teigti, kad *status quo* iš esmės nepakito). Vienintelis statistiškai reikšmingas neigiamas pokytis susijęs su laiko planavimu – antrajame tyrimo etape laiko trūkumu skundžiamasi vidutiniškai dažniau. (3 diagrama).

Pozityvūs pokyčiai – abu statistiškai reikšmingi – susiję su lyderyste („žaidimuose mėgstu būti vadas“) ir susidomėjimu mokymo procesu („pamokų metu mokytojams užduodu daug klausimų“).

8 diagrama. Vaikų nuostatos ir gebėjimai. 4 – 6 klasių moksleivių projekto dalyvių vertinimų 2013 – 2014 m. palyginimas (2013 m. $n=182$; 2014 m. $n=314$)

Legenda:

* Vertinimų skalė nuo 1 iki 3.

** Sub – skalė dešinėje rodo pokytį tarp lyginamųjų laikotarpių / grupių. Raudona spalva reiškia teigiamą pokytį, mėlyna – neigiamą.

*** Svarbu! Kai kurie teiginiai (pažymėti [-]) turi neigatyvią reikšmę. Siekiant supaprastinti interpretaciją ir suvienodinti vertinimų kryptį, neigiamų teiginių reikšmės buvo perkoduotos keičiant jų ženklą („apverstos“ reikšmės).

**** Statistiškai reikšmingi skirtumai pažymėti oranžine spalva.

Situacijos palyginimas: dalyvavusieji ir nedalyvavusieji projekte

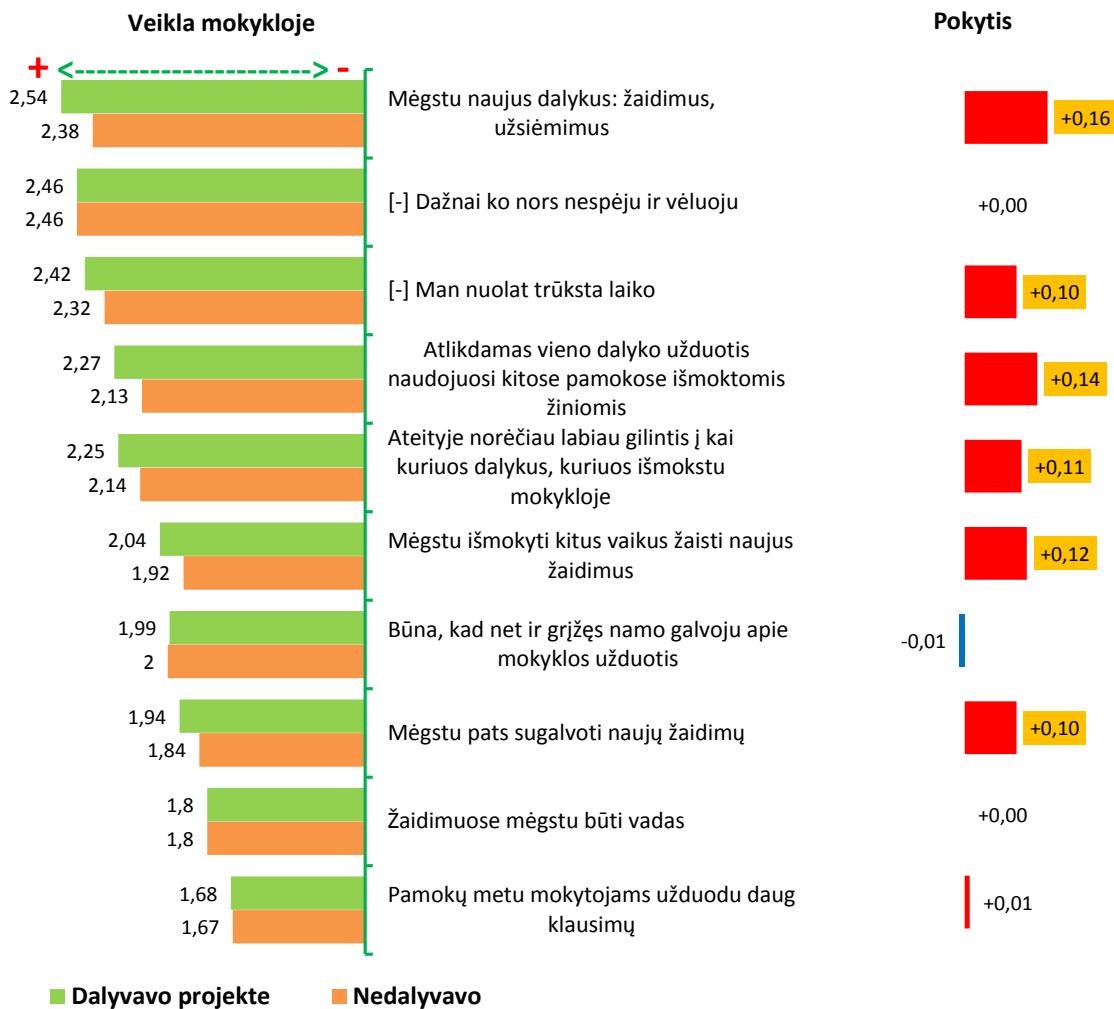
Lyginant projekte dalyvavusių ir nedalyvavusių moksleivių veiklas ir įsitraukimą į mokymosi procesą stebima analogiška psichologinio klimato vertinimams situacija – aktyviai įsitraukusių į projektą

moksleivių vertinimo balai yra vidutiniškai aukštesni už nedalyvavusiųjų moksleivių vertinimų balus. Ryškiausi vertinimų skirtumai stebimi moksleivių motyvacijoje siekti naujų nepažintų dalykų („mėgstu naujus žaidimus ir užsiėmimus“) bei gebėjime jungti, sintetinti žinias („naudojuosi žiniomis išmoktomis kitose pamokose“).

Projekte dalyvaujančių moksleivių psichologinį klimatą atspindintys vertinimai yra labiau pozityvūs lyginant su nedalyvaujančiųjų projekte kontroline grupe.

Ryškiausi vertinimų skirtumai stebimi moksleivių motyvacijoje siekti naujų nepažintų dalykų bei gebėjime jungti, sintetinti žinias.

9 diagrama. Vaikų gebėjimų ir nuostatų vertinimai. 4 – 6 klasių moksleivių dalyvavusių ir nedalyvavusių projekte vertinimų palyginimas. (n=795)

Legenda:

* Vertinimų skalė nuo 1 iki 3.

** Sub – skalė dešinėje rodo pokytį tarp lyginamųjų laikotarpių / grupių. Raudona spalva reiškia teigiamą pokytį, mėlyna – neigiamą.

*** Svarbu! Kai kurie teiginiai (pažymėti [-]) turi neigiamą reikšmę. Siekiant supaprastinti interpretaciją ir suvienodinti vertinimų kryptį, neigiamų teiginių reikšmės buvo perkoduotos keičiant jų ženklą („apverstos“ reikšmės).

**** Statistiškai reikšmingi skirtumai pažymėti oranžine spalva.

7 – 12 klasių moksleivių nuostatos ir gebėjimai

Situacijos palyginimas: projekto pradžia ir pabaiga

Kaip ir psichologinio klimato rodiklių vertinime, kartotiniai respondentų atsakymai daugelyje sričių išliko nepakitę. Ryškiausi 2014 m. pavasario tyrimo rezultatų pokyčiai, lyginant su 2013 m. pabaiga, yra dažnesnis užduočių individualizavimas („užduotis parenka atsižvelgiant į mokinių gabumus“) bei neigiami laiko valdymo vertinimai („nuolat trūksta laiko“).

Kai kurie atsakymai tinkamai interpretacijai reikalauja papildomos informacijos. 2014 m. pavasario tyrime, lyginant su 2013 m. žiema, mažesniais balais (statistiškai reikšmingai) vertinta mokykloje išmokstamų dalykų nauda („pamokose išmoku dalykų, kurie bus svarbūs gyvenime“). Tuo pačiu metu, dažniau pabrėžiamas susidomėjimas kai kuriomis disciplinomis („ateityje norėčiau gilintis į dalykus, kuriuos išmoku mokykloje“). Iš vienos pusės, tai skamba labai prieštaringai – norima gilintis į dalykus, kurie, pačių mokinių nuomone, yra nesvarbūs gyvenime. Vis dėl to, tai greičiau reiškia bendrą gana neigiamą mokymo medžiagos pritaikymo suvokimą, tačiau tuo pačiu ir susidomėjimą ir norą gilintis į tam tikras pasirinktas sritis. Kokybinių diskusijų metu paaiškėjo, kad projekto metu moksleiviai susidomėjo dalykų aspektais, pritaikomais praktikoje ir ketina toliau į tai gilintis. Tuo tarpu dalis mokomųjų dalykų vis dar laikoma nesvarbiais, nes nesugebama pamokų metu įgyjamų žinių susieti su praktiniu taikymu.

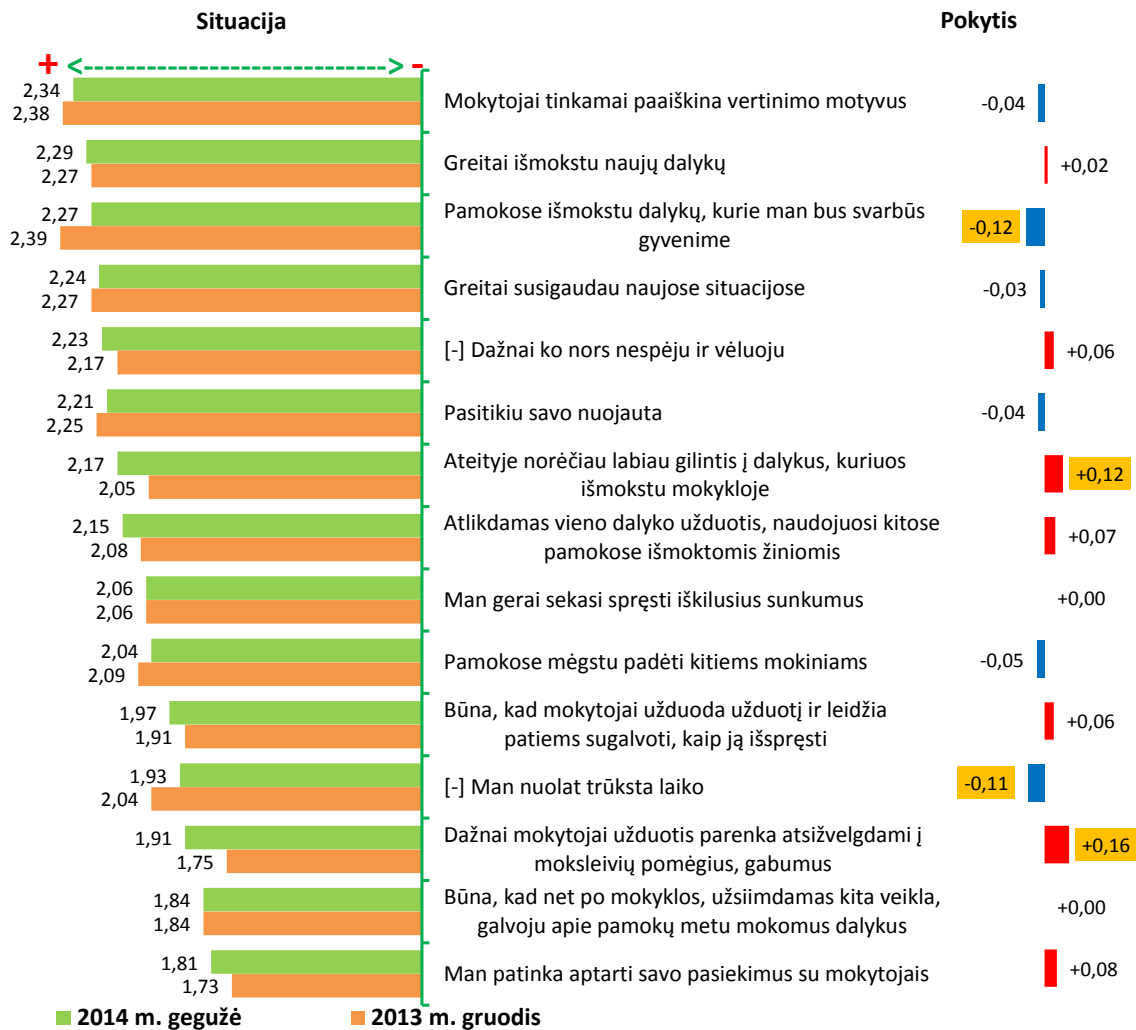
...

Lyginant pokyčius projekto eigoje, dažniau stebimas užduočių individualizavimas („užduotis parenka atsižvelgiant į mokinių gabumus“).

...

Projekto metu moksleiviai susidomėjo dalykų aspektais, pritaikomais praktikoje ir ketina toliau į tai gilintis. Tuo tarpu dalis mokomųjų dalykų vis dar laikoma nesvarbiais, nes nesugebama pamokų metu įgyjamų žinių susieti su praktiniu taikymu.

10 diagrama. Mokinių nuostatų ir gebėjimų vertinimai. Kartotiniai 7 – 12 klasių moksleivių vertinimai. (n=158)

Legenda:

* Vertinimų skalė nuo 1 iki 3.

** Sub – skalė dešinėje rodo pokytį tarp lyginamųjų laikotarpių / grupių. Raudona spalva reiškia teigiamą pokytį, mėlyna – neigiamą.

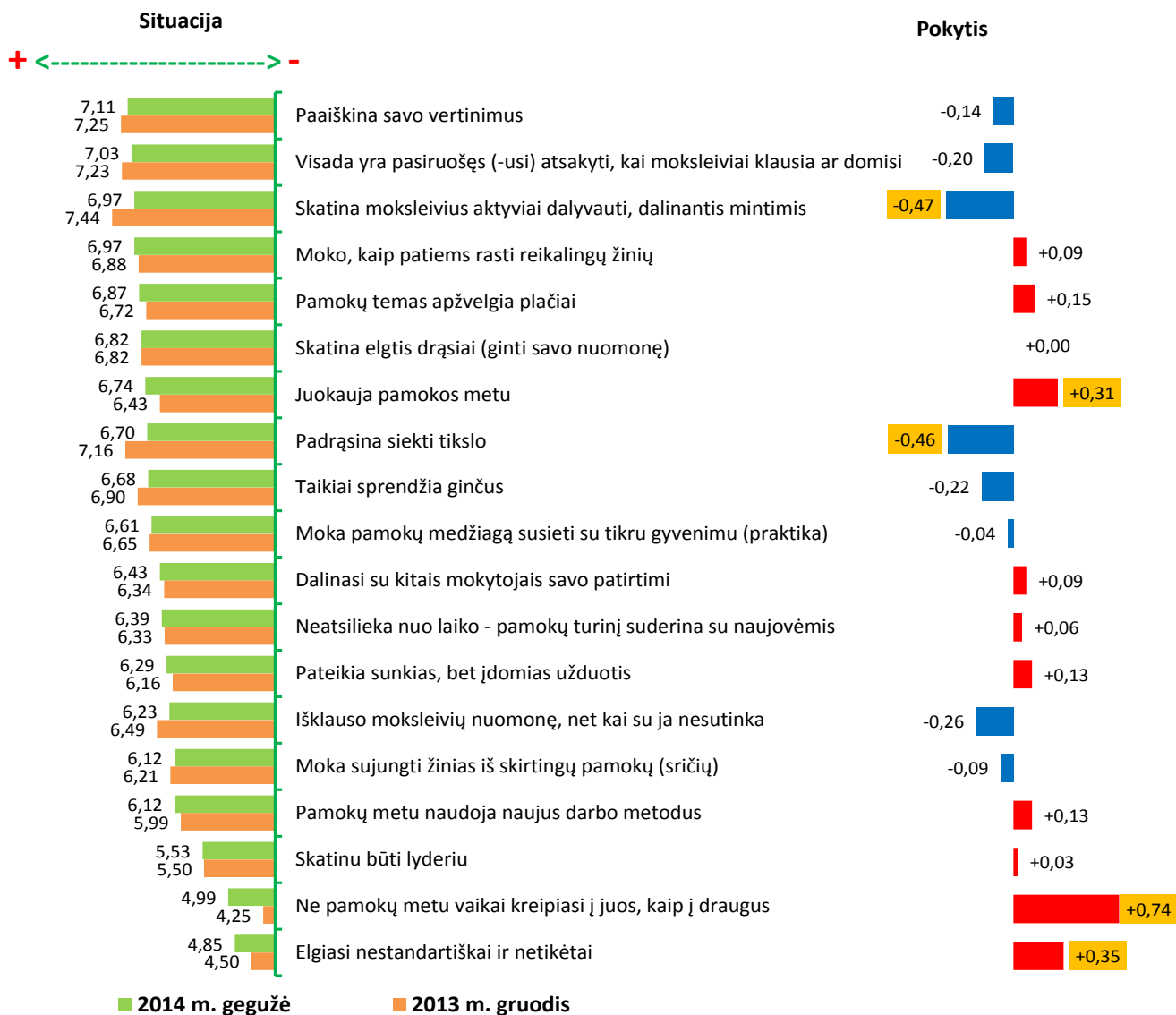
*** Svarbu! Kai kurie teiginiai (pažymėti [-]) turi neigiamą reikšmę. Mėlyną spalvą prie neigiamų teiginių reikia interpretuoti kaip pozityvų pokytį.

**** Statistiškai reikšmingi skirtumai pažymėti oranžine spalva.

Kartotiniame tyrime, vertindami mokytojus, 7 – 12 klasių moksleiviai labai aiškiai išskyrė palankesnius neformalaus bendravimo aspektus („juokauja pamokų metu“, „elgiasi nestandartiškai“, „ne pamokų metu bendrauja, kreipiasi kaip į draugus“).

Deja, kritinio mąstymo ir įgalinimo skatinimo („skatina moksleivius aktyviai dalyvauti, dalintis mintimis“, „padrąsina siekti tikslo“) vertinimo balai žemesni, nei ankstesniame tyrimo etape.

11 diagrama. Mokytojų veiklos vertinimai. Kartotiniai 7 – 12 klasių moksleivių vertinimai. (n=158)

Legenda:

* Vertinimų skalė nuo 1 iki 10.

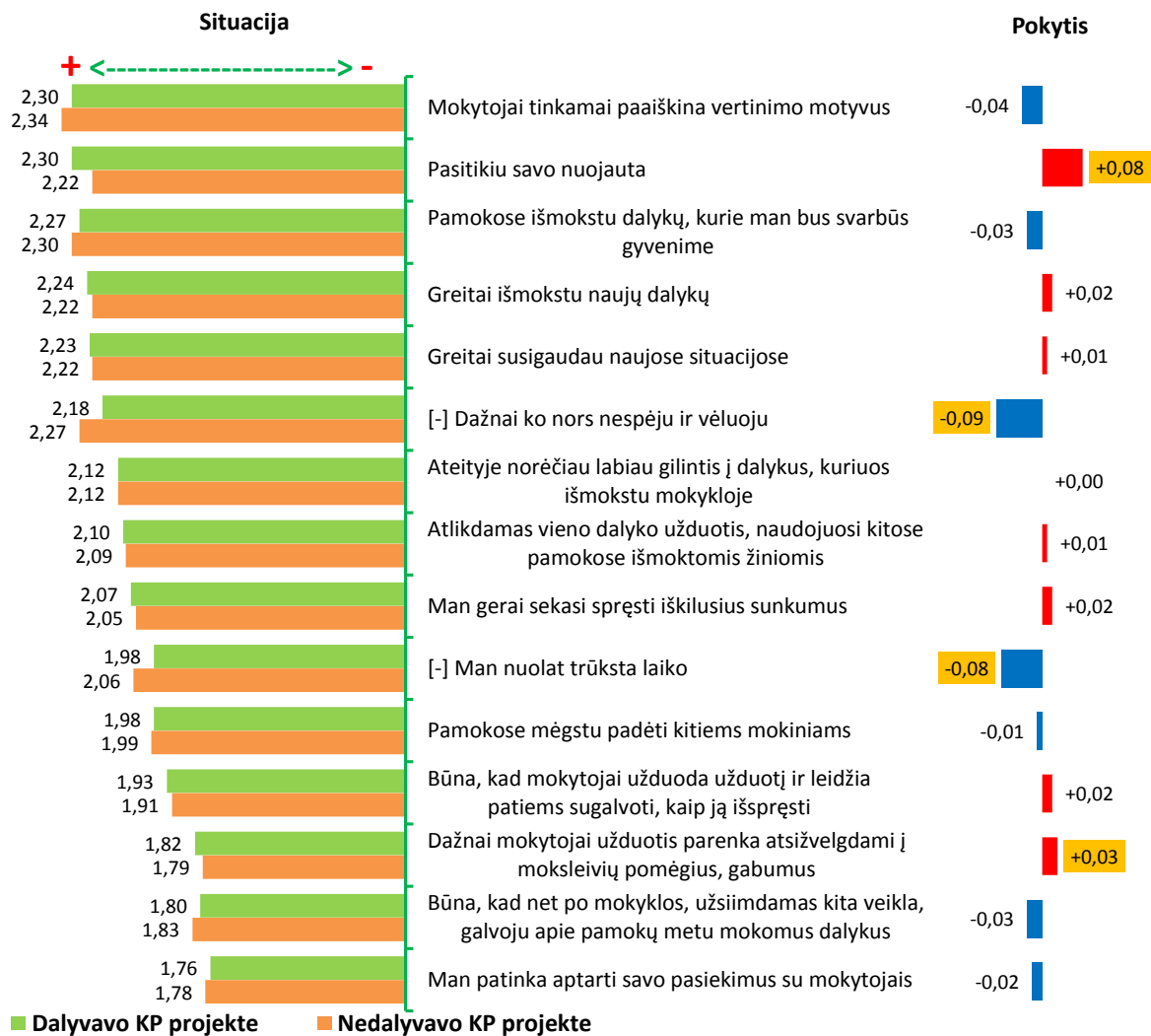
** Sub – skalė dešinėje rodo pokytį tarp lyginamųjų laikotarpių / grupių. Raudona spalva reiškia teigiamą pokytį, mėlyna – neigiamą.

*** Statistiškai reikšmingi skirtumai pažymėti oranžine spalva.

Situacijos palyginimas: dalyvavusieji ir nedalyvavusieji projekte

„Kūrybinių partnerysčių“ projekte dalyvavusieji palankiau vertina savo intuiciją („pasitikiu savo nuojauta“). Pastaroji grupė taip pat dažniau teigė, jog skirdami užduotis mokytojai atsižvelgia į individualius moksleivių pomėgius ir gabumus. Projekte nedalyvavusieji savo laiko planavimo įgūdžius vertino aukštesniais balais, nei projekto dalyviai.

12 diagrama. Mokinių gebėjimų ir nuostatų vertinimai. 7 – 12 klasių moksleivių dalyvavusių ir nedalyvavusių projekte vertinimų palyginimas ($n=1252$)

Legenda:

* Vertinimų skalė nuo 1 iki 3.

** Sub – skalė dešinėje rodo pokytį tarp lyginamųjų laikotarpių / grupių. Raudona spalva reiškia teigiamą pokytį, mėlyna – neigiamą.

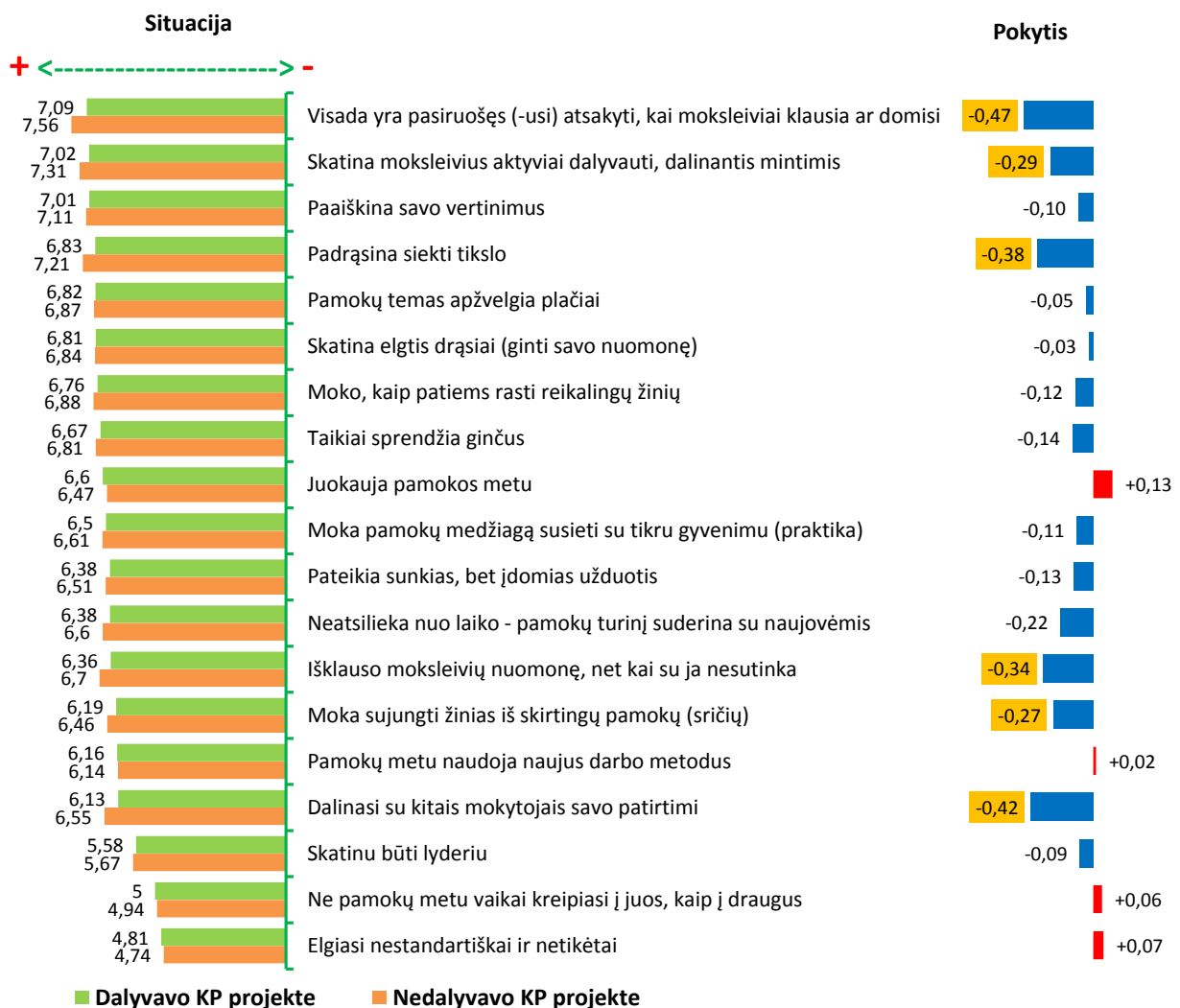
Pokyčių, susijusių su „Kūrybinių partnerystių“ modelio taikymu mokyklose, tyrimo ataskaita

*** Svarbu! Kai kurie teiginiai (pažymėti [-]) turi negatyvią reikšmę. Siekiant supaprastinti interpretaciją ir suvienodinti vertinimų kryptį, neigiamų teiginių reikšmės buvo perkoduotos keičiant jų ženklą („apverstos“ reikšmės).

**** Statistiškai reikšmingi skirtumai pažymėti oranžine spalva.

Dalyvavusiųjų – nedalyvavusiųjų projekte moksleivių nuomonėje apie mokytojų gebėjimus stebima labai aiški takoskyra: projekto dalyviai daugelį mokytojų veiklos sričių vertina mažiau palankiai, lyginant su projekte nedalyvavusiais moksleiviais. Viena iš šių fenomeną paaiškinančių aplinkybių gali būti tai, jog į projektą dažniau įtraukiamos „problemiškos“ klasės. Kita vertus tai gali būti ir kritinio mąstymo apraiška, kurio atsiradimą kokybinėse diskusijose minėjo praktiškai visi pedagogai. Galimybė palyginti įprastą mokymo procesą su nauju, kur plačiau taikomos įvairios mokymo priemonės ir nauji metodai, leido kitaip vertinti tai, kas suvokime buvo laikoma norma.

13 diagrama. Mokytojų veiklos vertinimai. 7 – 12 klasių moksleivių dalyvavusių ir nedalyvavusių projekte vertinimų palyginimas ($n=1252$)

Pokyčių, susijusių su „Kūrybinių partnerysčių“ modelio taikymu mokyklose, tyrimo ataskaita

Legenda:

* Vertinimų skalė nuo 1 iki 10.

** Sub – skalė dešinėje rodo pokytį tarp lyginamųjų laikotarpių / grupių. Raudona spalva reiškia teigiamą pokytį, mėlyna – neigiamą.

*** Statistiškai reikšmingi skirtumai pažymėti oranžine spalva.

4-12 klasių moksleivių nuostatos ir gebėjimai. Detalizavimas

Situacijos detalizavimas: atskirų nuostatų ir gebėjimų pokytis

Analizuojant pokyčius projekte dalyvavusių moksleivių gebėjimuose ir nuostatose tenka pastebėti, kad pokyčius labiau pastebi mokytojai, nei patys moksleiviai. Moksleiviai daugiau artikuliuoja pokyčius, įvykusius jų tarpusavio bendravime, tuo tarpu pedagogai ir administracijos atstovai fiksuoja ir pokyčių moksleivių elgesyje už projekto ribų, t.y. tiesiogiai pamokų metu.

Mokymosi reikšmingumo suvokimas

Mokymosi reikšmingumo sąvoką tyrime dalyvavę moksleiviai siejo su praktinių žinių pritaikymu ir užsibrėžto tikslo siekimu. Panašiai tai apibūdino ir pedagogai.

Projektų veiklose, o vėliau ir pamokų metu, kai moksleiviams siekiamas tikslas buvo aiškus ir, jų manymu, vertingas, o galutinis rezultatas konkretus, moksleiviai nesunkiai suvokė mokomų dalykų įtaką galutiniam projekto rezultatui.

„Pirmiausia turi būti labai aiškiai parodytas rezultatas, ir tuomet ties juo dirbama.“ (vaikai)

„Kai supranti, kam to reikia, tada ir mokytis yra įdomiau. Man dėl to matematika patinka – mokytoja paaiškina, kaip galim panaudoti.“ (vaikai)

...

Netradicinių, demokratiškesnių mokymo formų taikymas skatino domėtis – dažniau klausinėti.

...

Nuoseklumas veiklose, tikslo ir būsimo rezultato aiškus suvokimas - esminiai veiksniai, stiprinantys nuostatą, kad mokymasis nėra savitiksliis užsiėmimas ir kad įgytos žinios yra naudingos besimokančiajam.

...

Esant įtraukiančioms veikloms ir tikslui, mokiniai drąsiau siūlo idėjas, galimus sprendimus. Tokios patirtys keičia įsivaizdavimą apie savo galimybes, turimą potencialą ir gebėjimus.

...

„Mes labai ilgai dirbom su tikslais. Ir vaikai jau klausinėjo, kada mes kažką darysim. Bet tikrai buvo verta iki galo išsiginčioti, nes paskui ir jiems patiems (moksleiviams) buvo aiškios užduotys ir jie matė, kad jų pamokų žinios yra čia pritaikomos ir jie net papildomai domėjosi. Niekada to nebuvo buvę. Mes duodavom užduotis ir pasakydavom iš kur imti informaciją, ir kai atnešė aš matau, kad ne iš tų šaltinių. Patys susirado. To dar nebuvo buvę.“ (mokytojai)“

Projekto veiklose, lyginant su įprastu ugdymo procesu, buvo taikomos demokratiškesnės bendravimo formos, projektų dalyviai jautėsi laisvesni, kas skatino moksleivius dažniau klausti. Individualus klausinėjimas leido savo tempu suvokti veiklų tikslus ir taip leido informaciją įsisavinti sąmoningiau, prasmingiau.

Tuose projektuose, kur veiklos nebuvo pakankamai nuoseklios, daliai moksleivių buvo sunku suvokti tikslus ir būsimus rezultatus ir tuo pačiu matyti galimybes ateityje naudoti projekto metu įgytas žinias. Tais atvejais projekto veiklos buvo suvokiamos kaip galimybė papramogauti vietoj mokymosi.

„Na, man asmeniškai labai atsibodo, žiauriai nepatiko, nes mes turėjome kaip ir priartėti prie tos temos, o mes visiškai nepriartėjome, nebuvo nieko bendro.“ (vaikai)

„Mes pafilmavome ir maždaug visi mokytojai užmiršo, nieks nieko mums apie tą nesakė.“ (vaikai)

Mokomų dalykų reikšmingumo suvokimas kito projekto metu (t.y. mokslo metus). Dalykai, kurie projekto pradžioje tiek moksleiviams, tiek mokytojams atrodė sunkiai įgyvendinami, projekto pabaigoje buvo vertinami kaip labiausiai pavykę. Asmeninių pastangų buvo tikimasi jau ne tik iš mokytojo, bet ir iš klasiokų.

Pamokų metu įgytų žinių pritaikymą gyvenime, projekto pradžioje moksleiviai suvokė abstrakčiai, formaliai, o mokslo metų pabaigoje paaiškėjo, jog projektų veiklų metu mokomų dalykų integravimas leido suvokti sąsają tarp teorinių (įgytų pamokos metu) žinių ir jų pritaikymo kasdienėje veikloje. Pvz.: matematikos žinios pravertė dažant klasės sienas - leido apskaičiuoti, kiek reikia dažų ir įsitikinti praktikoje, ar atlikti skaičiavimai buvo teisingi; fizikos žinios leido suvokti muzikos garsus vizualiai ir pamatyti garso bangų veikimo principus; muzikos pamokoje naudojami nestandartiniai instrumentai ir improvizacijos su jais parodė, kaip galima interpretuoti girdimą muzikinį kūrinį; matematikos žinių pritaikymas apskaičiuojant būsimas pajamas (mokesčius) ir išlaidas leido susidaryti aiškesnį vaizdą apie būsimą gyvenimą ir įvertinti tėvų pastangas siekiant užtikrinti orų gyvenimą.

Nuoseklumas veiklose, tikslo ir būsimo rezultato aiškus suvokimas buvo esminiai veiksniai, kurie projekto metu stiprino nuostatą, kad mokymasis nėra savitiksliis užsiėmimas ir kad įgytos žinios yra naudingos besimokančiajam.

Domėjimasis mokomuoju dalyku

Domėjimasi mokomuoju dalyku moksleiviai sieja su aukščiau aptarta mokymosi reikšmingumo samprata. Iš diskusijų su projektuose dalyvavusiais moksleiviais paaiškėjo, jog dalies įprastų pamokų metu pateikiamos informacijos moksleiviai negeba susieti su tikrove, ir dėl to ji laikoma nereikalinga, pertekline ir neverta dėmesio. Toks požiūris formuoja uždara ciklą – neįdomu >nevertinga>nesigilinama>sudėtinga>nesuprantama>neįdomu.

Projektų metu vykdomos veiklos ir laikas, skiriamas sukonkretinti ir įvardinti siekiamus tikslus, sugriovė šį elgesio modelį. Suvokiamas kaip vertingas, tikslas sužadino smalsumą ir norą pasidomėti pateikiama informacija, gilintis į detales. Moksleiviai nurodė, kad projekto veikloms skyrė daugiau laiko, po pamokų rinko informaciją ar atliko užduotis, tačiau tai nebuvo laikoma per dideliu krūviu. Svarbu pastebėti, kad projekto tikslas ir rezultatas moksleivių buvo painiojami. Pvz.: projekto tikslu buvo laikomas filmo sukūrimas. Dalis moksleivių susidomėjo vaidyba, kita dalis scenarijumi arba montavimu. Šiems procesams atlikti prireikė pamokos metu gaunamų žinių, kurios staiga įgavo vertę. Kitu atveju projekto tikslu laikomas fotografavimas, o veiklų metu pritaikytos fizikos žinios buvo suvoktos tik kaip priemonė tikslui pasiekti, ir tokiu atveju papildomas laikas po pamokų tokioms žinioms įgyti nebuvo suvokiamas kaip našta ar nuobodybė.

Domėjimasis mokomuoju dalyku atskleidė svarbų aspektą, susijusį su informacijos paieška. Moksleivių teigimu įprastai didžioji dalis jų mokymosi procese naudojamos informacijos gaunama iš mokytojo ir vadovėlių. Papildomos informacijos paieškai nematoma poreikio. Projekto veiklų metu pateiktų užduočių be papildomos, savarankiškai randamos informacijos, klausimų uždavimo pamokos metu įgyvendinti nebuvo įmanoma. Tai moksleiviams buvo nauja, skatino išeiti iš savo komforto zonos ir savarankiškai domėtis, taip lavinant įgūdžius, dirbti poromis ar grupėmis.

Didžiausio moksleivių susidomėjimo sulaukė tos veiklos bei sritys, kurios buvo mažiausiai susijusios su mokykla ir nėra įprastos kasdieniame ugdymo procese. Čia neveikė įprasti mokytojo-moksleivio bendravimo modeliai, ir abi pusės vienodai dalyvavo procesuose, taip pat ir mokymosi.

Mokytojai pastebėjo, kad grupinės užduotys ne pamokų metu leido įtraukti pasyvesnius, drovesnius moksleivius į veiklas ir taip integruoti juos į kolektyvą.

Drąsa klausti, ieškoti pagalbos

Tyrimas atskleidė, kad pradinėse klasėse klausinėjimas, atsakymų ieškojimas pamokos metu yra įprasta, mokytojo skatinama mokymosi technika. Tuo tarpu vyresnėse klasėse šios nuostatos nebelieka. Klausti tampa „nebemadinga“, nes bendraklasių rate busi vadinamas „moksluiku“. Pamokos tempas intensyvus ir patys mokytojai teigia, kad išsamiam klausimų aptarimui nelieka laiko. Moksleiviai savo ruožtu mini, kad mokytojo reakcija į užduodamus klausimus dažnai būna neigiama, ypač jei klausimai kvestionuoja mokytojo poziciją. Jei tokia situacija sutampa su nepakankama mokinio motyvacija – klausimai lieka neužduoti ir neatsakyti.

Kitas veiksnys, slopinantis drąsą klausti ir ieškoti pagalbos, yra mokinių kategorizavimas - „gabieji“, „vidutiniokai“, „mažiausiai gabūs“. Mokinys priskirtas „gabiųjų“ kategorijai klausti nesistengia, kadangi pagal nutylėjimą ir taip esą viską supranta, kitų *kategorijų* atstovai priima faktą, jog neprivalo visko suprasti ir todėl neklausia.

„Kūrybinių partnerysčių“ projektai suteikė galimybę bendrauti su "žmonėmis ne iš mokyklos", kurie naudodami naujus, neįprastus informacijos pateikimo ir rinkimo būdus, sudarė galimybę rinktis liberalesnes, daugiau laisvės bei pasitikėjimo suteikiančias bendravimo formas, taip pat ir klausinėti, prašyti pagalbos ar tiesiog dėmesio. Taip bendraujant moksleiviai įsidrąsindavo, klausdavo, ieškodavo atsakymo, sprendimo būdo.

„ - ko jūs išmokote per šitas pamokas?

- *drąsumo.*“ (vaikai)

Mokytojai pastebėjo, kad visose klasėse buvo moksleivių, kurie ne tik neužduodavo klausimų, bet turėjo sunkumų atsakyti į jiems užduotus, išeiti prieš klasę ir kalbėti viešai (pvz. atsakinėti prie lentos). Projekto metu buvo stebimas progresas tarp šių moksleivių – jie gavo galimybę kalbėti mažesnei grupei, jų nuomonės išklausymui buvo skirtas laikas ir projekto pabaigoje jie lygiai su kitais klausė, atsakinėjo ir dalyvavo pristatymuose.

Nusiteikimas pažinti save ir tobulinti savo gebėjimus

Prieš prasidedant projektui, moksleiviai savo gebėjimus vertino išimtinai vadovaudamiesi dalykų pažymiais ar kitais vertinimais, pvz.: olimpiados, konkursai.

Dalykai vertinami blogesniais pažymiais, apibūdinami „nemoku“, „nesugebu“, „man sudėtinga“, „neturiu gabumų“. Tokį savęs vertinimą įtakoja ir jau anksčiau minėtas mokinių kategorizavimas.

Projektų metu jų dalyviai pastebėjo, kad įgyvendinant užduotis skatinama buvo ne tik įgyti žinių, bet ir kiti gebėjimai – atkaklumas, pasitikėjimas savimi, bendradarbiavimas, kūrybiškumas ir pan. Tai atsispindi ir moksleivių požiūryje į save. Mokslo metų pradžioje jie koncentravosi ties dalykinėmis kompetencijomis ir drausme – apibūdino save ir klasės draugus kaip tingius, nesiklausančius, nekantrius, turinčius humoro jausmą ir bendraujančius tarpusavyje; projekto pabaigoje akcentuojami – bendradarbiavimas su kitais žmonėmis, tikslo siekimas, atkaklumas, pasitikėjimas savimi, domėjimasis ir pan. Moksleivių individualiai pateikti savęs apibūdinimai rodo, kad požiūris po projekto pasikeitė:

PRIEŠ PROJEKTĄ

PO PROJEKTO

Mokėjimas mokytis

Mokėjimas mokytis glaudžiai susijęs su mokymosi reikšmingumo suvokimu, domėjimusi mokomuoju dalyku ir nusiteikimu pažinti, tobulinti savo gebėjimus. Šių nuostatų ir atitinkamų įgūdžių (pvz.: tikslo nustatymas, plano sukūrimas, žinių pritaikymas kasdienybėje ir pan.) sąveika formuoja mokėjimosi mokytis gebėjimą.

Mokslo metų pradžioje kokybinio tyrimo metu moksleiviai, kalbėdami apie idealų moksleivio portretą, kaip svarbiausias minėjo savybes, susijusias su mokėjimu mokytis: drausmingumas, mokslo reikšmės suvokimas, susikaupimas, pastangos, darbštumas. Paprašius moksleivių nurodyti, kiek šios savybės būdingos jiems patiems ir klasiokams, paaiškėjo, jog šie, jų manymu, būtini moksleiviui įgūdžiai, jiems nelabai būdingi. Mokslo metų pabaigoje, pasibaigus projektui, buvo akcentuojamos tokios savybės, kaip atkaklumas, drąsa, tikslo siekimas, smalsumas. Šios savybės buvo laikomos svarbesnėmis nei savybės, išskirtos metų pradžioje.

Svarbu, kad prieš projektą drausmės sąvoka buvo apibūdinama abstrakčiai, tuo tarpu metų pabaigoje ji buvo suvokta per konkrečius elgesio modelius, pvz.: nebėgimas iš pamokų, namų darbų atlikimas ir pan. Savęs ir klasės draugų vertinimas drausmės laikymosi atžvilgiu buvo kur kas aukštesnis nei metų pradžioje.

Racionaliai moksleiviai žino, ko iš jų tikimasi, tačiau emocijas ne visuomet pavyksta suvaldyti. Mokėjimas mokytis reikalauja toliaregiškumo ir nuoseklumo, tuo tarpu dauguma moksleivių koncentruojasi ties „čia ir dabar“ arba „po to, kai baigsiu mokyklą“. Projektų metu moksleiviai turėjo galimybę įsitraukę nuosekliai ir kryptingai dalyvauti procesuose, kurių tikslai jiems buvo aiškūs ir svarbūs, o kelią iki rezultato pasiekti buvo galima per santykinai trumpą mokslų metų laikotarpį.

Svarbu paminėti, kad projekto veiklos nelėmė didesnių pokyčių laiko organizavime - mokyklos gyvenimą griežtai reguliuoja skambutis. Tik labai įtraukiančios veiklos arba artėjančios atsiskaitymo datos skatino moksleivius likti po pamokų ar skirti daugiau laiko veikloms mokykloje nei buvo numatyta. Tačiau pedagogai pastebėjo, jog požiūris į tai, kaip bus leidžiamas užduočiai skirtas laikas ima keistis:

„Anksčiau tai jie, būdavo, stumia laiką iki skambučio. O paskui, žiūriu, daro jie užduotį, ir kažkas pradėjo erzeliuoti, tai [klasiokas] sako, jūs baikit, dar reikia tą ir tą padaryti, ir mes nespėsime. Ir kiti

kažkaip iš karto nustoję. Aš taip nustebau, nes paprastai, tai būtų iš jo pasijuokę, o čia kažkaip jie suprato, kad jeigu nespės, tai prasčiau pasirodys, ir prieš kitus bus gėda. Mums net nereikėjo jų drausminti.“ (mokytojai)

Pasitikėjimas savo jėgomis

Vienas iš projekto iššūkių didelei daliai moksleivių buvo ne tik imtis naujų veiklų, bet ir nebijoti pristatyti jų rezultatus, aktyviai argumentuoti juos ginti. Projekto pradžioje veiklos iniciatyva ir motyvacija buvo kūrybininkų, praktikų ir mokytojų rankose, tuo tarpu baigiantis projektams mokytojai pastebėjo, kad ženkliai padaugėjo iniciatyvų, idėjų bei pasiūlymų iš moksleivių.

Mokytojai pastebėjo, kad jau pasibaigus projekto veikloms, jame dalyvavę moksleiviai aktyviau reiškia savo mintis, teikia idėjas, pasiūlymus ir pan.

„Mes visą laiką galėjome pasakyti, ko norime, ką galvojame. Nu dažniausiai (kūrybininkai) priimdavo tą mūsų nuomonę.“ (vaikai)

„Jie kažkaip staiga atsivėrė. [moksleivis] - jis toks tylus buvo, net prie lentos neidavo, o projekte jam atsirado veiklos, jis ten filmavo, montavo ir mūsų [Kūrybininkas] jį išklusė ramiai, jis kažkaip savo jėgom patikėjo, ir dabar jau, žiūriu, su kitais vaikais per pamokas bendrauja, ir, kai užduodu klausimą, atsako.“ (mokytojai)

„Man tai [moksleivė] buvo atradimas. Taip per pamokas rėkia iš vietos, jeigu nepatinka – trinkt durim ir išeina iš klasės. O dabar žiūriu – ranką kelia. Nebereikia jai tiek į save dėmesio traukti.“ (mokytojai)

Pokyčiai pasitikėjimo savimi srityje ryškiausiai atsiskleidė vaikuose, kurie metų pradžioje atrodė nedrąsūs, tylūs arba pernelyg aktyvūs, net agresyvūs. Mokslo metų pabaigoje, veiklose jie dalyvavo kur kas aktyviau, reiškė savo mintis, dalyvavo užduotyse, o ne bandė gauti ar išvengti dėmesio.

Noras tyrinėti. Kūrybinis mąstymas

Tyrimo metu moksleiviai pripažino, jog susidūrę su nauja, jiems sudėtinga užduotimi pirmiausia tikisi pagalbos iš mokytojo, jei jos nepakanka, ieško trumpiausio kelio užduočiai išspręsti – klausia klasės draugų, vyresnių šeimos narių. Retai kuris tyrimo dalyvis sprendimo ieško savarankiškai.

Dalis "Kūrybinių partnerysčių" projektų metu vykdomų veiklų paskatino moksleivius pačius pasidomėti reikiama tema, kad įgyvendintų užsibrėžtą tikslą. Tokios užduotys projekto dalyvių vėliau buvo vertinamos, kaip įdomiausios, vertingiausios. Veiklos, kurios buvo artimos įprastos pamokos užduočiai pvz.: parašyti apsakymą, rašinį ir pan. noro domėtis nepažadino.

Mokinių norui kūrybiškai mąstyti įtakos turi mokytojo požiūris į bendravimą. Kūrybos agentai, skirtingai nei mokytojai, savarankiškumą, bendradarbiavimą, atvirumą, norą bandyti naują, galimybę klysti laikė norma. Tyrimo metu moksleiviai pripažino, jog kūrybiškai (t.y. kitaip, savaip) mąstyti jie išdrįso ne iš karto. Pradžioje, susitikimuose su kūrybos agentu jie jautėsi keistai, nedrąsiai, dėmesys jų požiūriui, jų pasaulio matymui kėlė nuostabą.

„Buvo taip keista, jis (kūrybos agentas) atėjo, atsisėdo su mumis bendrame rate ir pradėjo kalbėtis, klausinėti. Jam buvo įdomu, kaip mes jaučiamės...“ (vaikai)

Projekto eigoje, jei veiklos buvo įtraukiančios, o tikslas vertingas, mokiniai vis drąsiau siūlydavo savo idėjas, galimus sprendimus. Tokios patirtys pakeitė įsivaizdavimą apie savo galimybes, turimą potencialą ir gebėjimus.

Noras dalintis savo mintimis, nuomone, jausmais, patirtimi / Nusiteikimas išklaudyti kitą, gerbti kitokią nuomonę

Nors dalyvavimas projektinėje veikloje moksleiviams ir pedagogams nėra nauja veikla, kūrybos agentų ir praktikų pasiūlytas bendravimo modelis buvo naujas. Projektų dalyviams buvo neįprasta reikšti savo nuomonę, nesusijusią su mokomuoju dalyku, jau nekalbant apie jausmus.

„Mus prašo reikšti savo nuomonę, pvz. per skaitymus. Arba kai atliekame kokią nors užduotį.“ (vaikai)

Dalinimasis patirtimi, nuomone, ypač jei ji yra skirtinga nuo kitų reiškiamų pozicijų, vyksta artimesnių draugų rate. Nuomonė pateikiama mokytojui visuomet yra apgalvojama. Tai, kad moksleiviai gali būti tiek atviri, kiek jie tai pademonstravo projekto metu, buvo naujiena mokytojams, dalis jų patys sau atrado priežastis, kodėl pamokų metu su kai kuriais moksleiviais nepajėgia užmegzti tinkamo ryšio. Tokius pat atradimus patyrė ir moksleiviai.

„Kažkaip buvo atradimas, kad mokytoja irgi turi problemų ir ji kažko nemokėjo, kai buvo mūsų metų.“ (vaikai)

„Mes visą laiką galėjome pasakyti, ko norime, ką galvojame. Nu dažniausiai (kūrybininkai) priimdavo tą mūsų nuomonę.“ (vaikai)

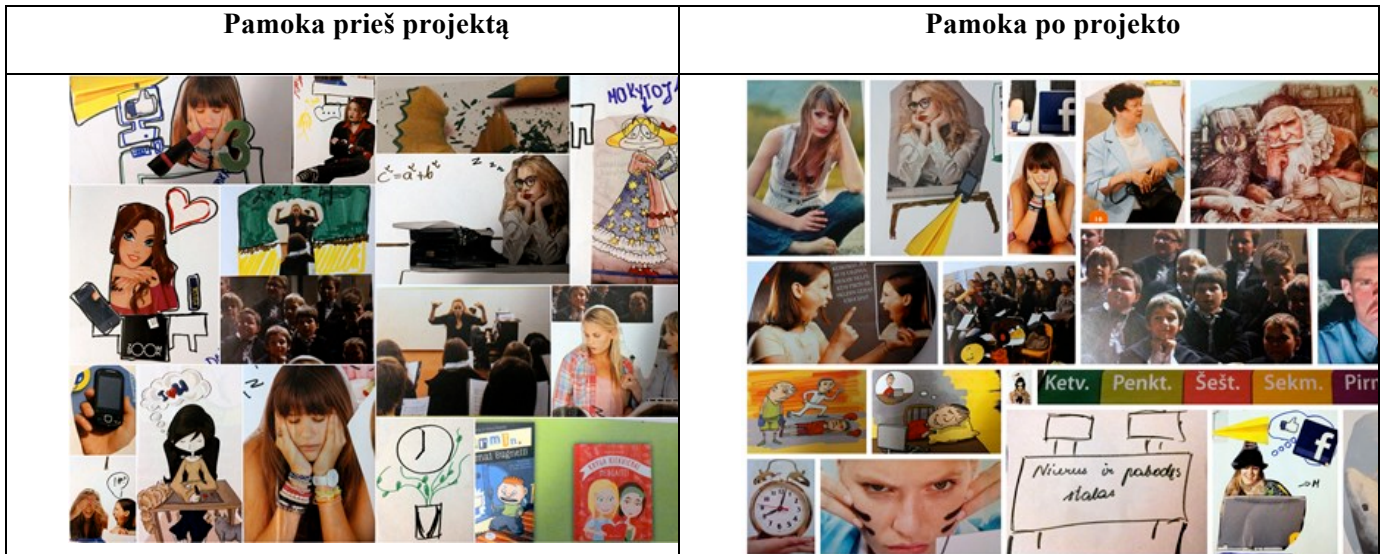
Nusiteikimas išklaudyti kitą ir gerbti jo nuomonę lygmenyje moksleivis - moksleivis yra priimtinas ir praktikuojamas siaurose grupėse, tačiau ne visada taikomas tarp moksleivių grupių ir ypač bendraujant mokiniams su mokytojais. Jei kitokią nuomonę pateikia kitos grupės nariai, ją priimti ir gerbti yra sunkiau. Tai pripažino ir patys mokytojai, nurodydami, kad neretai susierzina, kai moksleiviai prieštarauja jų nuomonei pamokų metu.

„Žinot, daug vaikų klasėje. Sunku, kai ima prieštarauti. Ne visada pavyksta atsakyti. Aš projekto metu kažkaip susimąsčiau, kad gi ir aš galiu nežinoti. Dabar taip ir darau – sakau, nežinau atsakymo dabar, bet pasidomėsiu ir atsakysiu tau per kitą pamoką. Ir žinot, tai veikia. Susilyginam kažkaip mes ir lyg tai visi kartu mokomės. Arba aš galiu pasakyti, kur reikia pažiūrėti tos informacijos.“ (mokytojai)

Savo nuomonės, pasiekimų aptarimas su mokytojais daliai moksleivių projekto pradžioje atrodė nepriimtinas. Įprasta tikėtis, kad mokytojas vertins, todėl išsakyti savo nuomonę apie savo pasiekimą nekildavo mintis. Mokytojo nuomonė daugeliu atveju laikoma neginčijama ir teisinga. Moksleiviai metų pradžioje dėliodami mokytojo portretą pabrėžė, jog viena iš jam būdingų savybių yra „mokytojas nemėgsta, kai jam prieštaraujama.“ Projektui besibaigiant ši mokytojo savybė nebuvo minima, tuo tarpu keliskart dažniau nurodoma situacija, kurioje mokytojas skatina mokinius pačius įsivertinti, kiek išmoko. Dažniau minima ir pagarba kitokiai nuomonei bei skatinimas ją išreikšti. Įvertinimo procesas tiek mokytojų, tiek mokinių pradėtas suprasti plačiau, neapsiribojant vien pažymio parašymu.

Emocinė aplinka 4-12 klasių pamokose

Bendra atmosfera pamokų metu prieš prasidedant projekto veikloms buvo apibūdinama kaip formali, atribojanti, nuobodi. Šių savybių šaltiniu laikomas mokytojas. Skirtingai nuo 1-3 klasių moksleivių, kur didžiąją dalį pamokų veda tas pats mokytojas, 4-12 klasių moksleivių savijauta pamokos metu prieš ir po projekto ženkliai nepakito. Tai patvirtina ir projekte nedalyvavusių mokytojų nuomonė – susidomėjimo stoka, susierzinimas, veiklų ignoravimas ir pan. nedingo. Prieš ir po projekto pamokos centre prieš klasę stovi perduodantis informaciją, o ne bendradarbiaujantis mokytojas, pamokos-pertraukos struktūra nesuardyta, viskas vyksta nustatytuose rėmuose, rutina, kelianti nuobodulį ir nuovargį, kuriuo bandoma slapta atsikratyti naršant internete savo mobiliajame telefone.

Skirtingai nei tradicinėje pamokoje, "Kūrybinių partnerysčių" projektų veiklos priimtose kaip teigiamas veiksnys nusistovėjusioje mokyklinio gyvenimo rutinoje. Kaip esminis atradimas dalyviams – išlikę draugiški, artimesni santykiai ir pasibaigus veikloms. Atsirado daugiau neformalaus bendravimo tarp skirtingų moksleivių grupių, mokytojai taip pat nurodo, kad bendravimas su kolegomis, su kuriais dalyvavo veiklose, stiprėja, ieškoma progų bendrauti, bendradarbiauti. Kadangi bendrauti pradėjo ir skirtingo amžiaus moksleiviai, galima teigti, kad toks bendravimas kurs atviresnį mokyklos klimatą ir tuo pačiu mažins patyčių galimybę.

Mokytojai pastebėjo, kad neformalus bendravimas veiklose leido jiems užsitarnauti palankią reputaciją – pademonstruojant gebėjimą bendrauti gyvenimiškais temomis, mokytis kartu su moksleiviais ir

„Jie triukšmauja, kol nesupranta užduoties. Būdavo grupinis darbas košmaras – rėkia vienas per kitą. O dabar iš pradžių pašurmuliuoja, kol pasidalina, kas ką darys ir tyla. Jie vaikšto, kalbasi, bet nėra triukšmo. Yra darbas.“ (mokytojai)

Moksleiviai taip pat patvirtino, kad pamokose, kurias veda mokytojai, dalyvaujantys "Kūrybinių partnerysčių" projekte, jie pradėjo jaustis laisviau, drąsiau, atsirado noras ir poreikis reikšti savo nuomonę, diskutuoti, ieškoti atsakymų.

Laisvesnė erdvė skatino atviresnį bendravimą ir tolerantiškumą projekto veiklų metu. Mokytojai pastebėjo, kad pradžioje atvirumas painiojamas su stačiokišku tiesmukumu, kėlė problemų, tačiau ilgainiui moksleiviai tapo mandagesni, tolerantiškesni.

„Pradžioj tai kaip žiebdavo, tai bijojau, kad susimuš. Tiesiai sako, kokias čia nesąmones padarei, arba ko tu visur lendi. Bet labai padėjo [Kūrybininkė]. Ir aš jiems sakau, gerai, kad pasakai, bet kaip tu jaustumėisi, jei tau taip sakytų? Ir kažkada girdžiu – „tu labai gera mano draugė, ir aš tave labai myliu, bet tu neteisingai nupiešei ir reikia perpiešti.“ Negalėjau patikėti, kad čia tie patys vaikai.“ (mokytojai)

„Mes turim tokią mergaitę. Ji su Dauno sindromu. Ir mes per veiklas ją įtraukėm, ir vaikai visai kitaip elgtis pradėjo. Matau, kaip jai padeda, ir palydi, ir paduoda.“ (mokytojai)

Tolerantiškumo tarp moksleivių apraiškos dažnesnės, tai nurodė ir moksleiviai, ir pedagogai. Kita vertus mokinių savijauta mokytojo atžvilgiu tiek nepakito – moksleiviai vis dar jaučiasi dominuojami mokytojų, net jeigu yra išklausomi, mokytojo visa apimantis autoritetas lieka nepakitęs. Tikėtina, kad tokiai pedagogo percepcijai turėjo įtakos ir Kūrybininkų pavyzdys. Lyginant su mokytojais, pastarieji išklausydami be išimties visus ir skirdami laiko kiekvienam demonstravo elgesio modelį, su kuriuo vaikai nebuvo susidūrę. Projekto pradžioje buvęs keistuoliu, neatitinkančiu įprastų mokytojo standartų, projekto eigoje, Kūrybinis agentas virto įdomiu, išskirtiniu, sektinu pavyzdžiu. Panašus procesas vyko ir kalbant apie kai kuriuos projekte dalyvavusius moksleivius – mokytojams ir klasiokams paaiškėjo, jog jie yra įdomūs, išskirtiniai, galintys klasei suteikti kažką naujo.

Žaismingumas, humoras ir gera nuotaika - tai pagrindiniai elementai, kurie skyrė įprastą pamoką nuo "Kūrybinių partnerysčių" veiklų. Keli mokytojai, pajutę šios atmosferos įtaką moksleivių dėmesiui, pradėjo žaismingesnes formas naudoti savo pamokose. Tokį pokytį vaikai užfiksavo labai greitai ir įvertino - jų manymu tokios pamokos tapo dinamiškesnės, įdomesnės, jos nebevargina.

„Iš pradžių aš buvau skeptiška. Galvoju, nu tiek aš nesiruošiu pamokoms. Bet paskui pagalvojau – nereikia grandiozinių pakeitimų. Gali su tuo pačiu žemėlapiu kitaip parodyti. Arba LDK padalinimą – paėmei bananą ir supjaustei dalimis. Nereikia ten jokių specialių priemonių.“ (mokytojai)

Apibendrinant galima teigti, kad bendrai atmosferai pamokoje įtakos turi naujos informacijos pateikimo formos - vienas iš greičiausiai pastebimų ir teigiamai vertinamų projekto veiksmų. Atskaitos taškas šiuo atveju yra tradicinė pamoka – kuo mažiau veikla primena pamoką, tuo pozityviau ji vertinama. Kuo dažniau tokie intarpai sutinkami pamokoje, tuo didesnė mokytojo galimybė sudominti mokinius. Nors, be abejo, pirmiausiai pastebima forma, ilgainiui moksleiviai pastebi ir rezultata – jų nuomone, neįprastos informacijos pateikimo formos ir/ar įvairovė padeda geriau įsiminti informaciją.

MOKYTOJŲ NUOSTATŲ IR GEBĖJIMŲ VERTINIMAI

Situacijos palyginimas: projekto pradžia ir pabaiga

Analizuojant į projektą tiesiogiai įsitraukusio personalo savo darbo vertinimus stebima įdomi tendencija: projekto pradžioje aukštesniais balais vertintos veiklos ar elgesys antrame tyrimo etape įvertintos žemesniais balais, tuo tarpu rečiau pirmame tyrimo etape išskirtos veiklos projekto pabaigoje vertintos palankiau.

Pagrindiniai savęs vertinimo „praradimai“ susiję su įgalinimu veikti ir bendradarbiavimu („išklausu moksleivių nuomonę, net kai su ja nesutinku“, „skatinu elgtis drąsiai ginant savo nuomonę“, „padrąšinu siekti tikslo“). Didžiausi teigiami savo veiklos vertinimo pokyčiai susiję su asmenine komunikacija – „sienų griovimu“ („elgiuosi nestandartiškai ir netikėtai“, „ne pamokų metu mokiniai į mane kreipiasi kaip į draugą“, „juokauju pamokų metu“), atvirumu naujoms veikloms ir darbo metodams („dalinuosi su kitais mokytojais savo patirtimi“, „skatinu moksleivius dalytis savo mintimis“), gebėjimu teorines žinias sieti su praktika („moku pamokų medžiagą susieti su praktika“).

...

Didžiausi teigiami pokyčiai susiję su asmenine komunikacija – „sienų griovimu“, atvirumu naujoms veiklos ir darbo metodams, gebėjimu teorines žinias sieti su praktika.

...

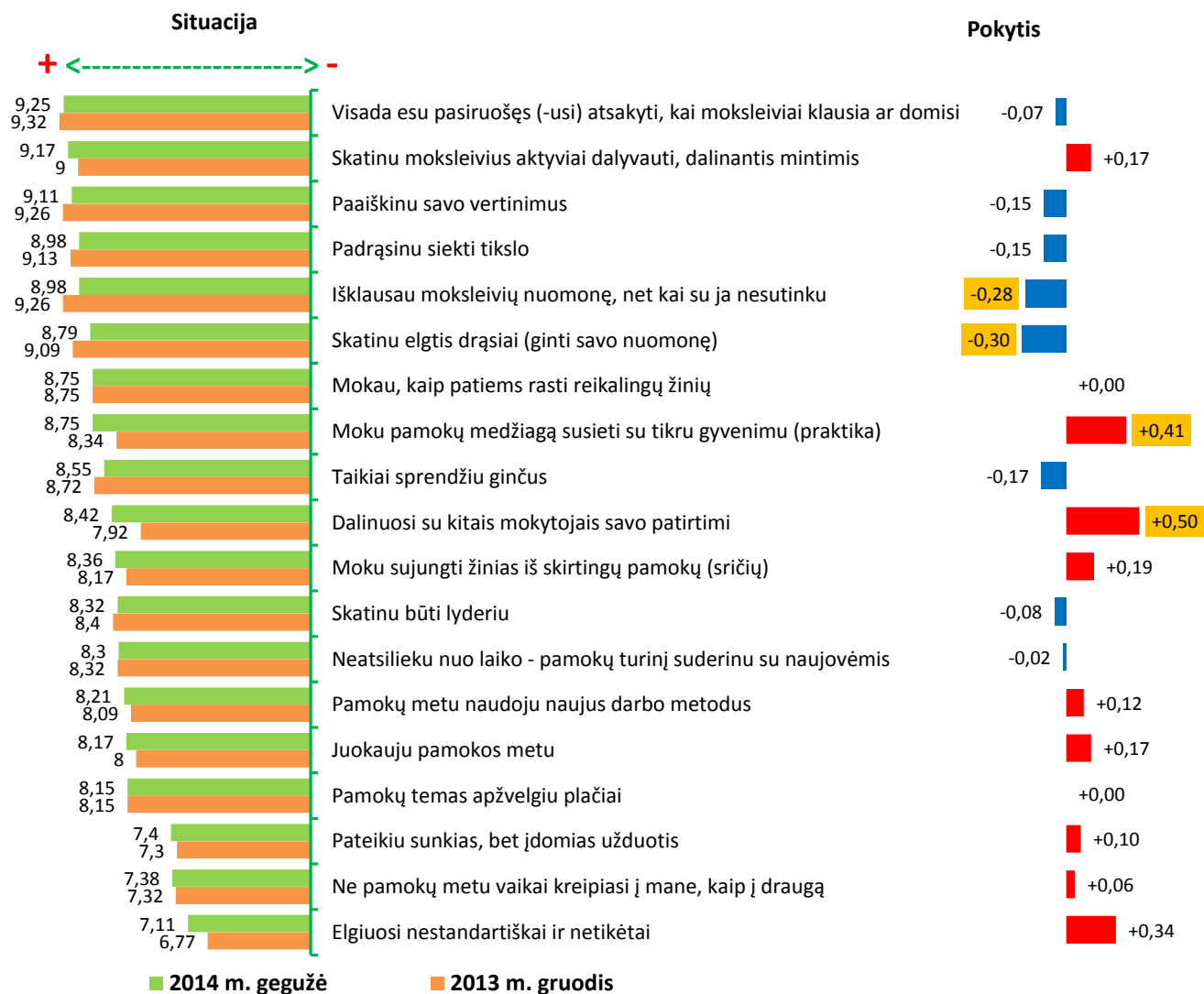
Reikšmingi teigiami pokyčiai susiję su tarpusavio bendradarbiavimu, novatoriškumu bei iniciatyvumu.

...

Moksleivių vertinimai tiesiogiai susiję su mokyklos bendruomenės įsitraukimu į projektą. Dalyvaujančiųjų projekto programose, trunkančiose ilgiau ir apimančiose platesnį dalyvių ratą, vertinimai yra aukštesni, nei programos „naujokų“.

...

14 diagrama. Mokytojų gebėjimai, nuostatos ir gebėjimai. Kartotiniai dalyvaujančių projekte pedagogų savęs vertinimai. (n=53)

Legenda:

* Vertinimų skalė nuo 1 iki 10.

** Sub – skalė dešinėje rodo pokytį tarp lyginamųjų laikotarpių / grupių. Raudona spalva reiškia teigiamą pokytį, mėlyna – neigiamą.

*** Statistiškai reikšmingi skirtumai pažymėti oranžine spalva.

Mokytojams vertinant moksleivius, ryškiausi teigiami pokyčiai stebimi įgūdžių, gebėjimų ir nuostatų vertinimuose. Ženklus pokytis (statistiškai reikšmingas) būdingas absoliučiai visiems analizuotiems indikatoriams.

Vertinant pagal vertinimo balų skirtumą, reikšmingiausi pokyčiai susiję su tarpusavio bendradarbiavimu („dėmesingi – išklausančios draugų nuomonę“, „geba spręsti konfliktines situacijas“)

ir novatoriškumu bei iniciatyvumu („iniciatyvūs – dažnai siūlo naujas idėjas“, „lengvai jungia ir taiko žinias iš kelių sričių“, „nuolat generuoja naujas idėjas ir mintis“).

Teigiami, tačiau mažiau ženklūs pokyčiai yra susiję su lyderyste („mėgsta pirmauti“), drąsa veikti („paklusnūs ir nuolankūs“, „nebijo ginti savo nuomonę“, „nebijo klysti“), įsipareigojimų vykdymu („visada laikosi duoto žodžio“).

15 diagrama. Mokytojų nuomonė apie moksleivių gebėjimus ir nuostatas. Kartotiniai dalyvaujančių projekte pedagogų vertinimai. (n=53)

Legenda:

* Vertinimų skalė nuo 1 iki 10.

** Sub – skalė dešinėje rodo pokytį tarp lyginamųjų laikotarpių / grupių. Raudona spalva reiškia teigiamą pokytį, mėlyna – neigiamą.

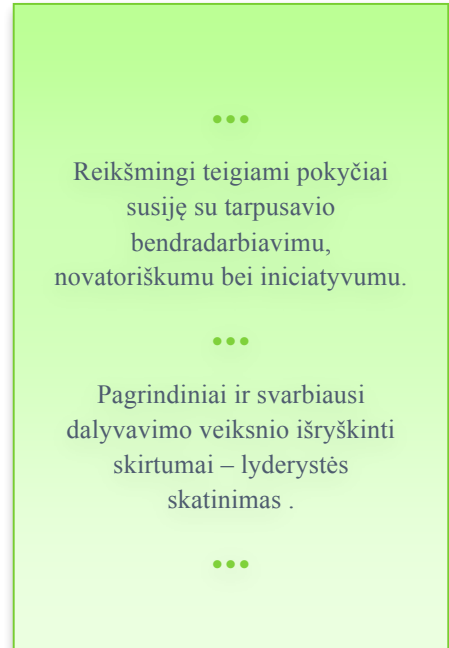
*** Statistiškai reikšmingi skirtumai pažymėti oranžine spalva.

Situacijos palyginimas: dalyvavusieji ir nedalyvavusieji projekte

---

Analizuojant pedagoginio personalo savo darbo vertinimus per dalyvavimo – nedalyvavimo pūvį, vertinimų skirtumai ženkliesni, nei lyginant vien per laiko dimensiją.⁴ Projekto dalyviai, lyginant su tiesiogiai į projektą neįsitraukusiais pedagogais, savo veikloje ir elgesyje dažniau pabrėžė betarpišką komunikaciją („ne pamokų metu mokiniai į mane kreipiasi kaip į draugą“, „elgiuosi nestandartiškai, netikėtai“, „juokauju pamokų metu“) ir novatoriškumą („pamokų metu naudoju naujus darbo metodus“).

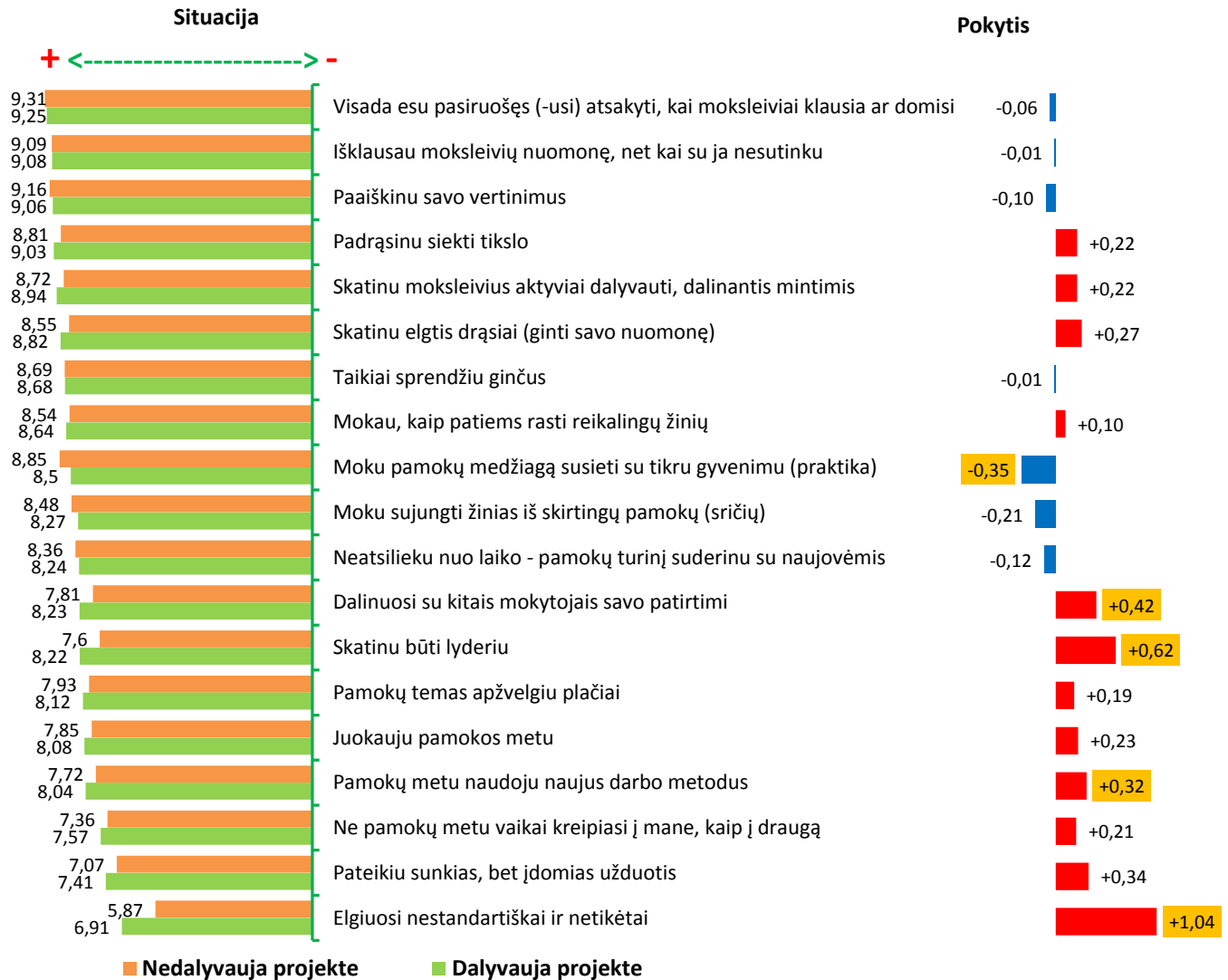
Pagrindiniai ir svarbiausi dalyvavimo veiksnio išryškinti skirtumai – lyderystės skatinimas („skatinu būti lyderiu“), skatinimas veikti drąsiai („skatinu elgtis drąsiai – ginti savo nuomonę“, „padrąsinu siekti tikslo“).

---

⁴Kartotiniame projekto dalyvių nuomonės tyrime.

16 diagrama. Mokytojų gebėjimai, nuostatos ir gebėjimai. Tiesiogiai dalyvaujančių ir nedalyvaujančių projekte pedagogų savęs vertinimai. (n=301)

Legenda:

* Vertinimų skalė nuo 1 iki 10.

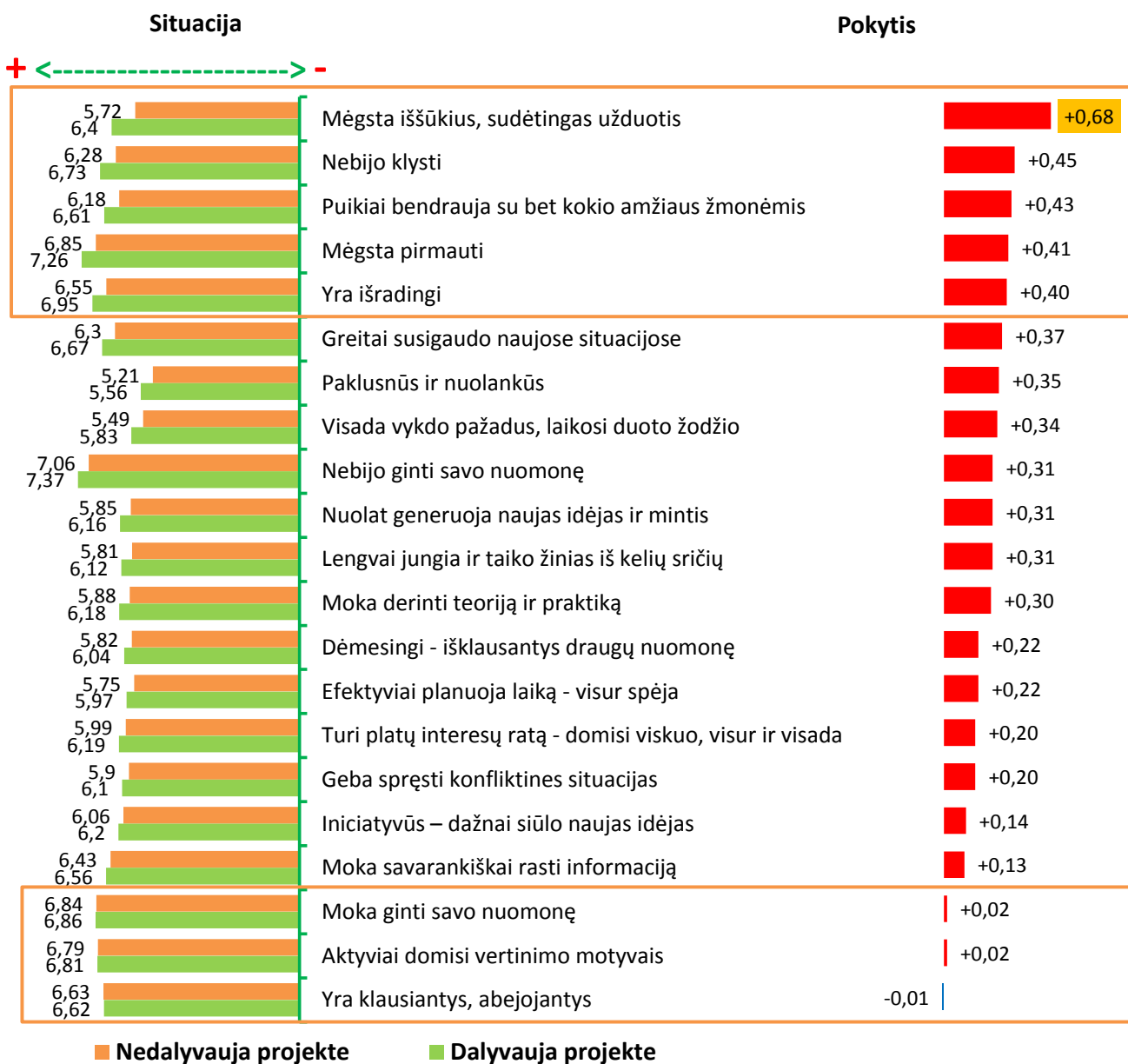
** Sub – skalė dešinėje rodo pokytį tarp lyginamųjų laikotarpių / grupių. Raudona spalva reiškia teigiamą pokytį, mėlyna – neigiamą.

*** Statistiškai reikšmingi skirtumai pažymėti oranžine spalva.

Moksleivių gebėjimų, įgūdžių ir nuostatų vertinimuose teigiamas poslinkis stebėtas analizuojant vertinimus laiko aspektu – didžiausi skirtumai fiksuoti lyginant tų pačių respondentų vertinimus skirtingose projekto fazėse. Įsitraukimo į projektą (dalyvavo – nedalyvavo) pjūvis taip pat atskleidė palankų projekto poveikį, tačiau skirtumai tarp lyginamųjų grupių nėra tokie ryškūs kaip anksčiau paminėtu atveju. Projekte dalyvaujantys pedagogai labiau pabrėžė moksleivių ryžtą veikti sudėtingoje

aplinkoje („mėgsta iššūkius, sudėtingas užduotis“, „nebijo klysti“, „yra išradingi“), lyderystę („mėgsta pirmauti“), bendravimą („puikiai bendrauja su bet kokio amžiaus žmonėmis“).

17 diagrama. Mokytojų nuomonė apie moksleivių gebėjimus ir nuostatas. Tiesiogiai dalyvaujančių ir nedalyvaujančių projekte pedagogų vertinimai. (n=301)

Legenda:

* Vertinimų skalė nuo 1 iki 10.

** Sub – skalė dešinėje rodo pokytį tarp lyginamųjų laikotarpių / grupių. Raudona spalva reiškia teigiamą pokytį, mėlyna – neigiamą.

*** Statistiškai reikšmingi skirtumai pažymėti oranžine spalva.

Įsitraukimas į projektą

Vienas informatyviausių aspektų, „išgryninančių“ su projekto veiklomis susijusius pokyčius, yra skirtingos projekto programos, tinkamai atspindinčios mokyklos bendruomenės įsitraukimą į projektą.⁵ Apklauso rezultatai atskleidė, jog projekto „naujokių“ – „Tyrinėjančių mokyklų“ pedagoginio personalo savo darbo vertinimo balai yra gerokai žemesni lyginant su „Tyrinėjančių mokyklų - kubu“ ir „Pokyčių mokyklų“ vertinimais. Ši tendencija būdinga absoliučiai visiems indikatoriams, išskyrus lyderystės skatinimo, kur „Pokyčių mokyklos“ balai atsilieka nuo kitų grupių vertinimų.

...

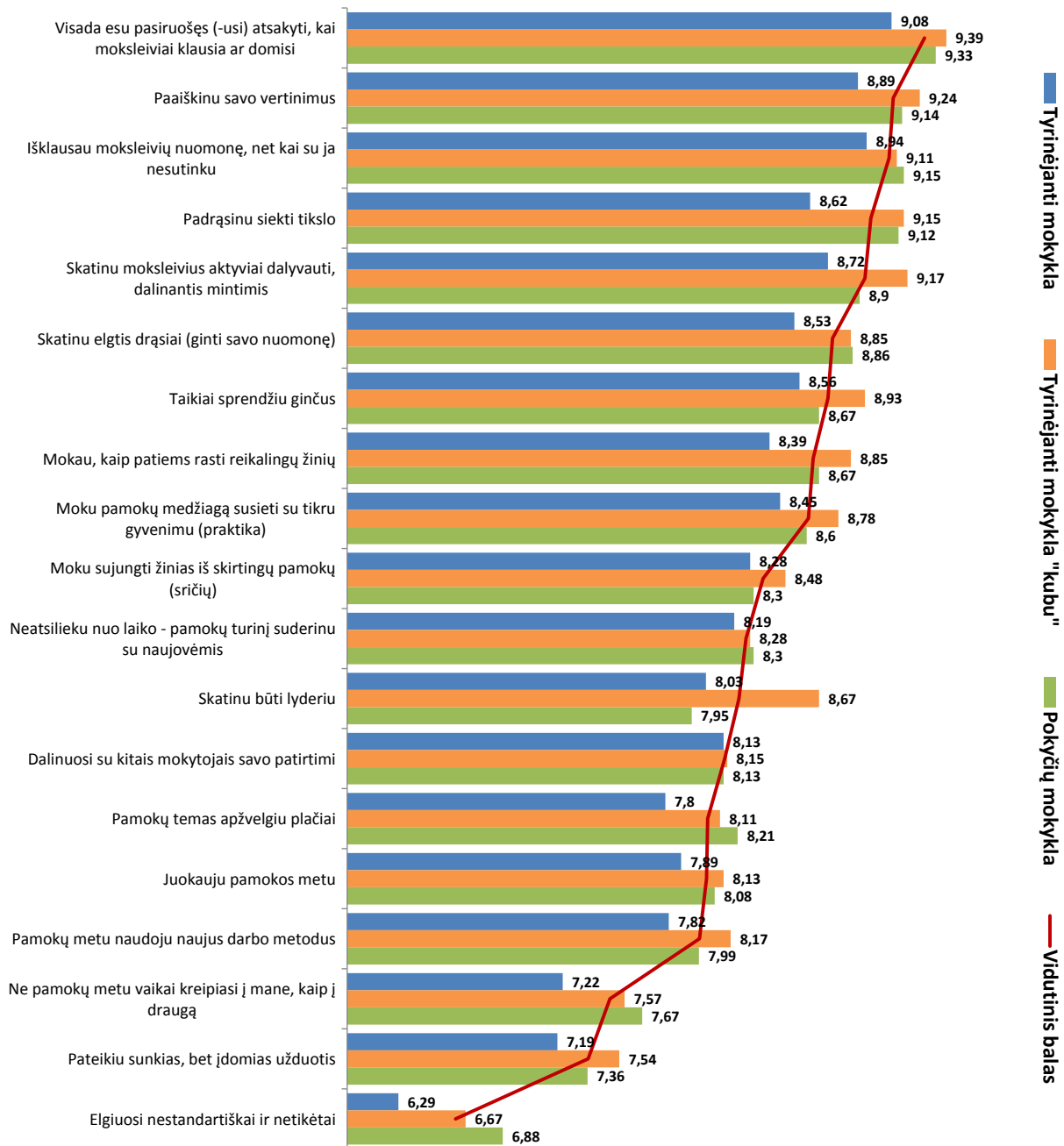
Projekto „naujokių“ – „Tyrinėjančių mokyklų“ pedagoginio personalo savo darbo vertinimo balai yra gerokai žemesni lyginant su „Tyrinėjančių mokyklų - kubu“ ir „Pokyčių mokyklų“ vertinimais.

...

---

⁵ „Tyrinėjanti mokykla“, „Tyrinėjanti mokykla kubu“, „Pokyčių mokykla“.

18 diagrama. Mokytojų gebėjimai ir nuostatos. Skirtingose projekto programose dalyvaujančių pedagogų savęs vertinimai. (n=301)

Legenda:

* Vertinimų skalė nuo 1 iki 10.

** Raudona linija rodo bendrą vertinimų vidurkį, o horizontalūs stulpeliai teigiamą ar neigiamą nuokrypį.

Vertinimų skirtumus patogiausiu atskleidžiant vidurkių skirtumus paverčiant procentiniais pokyčiais. Didžiausi su įsitraukimu į projektą susiję vertinimų skirtumai stebimi lyderystės („skatinu būti lyderiu“)⁶, betarpiško bendravimo („elgiuosi nestandartiškai ir netikėtai“, „ne pamokų metu mokiniai į mane kreipiasi kaip į draugą“), savarankiškumo skatinimo („padrąsinu siekti tikslo“, „mokau kaip patiems rasti reikalingų žinių“) srityse. Bendradarbiavimas su kolegomis („dalinuosi su kitais mokytojais savo patirtimi“) yra vienintelė sritis, kurioje vertinimo balai nesiskyrė.

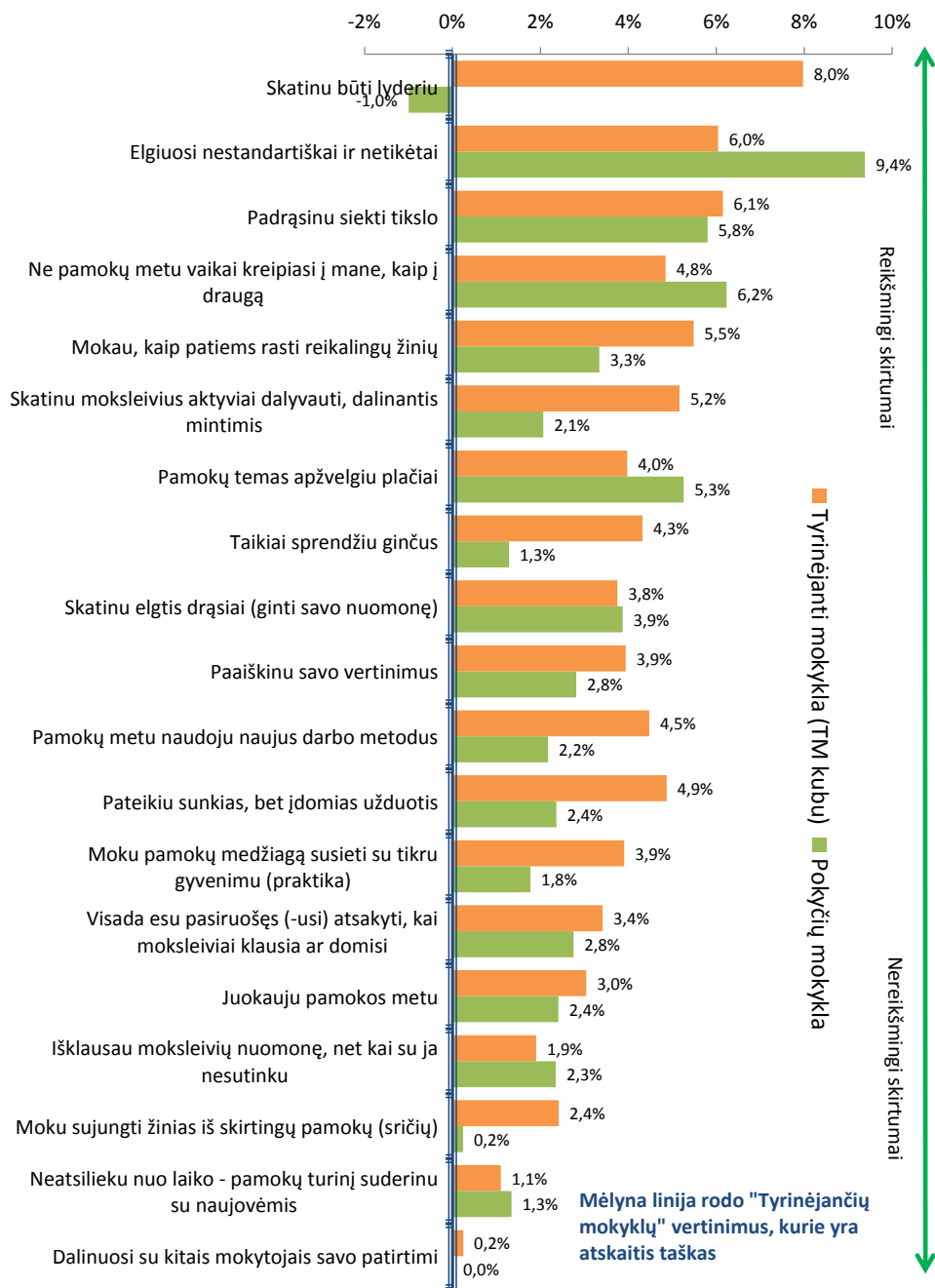
Metodologinė pastaba:

* Vertinimų vidurkių (1 – 10) palyginimas suvokiamas paprasčiau skirtumus pavertus procentine išraiška. Lyginant pedagoginio personalo atsakymus, „Tyrinėjančių mokyklų“ atsakymu vidurkiai prilyginti 0 (atskaitos taškas), o „Tyrinėjančių mokyklų – kubu“ bei „Pokyčių mokyklų“ vertinimų vidurkiai išreikšti procentiniais nuokrypiais nuo „bazinės“ reikšmės. Pvz. Tarkime, teigimo „juokauju pamokų metu“ vertinimas „Tyrinėjančiose mokyklose“ yra 7,89 balo, o „Pokyčių mokyklose“ – 8,08 balo. „Tyrinėjančių mokyklų“ balų vidurkį prilyginus 0, procentais išreikštas „Pokyčių mokyklų“ vertinimų skirtumas – 2,4 proc.

---

⁶Jau minėta vienintelė sritis, kurioje „Tyrinėjančių mokyklų“ vertinimai nebuvo žemiausi.

19 diagrama. Mokytojų gebėjimai, nuostatos ir gebėjimai. Skirtingose projekto programose dalyvaujančių pedagogų savęs vertinimų procentinės išraiškos. (n=301)

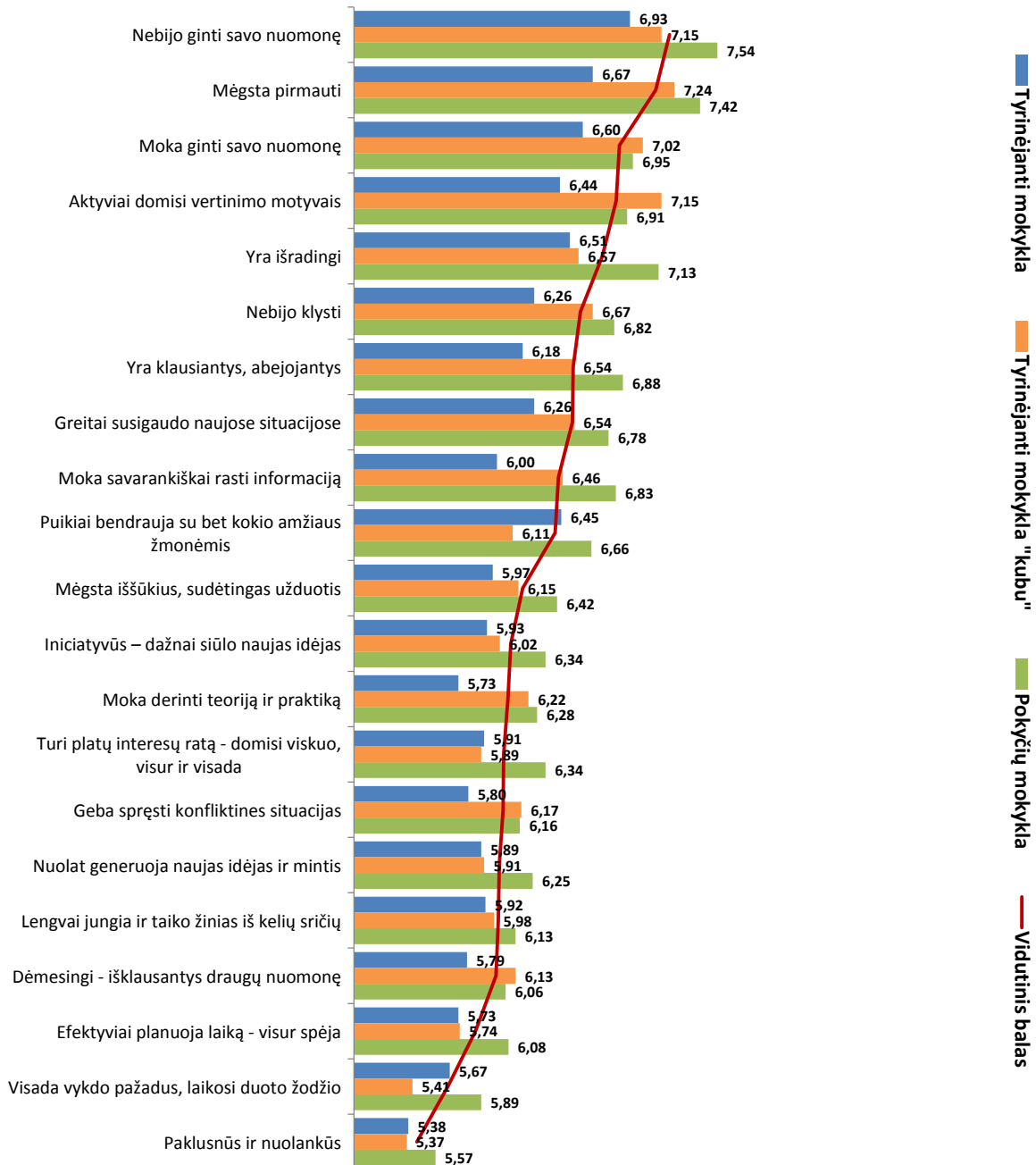

Panašiai, kaip ir savo gebėjimų vertinime, moksleivių vertinimo balai susiję su mokyklos bendruomenės įsitraukimu į projektą. Su keliomis išimtimis („puikiai bendrauja su bet kokio amžiaus žmonėmis“ ir „visada laikosi duoto žodžio“) vėliausiai prisijungusių prie projekto – „Tyrinėjančių mokyklų“ vertinimai žemesni nei likusių projekto programų. Pastebima viena įdomi tendencija, išskirianti

mokytojų ir moksleivių vertinimus. Savo gebėjimų vertinime vidutiniškai aukščiausi balai buvo „Tyrinėjančių mokyklų – kubu“, tuo tarpu moksleivių vertinimuose pirmauja „Pokyčių mokyklos“.

20 diagrama. Mokytojų nuomonė apie moksleivių gebėjimus ir nuostatas. Skirtingose projekto programose dalyvaujančių pedagogų vertinimai. (n=301)

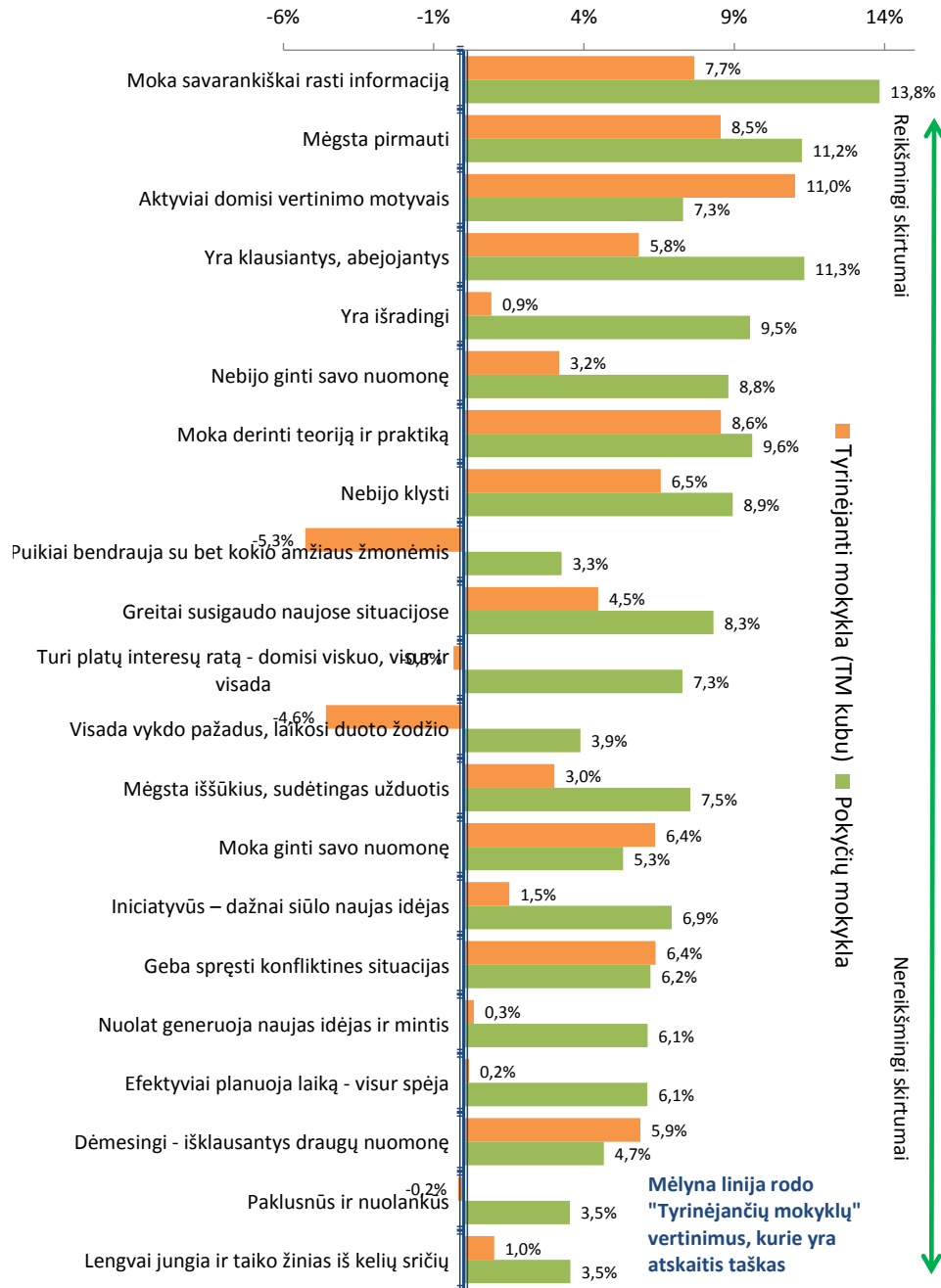
Legenda:

* Vertinimų skalė nuo 1 iki 10.

** Raudona linija rodo bendrą vertinimų vidurkį, o horizontalūs stulpeliai teigiamą ar neigiamą nuokrypį.

Vertinimų skirtumus pavertus procentine išraiška, matoma, jog labiausiai nuomonės išsiskyrė vertinant gebėjimus savarankiškai mokytis („moka savarankiškai rasti informaciją“), lyderystę („mėgsta pirmauti“), kritinį mąstymą ir susidomėjimą mokslu („yra klausiantys ir abejojantys“, „aktyviai domisi vertinimo motyvais“, „nebijo ginti savo nuomonės“, „nebijo klusti“).

21 diagrama. Pedagogų nuomonė apie moksleivius. Skirtingose projekto programose dalyvaujančių pedagogų vertinimai. Procentinė išraiška ($n=301$)

Mokytojų nuostatos ir gebėjimai: moksleivių vertinimai vs. mokytojų savęs vertinimas

Mokytojų gebėjimai bei nuostatos vertinti iš kelių perspektyvų. Analogiški klausimai buvo užduoti pedagoginiam personalui (autorefleksija) ir 7 – 12 klasių moksleiviams. Rezultatai padėjo atskleisti galimai problemines sritis, kuriose to paties reiškinių suvokimas itin skiriasi.

Nors tyrimo instrumentuose ir vėlesnėje analizėje daugiausiai remiamasi paprastais vertinimų vidurkiais, mokinių – mokytojų vertinimų palyginimui šis rodiklio naudojimas susiduria su tam tikromis problemomis. Mokytojai savo darbą vertina vidutiniškai aukštesniais balais (vidutinis balas viršija 8 iš 10 galimų), tuo tarpu moksleiviai pedagogų darbą vertina „reikliau“ – bendras balas artimas 6 iš 10 galimų. Siekiant palengvinti rezultatų interpretaciją ir išryškinti vertinimų skirtumus, naudoti standartizuotų Z įverčių palyginimai.

•••

Pagrindinės pedagogų ir moksleivių „nesusikalbėjimo“ sritys, kuriose mokytojai save vertina palankiau už moksleivius yra lyderystė bei betarpiška ir lygiavertė komunikacija.

•••

Srityse, betarpiškai susijusiose su mokymo procesu, moksleivių vertinimai dažnai lenkia mokytojų savęs vertinimus. Rodikliai, susiję su įgalinimu veikti savarankiškai ir drąsiai, mokinių taip pat buvo vertinami palankiau.

•••

Metodologinė pastaba:

Statistikoje Z – įverčiai apibrėžiami kaip įvertis, rodantis, kiek standartinių nuokrypių reikšmė turi nuo vidutinės reikšmės (vidurkio).

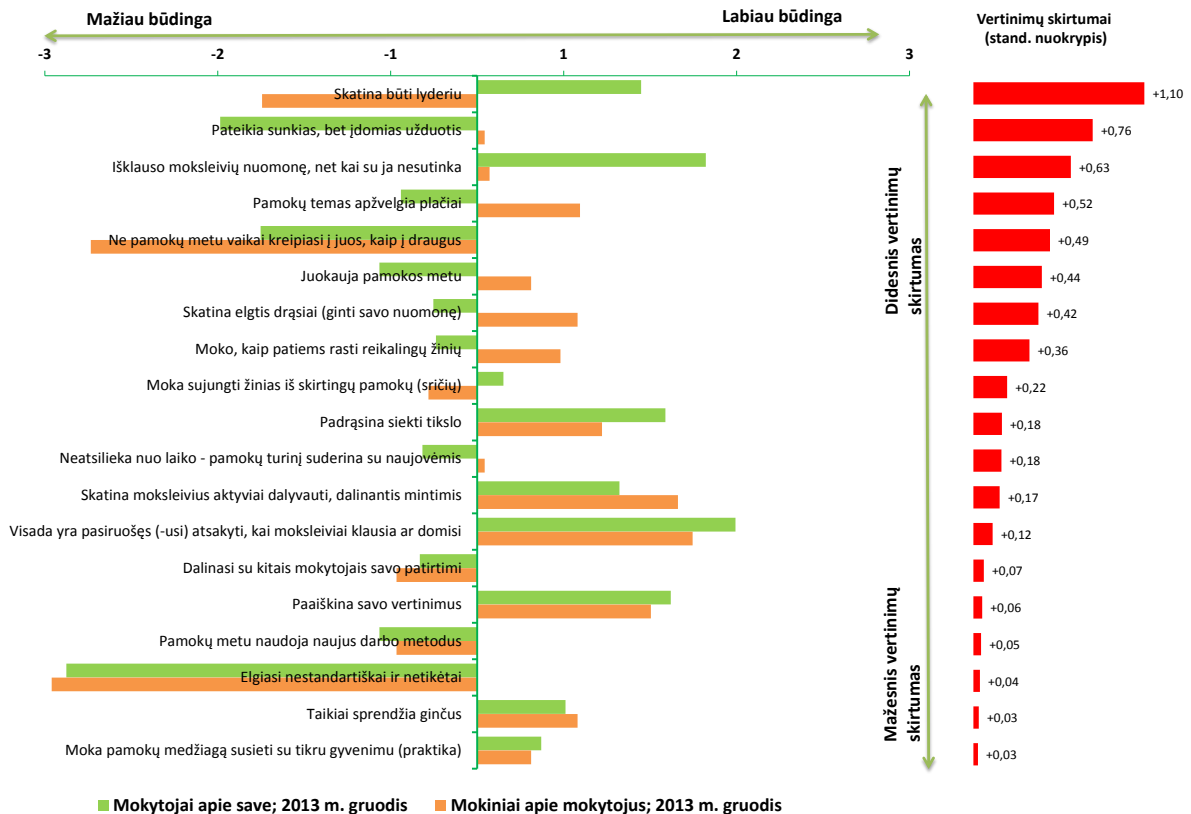
* Paprastas aritmetinis vidurkis ne visada patogus vertinimų skirtumams interpretuoti. Pasirinktos vertinimų skalės (1 – 10) teorinis vidurkis yra 5,5, tačiau faktinis vertinimų vidurkis gali ženkliai skirtis. Mūsų atveju mokytojų savęs vertinimų balų vidurkis 8, o juos vertinusių moksleivių – 6. Dėl faktinių vidurkių skirtumo, šioje situacijoje vertinimų skirtumus interpretuoti yra gana problemiška.

Standartizavus vidurkius, vertinimų sklaida yra lengviau interpretuojama. Abiejų lyginamų grupių vertinimų vidurkiai sutapatinami su 0 reikšme, o atskirų rodiklių vertinimai išsidėsto -3 ir 3 intervale (normaliajame skirstinyje 99% reikšmių patenka į šį intervalą). Tokiu būdu net ir labai skirtingų grupių, ar net skirtingų matavimo skalų reikšmės patenka „į vieną lygį“ ir gali būti lyginamos kaip nuokrypiai nuo bendro vidurkio.

Pagrindinės pedagogų ir moksleivių „nesusikalbėjimo“ sritys, kuriose mokytojai save vertina palankiau už moksleivius, yra lyderystė („skatina būti lyderiu“), betarpiška ir lygiavertė komunikacija („išklauso moksleivių nuomonę, netgi jei su ja nesutinka“, „ne pamokų metu į mokytojus kreipiasi kaip į draugus“).

Srityse, betarpiškai susijusiose su mokymo procesu, moksleivių vertinimai dažnai lenkia mokytojų savęs vertinimus („pateikia sunkias, bet įdomias užduotis“, „pamokų temas apžvelgia plačiau“, „moko, kur patiems rasti reikalingų žinių“). Rodikliai, susiję su įgalinimu veikti savarankiškai ir drąsiai („skatina elgtis drąsiai, ginti savo nuomonę“, „skatina moksleivius aktyviai dalyvauti, dalintis mintimis“), mokinių taip pat buvo vertinami palankiau. (20 diagrama)

22 diagrama. Mokytojų gebėjimai ir nuostatos . Mokytojų savęs vs. mokinių vertinimai. 2013 m. pabaiga

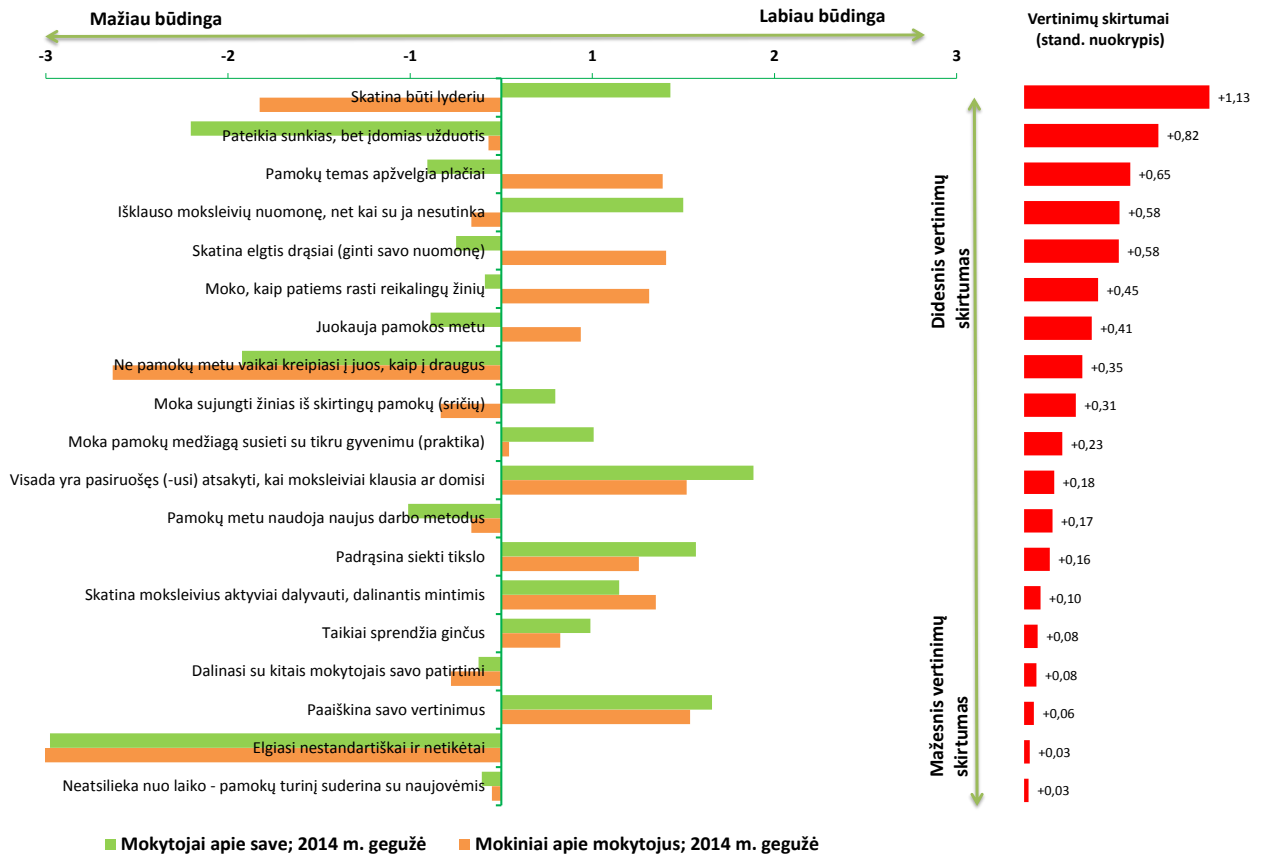
Legenda:

* Standartizuoti įverčiai. Vertinimų skalė nuo -3 iki 3.

** Sub – skalė dešinėje rodo skirtumus tarp lyginamųjų grupių. Eilės tvarka nuo viršaus į apačią išdėstyti teiginiai pradedant nuo didžiausio nuomonių išsiskyrimo.

Moksleivių ir mokytojų vertinimų tendencijos 2013 m. ir 2014 m. tyrimo etapuose iš esmės nesikeitė (20-21 diagramos).

23 diagrama. Mokytojų gebėjimai ir nuostatos. Mokytojų savęs vs. mokinių vertinimai. 2014 m. pavasaris

Legenda:

* Standartizuoti įverčiai. Vertinimų skalė nuo -3 iki 3.

** Sub – skalė dešinėje rodo skirtumus tarp lyginamųjų grupių. Eilės tvarka nuo viršaus į apačią išdėstyti teiginiai pradedant nuo didžiausio nuomonių išsiskyrimo.

Aukščiau analizuotus mokytojų gebėjimų bei nuostatų vertinimus vaizdžiai apibendrina suvokimo žemėlapis (angl. *perceptual mapping*), įgalinantis kelių lygmenų informaciją atvaizduoti vienoje erdvėje. (22 diagrama).

Metodologinė pastaba:

* Kaip skaityti suvokimo žemėlapi? Diagrama vizualiai atspindi ryšio tarp dviejų dimensijų (mūsų atveju mokytojų mokinių vertinimų) koreliaciją.

- X ašis atspindi mokytojų savo pačių gebėjimų ir nuostatų vertinimus. Į dešinę nuo Y ašies išdėstyti aukštesni savęs vertinimo balai, į kairę – žemesni.;

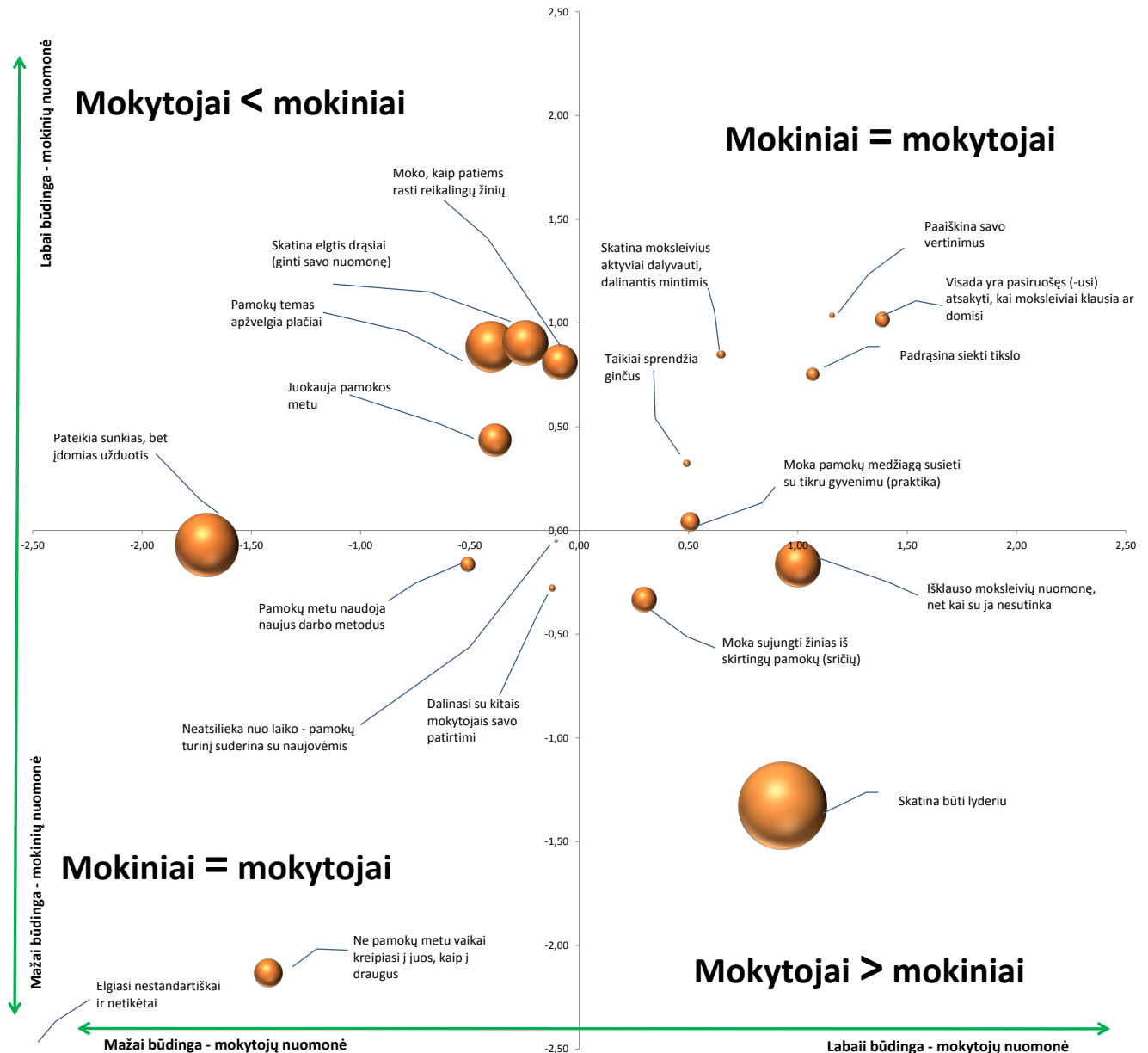
- Y ašis rodo moksleivių mokytojų gebėjimų bei nuostatų vertinimus. Į viršų nuo X ašies išdėstyti aukštesni vertinimo balai, į apačią – žemesni.;

- Skritulių dydis atspindi nuomonių išsiskyrimo laipsnį. Kuo didesnis skritulių plotas, tuo ženklesnis nuomonių išsiskyrimas.;

- Vertinimai, kur abiejų lyginamųjų grupių nuomonės skiriasi, patenka į dvi "nesutarimų" sritis: -X;+Y ir +X;-Y;

- “Sutarimų” srityse skrituliai nedideli, o jų koordinatės patenka į X;Y ir -X;-Y plotus (idealiu nuomonių sutapimo atveju visi vertinimai išsidėstytų tiesėje);

24 diagrama. Mokytojų gebėjimai ir nuostatos. Mokytojų sąvės vs. mokinių vertinimai. Suvokimo žemėlapis.

Legenda:

* Vertinimų skalė nuo -3 iki 3.

** Sub – skalė dešinėje rodo pokytį tarp lyginamųjų laikotarpių / grupių. Raudona spalva reiškia teigiamą pokytį, mėlyna – neigiamą.

Situacijos detalizavimas: atskirų nuostatų ir gebėjimų pokytis

Analizuojant pokyčius projekte dalyvavusių mokytojų nuostatose gebėjimuose tenka pastebėti, kad pokyčius labiau pastebi patys mokytojai nei moksleiviai. Mokytojai teigia, kad projektas paskatino juos naudoti įvairesnius dėstymo metodus, naudoti daugiau pagalbinių priemonių, tuo tarpu moksleiviai daugiau akcentuoja tam tikro betarpiškumo atsiradimą tarp mokytojų ir moksleivių pamokų metu. Toks skirtingas situacijos vertinimas gali būti siejamas su tuo, kad ženkliau kito tik mokytojų nuostatos, bet ne gebėjimai.

Ekspperimentavimas ugdymo procese

Moksleiviai mokslo metų pradžioje, kalbėdami apie pamokas, apibūdino jas kaip nuspėjamas, vienodas, dažnai nuobodžias. Apie pamokose taikomus naujus dėstymo metodus ar metodų įvairovę dažniau kalbėjo pradinių klasių moksleiviai nei vyresnieji.

Projektui besibaigiant, tiriamų mokyklų moksleiviai minėjo, jog "Kūrybinių partnerysčių" projekte dalyvavę mokytojai savo pamokose pasiūlo naujų užduočių, kitaip pateikia pamokos temą ir pan. Nors iš esmės pamokų metu mokytojų demonstruojamas skatinimas tyrinėti, būti smalsiais buvo labiau siejamas su mokytojų asmenybės savybėmis. Smalsus ir tyrinėjantis mokytojas ir iki projekto buvo linkęs taikyti įvairesnius bei patrauklesnius darbo metodus nei įprasta, o projekto veiklos tiesiog sustiprino tokių mokytojų pasitikėjimą savimi bei suteikė tvirtumo ir toliau dirbti tokia kryptimi.

„Visa tai įnešė naujo vėjo, naujų formų, naujo požiūrio. Tie žmonės nauji jie įneša kažką naujo su savo charizma.“ (mokytojai)

Projekte dalyvavę mokytojai nurodė, kad bendras darbas su kūrybos agentais parodė, kiek reikšmingas yra paprastas, kasdienis bendravimas ir kokias naudas pedagogas gali iš jo gauti savo profesinės veiklos rezultatams

Dalyvavimas bendrose veiklose su moksleiviais pedagogams leido sukurti artimesnius santykius, įgyti lengviau bendraujančių, geriau suprantančių moksleivių reputaciją.

Pedagogai suvokia, kad norint stebėti kūrybiškumo apraiškas, moksleiviams nepakanka vien suformuluotos užduoties, reikia ir laiko pačiam procesui. Ši aplinkybė dalį pedagogų stabdo nuo kūrybiškumą skatinančių metodų naudojimo.

„Aš supratau, kad ir mums patiems reikia domėtis, patiems kurti.“ (mokytojai)

Tyrimo metu užfiksuoti keli atvejai, kai projekte dalyvavę moksleiviai projektui besibaigiant pabrėžė, jog kai kurių pamokų formatas stipriai pasikeitė: mokytoja pamokas pradėjo vesti įdomiau, teikė daugiau naujų užduočių. Moksleivių nuomone, tokios pamokos jiems patinka labiau, jie geriau įsitema medžiaga. Dalies moksleivių pažymiai ženkliai pagerėjo.

„Man dabar mokytis yra daug paprasčiau. Net mano pažymys pagerėjo.“ (vaikai)

Deja, daugumoje mokytojai nėra linkę integruoti naujus metodus, motyvuojant tai griežtais įprastinių programų, mokymo planų reikalavimais bei apribojimais.

„Žinot yra skirtumas, kur projektas, o kur tikros pamokos. Aš galiu su jais eksperimentuoti kūrybiškai, taip sakant, apie kokią nors teoremą visą savaitę, tik paskui laiko neliks kitoms.“ (mokytojai)

„Programos labai užkrautos. Mes vos spėjam išdėstyti. Juk testas viską parodo. Žaisk, nežaidęs.“ (mokytojai)

„Tie susitikimai su mokytojais po darbo, kiekvieną savaitę, kai sėdėjom ir planavom, kaip reikės kitą savaitę daryti buvo įdomūs, ir tikrai daug išmokom. Bet kai pažiūri, kiek reikia ruoštis, dėl vienos pamokos, tai abejoju, ar ateityje taip dirbsim. Tai, ką mes darėm kitais metais netiks, nes jau bus kiti vaikai, tai nežinau, ar pavyks panaudoti.“ (mokytojai)

„Aš norėčiau iš viso išnešti stalus iš klasės. Bet čia mano noras, o administracija, kiti mokytojai žiūri kitaip. Tai mes kas pavyksta darom – i kiemą išeinam, ar stadioną.“ (mokytojai)

Mokytojų atsainumą pastebi ir moksleiviai. Jų manymu, dalis projekte nedalyvavusių mokytojų projektą vertino neigiamai – jie neskyrė šioms veikloms jokie dėmesio, susidomėjimo. Apibendrinant galima teigti, kad nuostatos, požiūris į eksperimentavimą ugdymo procese pamažu kito, tačiau gebėjimai tai taikyti savarankiškai nebuvo pakankamai išugdyti projekto metu. Tikėtina, kad tam reikia daugiau laiko – praktikai ir konsultacijoms su tais, kurie tokios praktikos turi.

Ugdymo iššūkių kėlimas ir priėmimas

Projekto veiklos suteikė galimybę mokytojams bendraujant, planuojant projekto veiklas kartu su kūrybininkais, pamatyti kitokias darbo formas, kitokio pobūdžio bendravimą tiek su moksleiviais, tiek su kolegomis. Dalis mokytojų teigė, kad ištrūko iš nusistovėjusių taisyklių bei pažvelgė į ugdymo procesą, naujų formų taikymą jame iš šalies. Mokytojai pripažino, kad moksleivių įtraukimas į pamokos procesus nėra vienareikšmis – dalį moksleivių įtraukti yra sunku ir mokytojas neskiria tam pakankamai laiko siekdamas išdėstyti kaip galima daugiau dalykinės informacijos užuot skatinęs mokinius aktyviau įsitraukti, kad ir tos pačios informacijos paieškai ir pan.

“Mes buvo sutrikę. Nebuvo jokios medžiagos. Bet įtraukėm ir vaikus. Ir per pristatymą kiti mokytojai sakė: "jūs padarėt mokymo priemones". Tai tikrai padarėm. Ir įkėlėm į Youtube, kad ne tik mūsų, bet ir kitų mokyklų mokytojai panaudotų.” (mokytojai)

Tyrimo metu stebėtų pamokų metu mokytoją būtų galima apibūdinti kaip itin aktyvų, iniciatyvą laikantį savo rankose, mokiniams paliekantį pasyvaus užduočių atlikėjo-vykdytojo vaidmenį. Atviro tipo klausimai reti, užduodami klausimai dažniau susiję su žinių atgaminimu nei su kūrybišku jų panaudojimu. Kalbant apie mokytojo, kaip skatinančio idėjų generavimą bei nuomonių įvairovę vaidmenį, nepastebėta didesnio skirtumo lyginant pamokų eigą iki prasidedant projekto veikloms ir joms pasibaigus. Dažniau užduotys yra formuluojamos tiesiogine klausimų-atsakymų forma, kuomet mokytojas teikia betarpišką grįžtamąjį ryšį apie atsakymus, mažiau skiriant dėmesio galimiems skirtingiems požiūriams ar alternatyviems sprendimo būdams.

Bendravimas, vedantis bendradarbiavimo link

Moksleiviai - mokytojai

Tradiciskai pamokų metu dažniau mokytojo-moksleivio santykį būtų galima apibūdinti kaip nurodantį, vadovaujantį, deleguojantį nei kaip bendradarbiaujantį. Dažniau mokytojas yra tas, kurio klausomasi, nei tas, kuris klausosi. Taip pat pastebėta, jog pamokose dažnesnės yra interakcijos mokytojas-mokinys nei mokinys-mokinys. Iš esmės po projekto situacija ženkliai nepakito, nes dažnu atveju buvo pradėdama nuo esmių – pedagogai praktiškai bandė priimti visas mokinių nuomones, jų nekritikuoti, aktyviai klausytis mokinių pasisakymų, skatinti juos aktyviai klausytis, kai kalba kiti. Nors teoriškai visa tai buvo žinoma, pedagogai pripažino, kad retai tokios praktikos yra nuoseklios.

„Viską mes žinom, bet jūs įsivaizduojant kaip tai sunku, kai klasėj jų daug, o dar spec. poreikiai. Mes vos spėjam išdėstyti medžiagą.“ (mokytojai)

„Kad jie tos nuomonės neturi. Rėkia, kad rėkti. Tenka drausminti. Aš būna balsą pakeliu. O ką daryti... taip bandėm mes su praktike tokius pratimus, kai visi į ratą sustoja. Bet aš jums pasakysiu - kiek kartų per pamoką tu gali tą daryti?“ (mokytojai)

Projekte dalyvavę mokytojai nurodė, kad bendras darbas su kūrybos agentais projekto pradžioje ir jo vykdymo metu parodė, kiek reikšmingas yra paprastas, kasdienis bendravimas ir kokias naudas pedagogas gali iš jo gauti savo profesinės veiklos rezultatams. Iš esmės, projekto metu kito požiūris į esminius bendravimo aspektus – išklausymą, klausimų kėlimą, interakcijų stebėjimą.

„Tai tiesiog kalbantis tiek daug sugalvoji. Ir pamatai, ką kas gali. Iš pradžių galvoji, kai skirstai užduotis, kad ta ir tas susitvarkys, o paskui pakalbi ir matai, kad jam geriau tiktų kita užduotis. Ir jeigu pataikai, tai kaip vaikai atsiskleidžia.“ (mokytojai)

Projekto pradžioje 4-12 klasių moksleiviai pabrėžė, kad jiems trūksta bendravimo su mokytojais, o esamą apibūdino kaip formalų, apsiribojantį klase, pamoka. Moksleiviai minėjo, jog mokytojai pamokos metu nemėgsta, kai jam prieštaraujama, nutraukia jį klausimais, jam nerūpi, ką mano mokinai. Mokslo metu pabaigoje dvi paskutinės savybės visiškai nebuvo minimos. Moksleiviai pajuto, kad išaugo susidomėjimas jais, jų pasiekimais, nuomone, veikla. Dalyvavimas bendrose veiklose su moksleiviais pedagogams leido sukurti artimesnius santykius, įgyti lengviau bendraujančių, geriau suprantančių moksleivius reputaciją. Įpusėjus projektui į juos nebijoma kreiptis su įvairiais klausimais (nebūtinai susijusiais su pagrindinėmis veiklomis). Projekto veiklos leido moksleiviams pamatyti mokytojus, kaip asmenybes, mažiau formalius, ir taip kurti kolegialumu bei pasitikėjimu besiremiantį santykį. Tikėtina, kad šie principai ir toliau formuos projekte dalyvavusių moksleivių bei mokytojų bendravimą.

*„ -aš bent jau atradau, kad daugelis mokytojų yra daug paprastesni negu maniau.
- jo, negu mokykloje, nes mokykloje yra visiškai kitoks žmogus.“ (vaikai)*

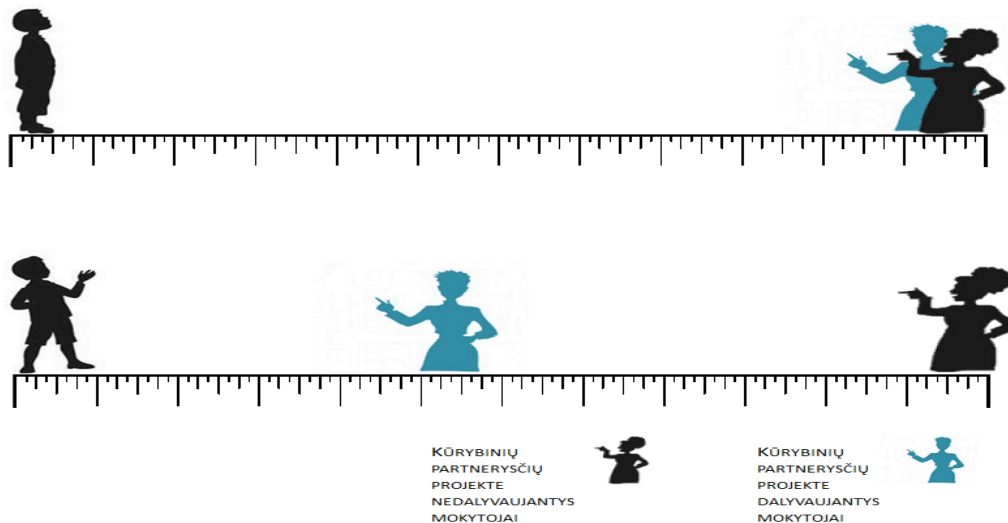
„Jie paskui man sakė, kad mes, mokytoja, negalvojom, kad jums tai įdomu ir kad jūs mokat. O aš galvoju, tai kad aš apie tai irgi negalvojau. Ir žinot, jie man įvertinimą parašė, ir daug tame buvo tiesos, ir aš jiems pasakiau, kad man tai svarbu, ir kad aš irgi, būna, pavargstu, ir kaip aš tada ilsiuosi ir

atsipalaiduoji, ir ką mėgstu daryti. Tai jie klausėsi, lyg aš būčiau kitas žmogus. Ir tokie pasikalbėjimai suartina. Žiūrėk, per pamoką ir mažiau juos reikia raminti. (mokytojai)“

„Atsiranda toks emocinis santykis, ne vien formalumas.“ (mokytojai)

„Mes dabar per pamokas pajuokaujam. Aš nebekeliu balso, o sakau, nu va jūs ir vėl kaip per filmavimą blaškotės ir mane gąsdinat. Ir visi supranta. Pasijuokiam ir toliau dirbam.“ (mokytojai)

Projektui pasibaigus dalyje klasių formalų bendravimą pakeitė noras bendradarbiauti su mokytojais. Patyrę tokio bendravimo privalumus ir naudą, moksleiviai reiškė norą taip bendrauti ir ateityje ugdymo proceso metu. Dalyvavimas bendrose veiklose, užduotis atliekant kartu, suartino moksleivius ir mokytojus, tuo pačiu mokiniams suteikdamas saugumo pojūtį, skatino atsiskleisti, drąsiau dalintis savo mintimis, nuomone. Mokytojai savo ruožtu pamatė, kad kolektyvinis darbas, pasidalinant užduotis ir leidžiant mokiniui savarankiškai atlikti dalį informacijos paieškos, leidžia taupyti ne tik pamokos, bet ir pasiruošimo jai laiko. Schema rodo, kaip pakito emocinė distancija tarp moksleivio ir mokytojo dalyvavusiu ir nedalyvavusio projekto veiklose.

Galima teigti, kad nuostata - intensyviau bendrauti pamokų metu – kito, tačiau, kaip buvo minėta skyriaus pradžioje, gebėjimas ją įgyvendinti kinta nenuosekliai, palaipsniui.

Moksleiviai-moksleiviai

Vienas iš reikšmingiausių atradimų tiek moksleiviams, tiek mokytojams buvo tai, kad projekto veiklų metu bendrauti vieni su kitais buvo pastūmėti tie, kurie iki tol bendravo mažai ir tik formaliai. Moksleiviai išėjo iš už savo neformalių grupių ribų, "moksliukai" bendravo su „padaužomis“, mokytojai atlikdami užduotis bendravo kaip lygus su lygiu su savo mokiniais. Atliekant paprastas užduotis netikėtai visiems paaiškėjo, kad yra bendrų interesų, temų, požiūrių.

Projekto veiklos moksleiviams leido pamatyti, kad siekiant bendro tikslo svarbus kiekvieno komandos nario indėlis, kad kiekvienas be išimties turi galimybių prisidėti prie bendros veiklos, kad ir geriausių rezultatų pasiekia ta komanda, kuri šias galimybes sugeba pamatyti ir leidžia joms atsiskleisti. Šis moksleivių įvardintas pastebėjimas netiesiogiai parodo, kad grupinės veiklos mokykloje nėra tokios dažnos ar tiek visą klasę įtraukiančios, kaip deklaruoja administracijos atstovai. Pedagogai taip pat pastebėjo, kad darbas grupėse leidžia įvertinti ne tik moksleivių žinias, bet ir komunikavimo, darbų pasiskirstymo gebėjimus, atsakomybę. Tais atvejais, kai moksleivis bando išsisukti nuo užduoties, pedagogai buvo gan kategoriški, linkę grįžti prie pažįstamų metodų – individualaus kontroliavimo.

„Na ir pasimatė, kad yra tokių apsikrių, kurie prisidengdami kitais nieko nedarė ir puikiausiai praslydo. Tai ateityje tokiems arba individualias užduotis skirsim, arba pasakysiu, kad kiekvienas iš grupės turi atsiskaityti atskirai.“ (mokytojai)

Įvertinus asmeninio indėlio svarbą ir įtaką galutinio rezultato kokybei, suvokus bendrą komandos tikslą, moksleiviai atrado asmeninių gebėjimų bei vidinės motyvacijos atlikti veiklas, kurios anksčiau jiems buvo nepriimtinos ar nepatrauklios.

„Žiūriu klasė atidaryta, viskas išnešta. Ogi ten mano moksleivis tvarkosi. Moksleivis, kuriam kažkada rinkti šiukšles buvo tragedija.“ (mokytojai)

„Pas mus per tą išvyką buvo komandoje blogiukas. Sakė, kad reikia kažkaip įtraukti ir jį. Tai jis irgi įsitraukė, bandė kažkaip padėti. Jam gerai sekėsi lipti lynu dar kažkas, o mums geriau matematiniai sprendimai.“ (mokytojai)

„Tas berniukas skyrėsi nuo kitų, kandesnis, ir vaikai jo gal ir prisibijodavo, bet per filmavimus jis kažkaip atsiskleidė. Ir su kostiumais į sceną lipo, ir nesvarbu, kad juokingai jie atrodė, bet jis su visais ir, manau, per pamokas to jo kandumo sumažėjo.“ (mokytojai)

Tiek mokytojai, tiek moksleiviai pamatė komandinio darbo galimybes bei privalumus ne tik dalykų mokymuisi, bet ir bendrai klasės, mokyklos atmosferai. Labai tikėtina, kad pedagogai, kurie dalyvavo „Kūrybinių partnerysčių“ projekte, ateityje dažniau skatins moksleivius dirbti grupėmis, labiau pasitikės šio metodo teikiamais rezultatais.

Moksleiviai - kūrybos agentas

Bendradarbiavimo su kūrybos agentais percepcija ir intensyvumas kito viso projekto metu. Pradžioje daliai tiriamųjų (tiek moksleiviams, tiek pedagogams) kūrybos agentai kėlė nerimo jausmą. "Žmonės iš išorės" skatino elgtis kitaip nei įprasta – reikšti savo nuomonę, mintis, požiūrį, vertinti savo pasiekimus, juos aptarti. Projektui įpusėjus, toks bendravimas tapo priimtiniu, daliai įdomus ir suvokiamas kaip vertingas. Jis įtakojo pasitikėjimą savimi, savo jėgomis, gebėjimais. Suteikė drąsos bendraujant su naujai pažintais asmenimis, kitaip pažvelgti į klasės draugus, kolegas. Kūrybos agentai ir praktikai per gana trumpą laiką tapo mokyklos, klasės „mūsų“ t.y. užmezgė stiprius ryšius su projekto dalyviais.

„Man po šito projekto jau nebaisu užkalbinti nepažįstamą žmogų. Juk mes tai darėme tiek kartu, kad baimė dingo.“ (vaikai)

„Aš supratau, kad esu vertinga. Tapau drąsesnė, nebekreipiu tiek daug dėmesio į aplinkinių pasakymus.“ (vaikai)

„Aš kitaip pamačiau vaikus. Man pačiai buvo atradimas. Nežinau kaip jiems, bet aš tikrai nesitikėjau, kad jie gali būti tokie atviri, tokie kūrybingi.“ (mokytojai)

Praktiškai visi mokytojai, dalyvavę interviu, nurodė, kad jų klasėse buvo 1-2 moksleiviai, kuriems buvo sudėtinga pritapti klasėje, ir jie nuolat keldavo drausmės problemų, pasitaikydavo patyčių, ignoravimo. Dažnu atveju, bendravimas su kūrybos agentu - išklausymas nepertraukiant, atsakingų (pagal galimybes) užduočių skyrimas - pakeitė šių moksleivių elgesį tiek, kad pamokose jie tapo aktyvesni, mažiau atsiriboję ir tuo pačiu bendra pamokos atmosfera keitėsi visos klasės labui.

„Kai tas berniukas pamatė, kad mūsų [agentas] tiesiog atsisėdo ir nepertraukdamas jo išklaušė, nieko nesakė, tiesiog kantriai klausė. Jis pasikeitė. Suprato, kad ir jis gali būti kažkam svarbus.“ (mokytojai)

Ši patirtis turėtų skatinti intensyviau ieškoti būdų, kaip įtraukti sunkiau bendraujančius vaikus į klasės veiklas, nes nuostata, kad tai yra neįmanoma, pakito. Tačiau turint omenyje, kad rezultato buvo pasiekta iš anksto planuojant veiklą ir užsiėmimų seką, gali būti, kad savarankiškai mokytojui tai daryti bus sunku – dėl menkos savarankiškai pasiekto progreso patirties ir dėl palaikymo iš kolegų stokos. Ne vienas pedagogas minėjo, kad projekte nedalyvavę mokytojai buvo linkę vadovautis senomis nuostatomis.

Kitas svarbus aspektas, įtakotas mokytojų ir kūrybos agentų bendravimo projekto metu, yra suintensyvėjęs dalies mokytojų tarpusavio bendravimas. Nors mokytojai teigia, kad darbo metu daug bendrauja tarpusavyje, projektų veiklų planavimas leido įvertinti to bendravimo kokybę ir pastebėti, kad užmezgus tiesiog šiltus bendražmogiškus santykius, jie keičia profesinę veiklą, spontaniškai pasitarimai darbo temomis tampa dažnesni, keitimasis patirtimi organiškesnis, savalaikiškesnis.

Dėka projekto, bendravimas tarpusavyje pamokos metu ir po pamokų įgavo geresnę kokybę. Tikėtina, kad suvokus ne deklaratyvią, o praktinę jo svarbą ugdymo procese, tai ilgainiui įgalins ir kitus pokyčius – refleksiją pamokų metu, moksleivių įgalinimą, eksperimentavimą.

Moksleivių įgalinimas. Refleksijos naudojimas

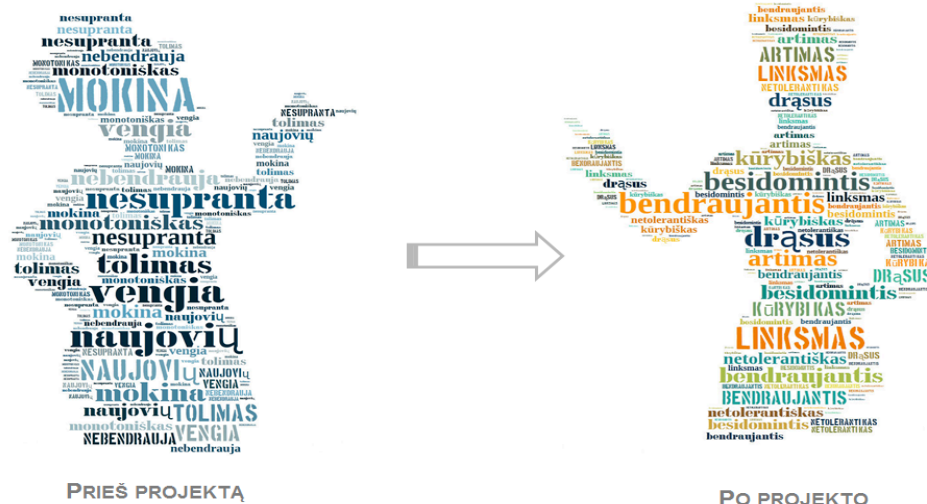
Mokinių įgalinimas pamokinėse veiklose buvo fiksuojamas pavieniais atvejais. Mokytojai patys pripažino, kad jiems sunku atsisakyti įprastų metodų – orientuotis į tikslą, nes būtent tokį lūkestį jie jaučia iš moksleivių tėvų, administracijos. Tyrimo metu stebėtose pamokose juntama itin aktyvi mokytojų pozicija labiau skatino moksleivius ieškoti mokytojui įtinkančio atsakymo ar sprendimo nei ieškoti savo požiūrio, reikšti savo nuomonę ar diskutuoti. Net ir gana dažnai taikant komandinio darbo modelį, o ypač projekto veikloms pasibaigus, labiau orientuojamasi į manipuliavimą fizine erdve nei į nuomonių įvairovės ar diskusijų skatinimą. Mokytojų siekis pažinti savo mokinių mokymosi ypatumus menkas, vadovaujamosi nuostata, kad „mes juos ir taip jau pažįstam“, kuriai vėliau prieštaraujama, teigiant, kad projekto veiklos atskleidė visai kitus moksleivių paveikslus. Vis dėlto perkelti į pamokas projekte išbandytas darbo formas nedrąsu, nes tai asocijuojasi su papildomu darbu ir rizika, kad gali nukentėti „išmokimas“. Galima manyti, kad tam, kad mokytojas pamokos metu imtų raginti mokinius reikšti savo nuomonę ir mintis, tą patį turi daryti ir jis pats, bei sulaukti palaikymo. Pasak moksleivių, pamokose vis dar dominuoja vadovėlis, t.y. ne mokytojo nuomonė, o tokiu atveju atsiduriama uždarame

rate. Nuostata mokinių įgalinimo atžvalgiu keičiasi vangiai, dalintis atsakomybe mokytojai, tikėtina, nedrįsta, net matydami to naudą pamokos metu. Moksleivių įgalinimas laikomas prieštaraujančiu siekiamam galutiniam rezultatui – aukštam balui.

Jei klasėje yra mokinių su specialiais poreikiais, mokytojai dažnu atveju linkę į juos žiūrėti nuosakiau, pripažindami, kad nepajėgia dirbti lygiagrečiai pagal kelias programas. Apie formas, kurios leistų vienu metu susieti skirtingų gabumų klasiokus, nebuvo užsiminta, kas leistų spėti, kad jos netaikomos.

Tiek prieš prasidedant projekto veikloms, tiek joms pasibaigus, pamokų metu mokytojai retai buvo linkę aptarti su moksleiviais pamokos eigą bei įvertinti moksleivių savijautą ar pasiekimus. Nors mokslo metų pabaigoje moksleiviai pozityviau vertino savo mokytojus, kalbėdami, kad yra dažniau skatinami pasakyti savo nuomonę, įsivertinti kiek išmoko, rečiau teigdami, kad mokytojas „nemėgsta, kai jam prieštarauja“, bendras moksleivių požiūris į savo vaidmenį pamokoje, aktyvumo lygį išliko nepakitęs.

Projekto veiklos suteikė pozityvaus impulso mokytojo vaidmens vertinimui, ir galima tikėtis, kad dalis pedagogų, dalyvavusių projekto veiklose, ilginiui įkūnys artimą moksleivio lūkesčiui pedagogą. Moksleiviai pabrėžė jo profesinius gebėjimus, bendravimą, humoro jausmą, kūrybiškumą ir toleranciją.

Mokinių kūrybiškumo stebėjimas, vertinimas

Stebint, ar mokytojas kartu su mokiniais nustato aiškius vertinimo kriterijus, kuriais remiantis vertina ugdymo procesą bei mokinių mokymosi rezultatus, ar jis taiko autentiškas vertinimo strategijas, ar moko ir skatina besimokančiuosius įsivertinti savo ir vieniems kitų mokymosi rezultatus, fiksuoti pokyčiai. Iki prasidedant projekto veikloms stebėtose pamokose mokytojai neskyrė didesnio dėmesio vertinimo kriterijų pristatymui ar aptarimui su mokiniais, tuo tarpu veikloms pasibaigus pastebėti bandymai taikyti alternatyvius vertinimo metodus - skatinti mokinius patiems įsivertinti savo pažangą, taip pat siūlymai vertinti vieniems kitų pasiekimus. Tiek mokytojai, tiek moksleiviai teigė, kad vertinimas, kaip procesas, po projekto buvo iš naujo apibrėžtas, akcentuojant ne tik galutinį rezultatą, bet ir tarpinius pasiekimus, t.y. nuostatos kito.

„Mes susėsdavom ir aptardavom po kiekvienos dienos. Ir pamatai, kad gali būti įvairios priežastys, kodėl kai kuriems vaikams nesiseka. Tada stengiesi juos suorientuoti, parodyti kryptį, ar duoti kokią užduotį, kad jam pasisektų ir paskui motyvacija būtų didesnė.“ (mokytojai)

Dalis pedagogų suvokia, kad, norint stebėti kūrybiškumo apraiškas, moksleiviams nepakanka vien suformuluotos užduoties, reikia ir laiko atradimui, pačiam procesui. Ši aplinkybė dalį pedagogų stabdo nuo tam tikrų metodų naudojimo. Menų, pradinių klasių mokytojai drąsiau taiko tokį procesą, o tikslųjų dalykų mokytojai nejaučia palaikymo iš aplinkos, abejoja tokių metodų efektyvumu. Tikėtina, kad stebint pozityvius pokyčius ugdymo rezultatuose, ilgainiui šią patirtį perims daugiau pedagogų.

„Kai užduodi užduotį, tai reikia jiems laiko, kol jie tą medžiagą surenka, kol išanalizuoja ir apsitaria. Dar paskui reikia klasei pristatyti. Aš nespėsiu jiems visko išdėstyti. Gal kokias nereikšmingas temas taip galima. Nuo matematikos per daug gyvenime priklauso, kad taip rizikuotum.“ (mokytojai)

„Mes mokėmės matematikos žaisdami parduotuvę. Su pinigais, prekių kortelėmis ir pan. vaikai turėjo suskaičiuoti, kiek jiems reikia sumokėti už pirkinius ir kiek reikia duoti grąžos. Nes tai gyvenimiška situacija ir jiems tas reikalinga jau dabar. Ir kai taip žaidėm, užėjo matematikos mokytoja, nes jie ketvirtokai, ir kitais metais ji juos mokys. Tai ji tik pasižiūrėjo, palingavo galvai ir sako, „nu žaiskit, žaiskit..“ Man taip liūdna pasidarė, kad ji nepritaria. O juk vaikui gyvenime tos aritmetikos tai taip ir reikia, ne sąsiuvinyje rašyti, o skaičiuoti prie kasos.“ (mokytojai)

MOKINIŲ DALYKINĖS KOMPETENCIJOS IR LANKOMUMAS

Mokinių pažangumo ir lankomumo analizei projekto kontekste naudoti mokytojų situacijos vertinimo duomenys. Subjektyvūs vertinimai šiuo atveju turi pranašumą prieš faktinius duomenis. Dėl duomenų specifikos „kietųjų“ (arba dokumentuotų) lankomumo ir pažangumo rezultatų naudojimas kelia validumo problemų:

- Formatų skirtumas. Dėl skirtingų duomenų pateikčių (naudojamos skirtingos dienynų formos ir versijos), informacija pateikta nevieningais formatais: bendri klasių vidurkiai, dėstomų dalykų vidurkiai, mokinių vidurkiai. Unifikuoti duomenis galima tik vienu būdu – perskaičiuoti į klasių vidurkius. Tačiau tokia analizės strategija nulems labai mažą stebėjimų skaičių bei nepatikimus rezultatus.
- Laikotarpių nesutapimai su „Kūrybinių partnerysčių“ projektu. Pvz. 2013-12-01 iki 2014-02-28; 2013-09-01 iki 2013-11-28. Dėl „persidengiančių“ projektų ciklų ir lankomumo – pažangumo ataskaitų analizė ir interpretacija yra neįmanoma.
- Sezoniškumo poveikis. Dauguma su laiko kintamuoju susijusių statistinių tyrimų atsižvelgia į sezoniškumo faktorių – rodikliai lyginami su tuo pačiu praėjusių metų laikotarpiu. Lyginant rudens ir pavasario laikotarpius, neišvengiamai kils palyginamumo problema: metų laikai veikia ir lankomumą, ir pažangumą.
- Tyrimo subjektų neapibrėžtumas. Nėra tikslios informacijos apie individualiai projekte dalyvavusius ir nedalyvavusius mokinius. Tai taip pat kelia problemų siekiant pamatuoti projekto poveikį.

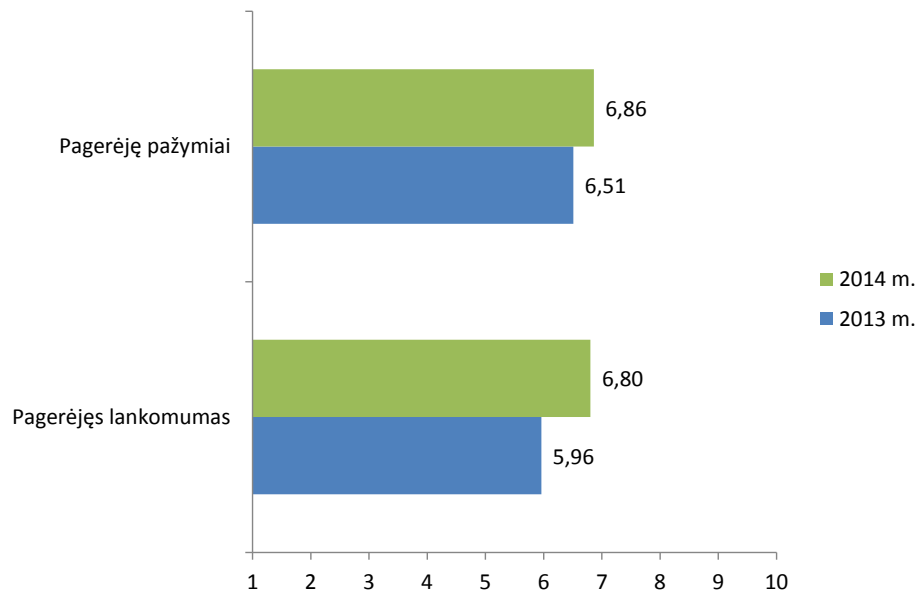
Mokytojų apklausų duomenys apie prognozuojamą (matavimas projekto pradžioje) ir buvusį (matavimas projekto pabaigoje)⁷ projekto poveikį mokinių lankomumui ir pažymiams esamomis sąlygomis yra priimtina alternatyva, galinti išspręsti anksčiau aptartus faktinių duomenų trūkumus. Tai

⁷Matavimas projekto pradžioje tyrė prognozuojamą („Kokį poveikį KP projektas turės?“), o pabaigoje – retrospektyvinį poveikį („Kokį poveikį KP projektas turėjo?“).

ypač liečia lankomumo duomenis, kurių pateikimo formatas beveik nesuteikia galimybių realiai palyginti duomenis. Visose lankomumo išsklotinėse nepateisintų pamokų skaičius buvo lygus 0, taigi, pagrindo palyginimui (išskyrus skirtingas dėl ligos ar kitų priežasčių praleistų pamokų proporcijas) nelieta. Ekspertiniai mokytojų situacijos vertinimai šiuo atveju yra priimtinausias lankomumo indikatorius.

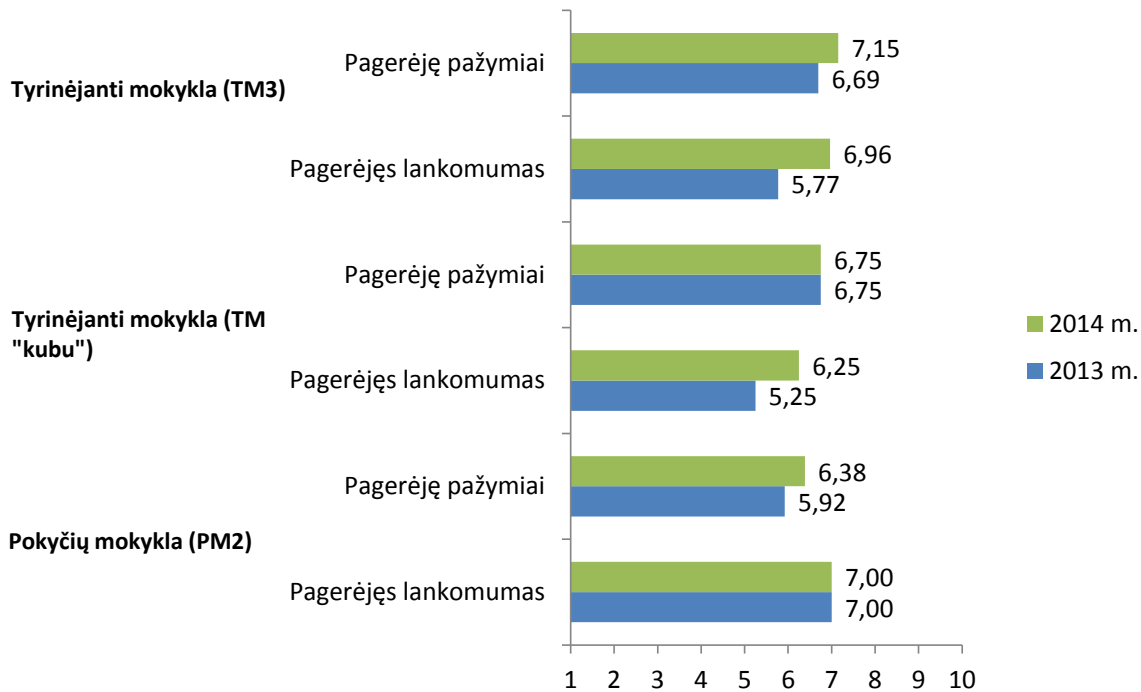
Apklausoje rezultatai rodo, jog projekto poveikis mokinių pažangumui ir lankomumo rodikliams pedagogų yra vertinamas teigiamai – matavimai projekto pradžioje ir pabaigoje rodo teigiamą vertinimų balansą projekto poveikio naudai. Tiek galimo poveikio mokinių pažymiams, tiek ir lankomumui vertinimai 2014 m. yra išaugę, lyginant su 2013 m. rezultatais. (23 diagrama)

25 diagrama. Galimas projekto poveikis lankomumui ir pažangumui. Mokytojų ekspertiniai situacijos vertinimai. (n=301)

Lyginant poveikio pažangumui ir lankomumui duomenis skirtingose įsitraukimo į projektą grupėse, stebimas tam tikras „rutinos“ efektas – didžiausi teigiami projekto efektai stebimi „Tyrinėjančių mokyklų“ ir „Tyrinėjančių mokyklų „kubu“ atvejais. Labiausiai į projekto veiklas įsitraukusiose „Pokyčių mokyklose“ vertinimų pokyčiai yra mažiausiai pastebimi – galimai projektas jau yra tapęs mokyklos aplinkos dalimi ir nebėra vertinamas kaip naujovė. (24 diagrama)

26 diagrama. Galimas projekto poveikis lankomumui ir pažangumui. Mokytojų ekspertiniai situacijos vertinimai. Skirtingose projekto programose dalyvaujančių pedagogų vertinimai. (n=301)

Kokybinių tyrimų duomenys taip pat rodo, kad daliai mokytojų pakeitus pamokos struktūrą, taikant įvairesnius dėstymo metodus, poveikis informacijos įsisavinimui įvyko. Apie tai nurodo tiek moksleiviai, tiek mokytojai. Net jeigu šiuo metu tai ryškiai neatsispindi visų mokinių apibendrintuose faktiniuose vertinimuose, progresas vyksta individualiame lygmenyje.

„Ne visi mokiniai pasikeitė. Dalis ir taip gerai mokėsi. Bet matos ant tų, kuriems buvo sunkiau. Gal jis dabar ir negauna geresnių pažymių, bet jis daug aktyvesnis per pamoką, ir jo klausimai rodo, kad jis daugiau supranta. Ir tas pasimatys pažymiuose su laiku.“

Nauju formatu pateikiamas žinias moksleiviai apibūdina, kaip labiau suprantamas, lengviau įsimenamas, aiškiau suvokiama jų reikšmė - t.y. tampa aišku, kodėl verta mokytis. Tokiu atveju mokymosi motyvacija kyla. Nebereikia tokių didelių pastangų mokymuisi, procesas tampa tarsi savaiminiu, natūraliu. Dalis moksleivių atrado, kad dalykai, kurie iki šiol jų buvo laikomi sudėtingais, nuobodžiais, tapo įdomiais, suprantamais.

„Man dabar atrodo, kad aš mokausi mažiau. Aš namų darbus ruošiū, bet kažkaip aišku, ir per pamoką daugiau atsimenu, tai mažiau laiko reikia namų darbams.“

Projekto metu vykdoma veikla ir/ar bendravimas su kūrybininku moksleiviams atrodė įdomūs, vertingi - vaikai noriai projekte dalyvavo, stengėsi nepraleisti jo pamokų, esant poreikiui pasilikdavo po jų, kad užbaigtų pradėtus darbus. Lankomumą taip pat skatino ir projekto metu užmegzti nauji arba naujai atrasti santykiai su kitais moksleiviais, mokytojais.

BENDRŲJŲ UGDYMO PROGRAMŲ SĄSAJOS SU KŪRYBIŠKO MOKYMOSI PROJEKTAIS

Aptariant bendrųjų ugdymo programų sąsajas su kūrybiško mokymosi projektais, daugiau dėmesio buvo skirta nustatyti, ar bendrųjų programų turinio ir pateikimo formos atnaujinimai sudaro sąlygas kūrybiškam procesui; ar ir kaip mokyklos administracija naudojasi jomis organizuojant ir koreguojant ugdymo procesą; kaip ugdymo aplinka pritaikoma kūrybiškam mokymuisi. Šie aspektai buvo aptarti kokybinėje tyrimo dalyje su "Kūrybinių partnerysčių" projekte dalyvavusiais mokytojais ir administracijos atstovais.

Bendrosios ugdymo programos pedagogų yra suvokiamos kaip pagalbinių, neprivaloma priemonė, skirta ugdymo procesui efektyvumui gerinti. Pirmiausia jos siejamos su dalykinių kompetencijų ugdymu, o jose apibrėžti moksleivių dalykiniai pasiekimai laikomi privalomais pasiekti. Būdai, kaip jų bus siekiama, laikoma visiška mokytojo atsakomybe, vadovaujantis nuostata, kad mokytojas turi visišką laisvę nuspręsti, kokiais metodais jų bus siekiama. Laikantis tokio požiūrio, bendrųjų ugdymo programų siejimas su kūrybišku mokymosi procesu tarsi yra nekludomas. Mokytojas teigia esąs laisvas pasirinkti priemones ir jas įgyvendinti. Tačiau praktinis šios nuostatos įgyvendinimas gana tiesmukas. Mokytojai akcentuoja svarbą ugdyti dalykines kompetencijas ir tiki, kad vadovėlis yra pirminė ir pagrindinė mokymo priemonė, kurios turinį moksleivis, siekiantis aukštų rezultatų, turi mokėti praktiškai mintinai. Tokių kompetencijų, kaip mokėjimas mokyti, kūrybiškumas, kritinis mąstymas, ugdymas laikomas antriniu, tikint, kad jos *išsiugdo* mokantis atitinkamų dalykų. Mokytojai teigia, kad apie tai, kaip ugdyti nedalykines kompetencijas, bendrosios ugdymo programos nepateikia instrukcijų, o, nesant instrukcijai, sudėtinga pasirinkti tinkamas formas.

...

Kūrybiškas mokymas yra individualus kiekvieno pedagogo pasirinkimas, tiesiogiai nesiejamas su bendrosiomis ugdymo programomis.

...

Bendrųjų ugdymo programų veiksmingumas vertinamas pagal tai, kiek jos pateikia aiškiai suformuluotus vertinimo kriterijus ir instrukcijas, kaip pasiekti reikiamo rezultato. Šiuo požiūriu programų veiksmingumas vertinamas santūriai.

...

„Labai ten visas nekonkretu. Bendradarbiavimas, socialinės kompetencijos – bet jos išplaukia iš dalyko, jeigu vaikas jų neturi, tai jis ir dalyko neišmoks. Tai su dalyko žiniom jis jas ir gauna.“ (mokytojai)

„Bendrosios ugdymo programos neturi įtakos kūrybiškam mokymui ar kūrybiškumo ugdymui. Nes pats iš savęs vaikas arba yra kūrybiškas arba ne. Jokios programos to nepakeis.“ (mokytojai)

„Ugdymo proceso turinys yra įspraustas į dalykų rėmus. Nuo jų negalima labai nukrypti. Pasakyta, ką mokinys turi mokėti baigęs tą klasę. Yra tam testai. Bendroji ugdymo programa nurodo, bet nepasako, kaip tai daryti. Tai viskas priklauso nuo mokytojo išprusimo, pasirinkimo.“ (mokytojai)

Iš esmės, kūrybiškas mokymas yra individualus kiekvieno pedagogo pasirinkimas, tiesiogiai nesiejamas su bendrosiomis ugdymo programomis. Visų nedalykinių kompetencijų ugdymas yra suprantamas kaip individualus pasirinkimas ir grindžiamas asmenine patirtimi. Didžioji dalis mokytojų teigė, kad mokant, pavyzdžiui, informacijos paieškos ar viešo kalbėjimo, ar diskusijos, jie duoda patarimus pagal asmeninę patirtį. Tais atvejais, kai mokytojas pats stokoja kurios nors kompetencijos, tikimybė, kad ji liks neugdoma ir jo mokomiems moksleiviams, yra aukšta, nes dėstomą dalyką galima dėstyti įvairiai.

„Aš jums pasakysiu, kas tos bendrosios ugdymo programos. Tai vadovėlis, kuris moko to, ko nėra tikrovėje. Mokytojas pats turi ieškoti savo patirties. Tos programos - tik nuorodos, į ką koncentruotis, kad moksleivis įgytas žinias galėtų pritaikyti praktikoje.“

„Bendrosios ugdymo programos už tave nedirba. Tu dirbi. O ten popieriuje tų ekspertų viena parašyta, o praktika, žinokit, skiriasi. Gebėjimai parašyti labai bendrai, reikalavimai labai aukšti, o daryk, kaip išmanai.“ (mokytojai)

Bendrųjų ugdymo programų veiksmingumas vertinamas pagal tai, kiek jos pateikia aiškiai suformuluotus vertinimo kriterijus ir instrukcijas, kaip pasiekti reikiamo rezultato. Šiuo požiūriu programų veiksmingumas vertinamos santūriai. Pagrindiniu instrumentu laikoma vadovėlis, taip pat mokytojo knyga ir pamokų planai. Galutinis tikslas, kurį sau kelia pedagogai – aukšti egzaminų rezultatai. Paprastai pasirenkamas patikrintas kelias.

„Atvertei knygoje pamoką ir darai, kaip ten parašyta. Nieko tau daugiau nereikia. Ne paslaptis, kad yra mokytojų, kurie nenori keistis – jie taip ir daro.“ (mokytojai)

„- Geriausiai rezultatus turi mokytojai, kurie dirba taip – kreida, lenta ir lazda. Užsirašai, iškalei, atsiskaitei. Ir tie vaikai gauna šimtukus per egzaminus. Aš seniai mokytoja dirbu. Girdėjau tik apie vieną mokytoją, kuri tokių rezultatų pasiekia be vadovėlio.

- Kokią mokytoją Jūs pati rinktumėtės savo vaikui?

- Jeigu paruoš šimtukui be vadovėlio, tai žinoma. Galutiniam rezultate svarbiausi aukšti įvertinimai.“ (mokytojai)

Kadangi apie tai, kiek ugdymo aplinka pritaikoma kūrybiškam mokymuisi, buvo kalbama su pedagogais, kurie dalyvavo "Kūrybinių partnerysčių" projekte, ugdymo aplinkos pritaikymo kūrybiškam mokymuisi klausimas projekto pabaigoje jau buvo aktualizuotas, ir visi mokytojai nurodė, kad esant galimybei siekia praplėsti mokymo erdvę ir mokymo priemonių arsenalą. Vienose mokyklose, sėkmingai įtraukus administraciją, buvo parengti projektai ir pritraukta lėšų papildomoms erdvėms pastatyti ar nuomoti, kitur mokytojai savo pastangomis kūrė metodinę medžiagą ir pan. Visi pripažino, kad naujų aplinkų ir požiūrių taikymas ne tik leidžia labiau sudominti mokinius, bet ir pasiekti geresnio dalyko išmokimo. Pastebima, jog fizinės mokymosi erdvės pritaikymas pamokų tikslams gana populiarus projekte dalyvavusiose mokyklose - pasibaigus projekto veikloms mokytojai drąsiau siūlo moksleiviams judėti, keičia įprastas erdves nestandartinėmis, skatinančiomis laisvesnį bendravimą, aktyvesnį mokinių įsitraukimą, o tuo pačiu ir daugiau galimybių idėjų sklaidai.

„Viskas dabar keičiasi. Mokinių dėmesį išlaikyti sunku. Kai pamoką vedi lauke ar nors koridoriuj, susidomėjimas didesnis. Dabar, kai yra tų technologijų, tai irgi padeda. Vaikai atsineša planšetes į mokyklą, dar yra bibliotekoj kompiuteriai, tai liepi per 15 min. surasti informaciją grupėms ir paskui pristatyti klasėj. Tai jiems vien tai, kad per pamoką gali išeiti iš suolo, iš klasės, jau pramoga, ir jie įsitraukia.“ (mokytojai)

„Mūsų kūrybininkas pastebėjo, kad labai daug dirbam klasėse, tai mes parašėm projektą, gavom finansavimą ir pasistatėm lauko klasę, kur kai šilta, galima pamokas vesti.“ (mokytojai)

Pedagogai pastebėjo, kad projekto veiklos, kur turėjo bendradarbiauti skirtingų dalykų mokytojai, taip pat inspiravo naujos mokomosios medžiagos kūrimą, didesnę jau turimų mokymo priemonių naudojimą, papildant vadovėlius. Dažniausiai eksperimentuojama su vadovėlius papildančios mokymo medžiagos - įvairių kortelių, paveikslėlių, iškarpu, muliažų - panaudojimu. Nors pastebima, jog dažniau užduotys iš moksleivių nereikalauja aktyvesnės pozicijos ar įsitraukimo, bendrų komandinių pastangų.

Apibendrinant galima teigti, kad šiuo metu bendrosios ugdymo programos yra siejamos tik su dalykinių kompetencijų ugdymu ir jose apibrėžiamo žinių lygio yra siekiama. Tačiau nedalykinės kompetencijos yra paliktos individualiai mokytojo nuožiūrai, kuris jų ugdymui pageidauja turėti tikslias instrukcijas ir rezultatų matavimo kriterijus. Dalis pedagogų suvokia, kad kūrybiškas mokymas gali duoti ilgalaikės naudos ir net palengvinti mokytojo darbą, tačiau mokydami moksleivius tik ribotą laiką, iš esmės, paiso tik trumpalaikės asmeninės naudos – gerų testo pažymių, pagal kuriuos patys save vertina.

APIBENDRINIMAS IR IŠVADOS

---

1. **„Kūrybinių partnerysčių“ projektas ir jame naudotos priemonės ugdo mokinių gebėjimus: mokėjimą mokytis, bendradarbiavimą ir kūrybinį mąstymą.** Projekto dalyviai dažniau nei nedalyvaujantys projekte išskyrė mokymosi naudą. Projektas neabejotinai turėjo įtakos palankesnės kūrybai – „draugiškesnės“ atmosferos kūrimui mokyklose. Vyresnių klasių moksleiviai labai aiškiai išskyrė palankesnius neformalaus bendravimo ir bendradarbiavimo aspektus. Pozityviau vertinti ir su lyderyste bei domėjimusi mokymo procesu susiję pokyčiai ir susidomėjimas mokymo procesu. Projekto dalyvių kūrybinio mąstymo gebėjimai taip pat labiau išsiskiria, lyginant su kontroline moksleivių grupe. Moksleiviai, dalyvaujantys projekte, yra labiau motyvuoti, siekia naujų, nepažintų dalykų, geba jungti, sintetinti žinias.
2. **Analizuojant mokinių nuostatas, ryškiausi su projektu susiję pokyčiai fiksuojami domėjimesi mokomuoju dalyku, mokslo reikšmingumo suvokime, ketinimuose pažinti ir tobulinti savo gebėjimus.** Moksleiviai, dalyvaujantys projekte, yra smalsesni ir labiau domisi mokymo procesu bei pasirinktomis disciplinomis. Ryškiausi vertimų skirtumai stebimi moksleivių motyvacijoje siekti naujų nepažintų dalykų bei gebėjime jungti, sintetinti žinias.
3. **Mokomųjų dalykų integravimas projekto metu leido moksleiviams suvokti sąsają tarp teorinių (įgytų pamokos metu) žinių ir jų pritaikymo kasdienėje veikloje.** Netradicinių, demokratiškesnių mokymo formų taikymas skatino domėtis – dažniau klausinėti, o nuoseklumas veiklose, tikslo ir būsimo rezultato aiškus suvokimas buvo esminiai veiksniai, kurie projekto metu stiprino nuostatą, kad mokymasis nėra savitiksliis užsiėmimas ir kad įgytos žinios yra naudingos besimokančiajam.
4. **Projekto veiklų įgyvendinimas skatino moksleivius išeiti iš savo komforto zonos ir savarankiškai domėtis, taip lavinant įgūdžius, dirbti poromis ar grupėmis.** Grupinės užduotys ne pamokų metu leido įtraukti pasyvesnius moksleivius į veiklas ir taip integruoti juos į kolektyvą. Projekto pradžioje veiklos iniciatyva ir motyvacija buvo kūrybininkų, praktikų ir mokytojų rankose, tuo tarpu baigiantis projektams mokytojai pastebėjo, kad ženkliai padaugėjo iniciatyvų,

idėjų bei pasiūlymų iš moksleivių. Pokyčiai pasitikėjimo savimi srityje ryškiausiai atsiskleidė vaikuose, kurie metų pradžioje atrodė nedrąsūs, tylūs arba pernelyg aktyvūs, net agresyvūs. Mokslo metų pabaigoje jie demonstravo gebėjimą integruotis į grupę, priimti bendros veiklos taisykles.

5. **Projektų metu galimybė dirbti su "žmonėmis ne iš mokyklos", kurie, naudodami naujus, neįprastus informacijos pateikimo ir rinkimo būdus, skatino rinktis liberalesnes, daugiau laisvės bei pasitikėjimo suteikiančias bendravimo formas,** taip įgalindami aktyvų klausinėjimą, pagalbos ar tiesiog dėmesio prašymą. Sunkiau adaptuojami moksleiviai gavo galimybę įsitraukti į bendras veiklas, kalbėti ir dirbti grupėje, ir projekto pabaigoje, lygiai su kitais klasėje dalyvauti bendroje veiklose.
6. **Projekto metu keitėsi moksleivių požiūris į save ir ugdymo procesą.** Mokslo metų pradžioje mokėjimas mokytis buvo siejamas su drausmingumu, mokslo reikšmės suvokimu, susikaupimu, pastangomis ir darbštumu. Projekto eigoje šis požiūris pasikeitė akcentą perkeliant į atkaklumą, drąsą, smalsumą, tikslo siekimą, bendradarbiavimą su kitais žmonėmis, pasitikėjimą savimi, domėjimąsi ir pan. Net jei šios savybės nėra pilnai atsiskleidusios, faktas, kad jos pradėtos laikyti reikšmingomis, rodo įvykus pokytį. Buvo suvokta, kad **asmeninis indėlis į veiklą daro tą veiklą vertinga ir svarbia. Šiuo požiūriu skatinimas savarankiškai rinkti informaciją, eksperimentuoti daro reikšmingu ne tik patį rezultatą, bet ir procesą jo siekiant, skatina kūrybinį mąstymą.** Mokytojo asmeninis pavyzdys skatinant bendrauti ir bendradarbiauti turi didelės svarbos šiam procesui.
7. Kiekybiniais instrumentais tiriant mokytojų nuostatas ir gebėjimus, pagrindiniai su dalyvavimu projekte susiję pokyčiai apima mokinių įgalinimo, kūrybiškumo stebėjimo bei vertinimo ir bendradarbiavimo sritis. Ypač išsiskiria mokytojų nuostatos skatinti lyderystę ir skatinimas veikti drąsiai. **Projekte dalyvaujantys pedagogai labiau pabrėžė moksleivių ryžtą veikti sudėtingoje aplinkoje, lyderystę, bendravimą. Ženklūs su įsitraukimu į projektą susiję vertinimų skirtumai stebimi srityse, susijusiose su lyderystės, betarpiško bendravimo, savarankiškumo skatinimu.**
8. **Tiek prieš prasidedant projekto veikloms, tiek joms pasibaigus, pamokų metu mokytojai retai buvo linkę aptarti su moksleiviais pamokos eigą bei moksleivių savijautą ar įvertinti**

savo pasiekimus. Nors mokslo metų pabaigoje moksleiviai pozityviau vertino savo mokytojus, kalbėdami, kad yra dažniau skatinami pasakyti savo nuomonę, įsivertinti, kiek išmoko, rečiau teigdami, kad mokytojas „nemėgsta, kai jam prieštarauja“, bendras moksleivių požiūris į savo vaidmenį pamokoje, aktyvumo lygį išliko nepakitęs.

9. **Tyrimo metu stebėtų pamokų metu mokytoją būtų galima apibūdinti kaip itin aktyvų, iniciatyvą laikantį savo rankose, mokiniams paliekantį pasyvaus užduočių atlikėjo-vykdytojo vaidmenį.** Atviro tipo klausimai reti, užduodami klausimai dažniau susiję su žinių atgaminimu nei su kūrybišku jų panaudojimu. Kalbant apie mokytojo, kaip skatinančio idėjų generavimą bei nuomonių įvairovę, vaidmenį, nepastebėta didesnio skirtumo lyginant pamokų eigą iki prasidedant projekto veikloms ir joms pasibaigus. Dažniau užduotys yra formuluojamos tiesiogine klausimų-atsakymų forma, kuomet mokytojas teikia betarpišką grįžtamąjį ryšį apie atsakymus, mažiau skiriant dėmesio galimiems skirtingiems požiūriams ar alternatyviems sprendimo būdams.
10. Sritis, kuriose mokytojai save vertina palankiau negu juos vertina moksleivius, yra lyderystė bei betarpiška ir lygiavertė komunikacija. Projekte dalyvavę mokytojai nurodė, kad bendras darbas su kūrybos agentais projekto pradžioje ir jo vykdymo metu parodė, kiek reikšmingas yra paprastas, kasdienis bendravimas ir kokias naudas pedagogas gali iš jo gauti savo profesinės veiklos rezultatams. Dalyvavimas bendrose veiklose su moksleiviais kaip lygiaverčiams dalyviams, mokytojams leido atsiskleisti kaip asmenybėms – smalsioms, klystančioms ir norinčioms tyrinėti. **Dalyvavimas bendrose veiklose su moksleiviais pedagogams leido sukurti artimesnius santykius, įgyti lengviau bendraujančių, geriau suprantančių moksleivius reputaciją.**
11. **Pamokose interakcijos mokytojas-mokinys lieka ženkliai dažnesnės nei mokinys-mokinys. Iš esmės po projekto situacija ženkliai nepakito dėl to, kad dažnu atveju buvo pradedama nuo esmių** – pedagogai bandė priimti visas mokinių nuomones, jų nekritikuoti, aktyviai klausytis mokinių pasisakymų, skatinti juos aktyviai klausytis, kai kalba kiti. Nors teoriškai visa tai buvo žinoma, pedagogai pripažino, kad retai tokios praktikos yra nuoseklios ugdymo procese.

12. Didžiausi teigiami pokyčiai susiję su asmenine komunikacija – „sienų griovimu“, atvirumu naujoms veikloms ir darbo metodams, gebėjimu teorines žinias sieti su praktika. Eksperimentavimas ugdymo procese vyko Kūrybinių partnerysčių agentų iniciatyva. **Visi projekte dalyvavę pedagogai pastebėjo, kad naujų mokymo metodų taikymas ir aplinkos pakeitimas sustiprino praktinės įgyjamų žinių naudos suvokimą, skatino smalsumą, norą papildomai gilintis atitinkama tema.** Tai patvirtino ir moksleiviai. Pedagogai taip pat praktiškai patyrė, kaip darbas grupėse leidžia įvertinti ne tik moksleivių žinias, bet ir komunikavimo, darbų pasiskirstymo gebėjimus, skatinti atsakomybę. Įvertinus asmeninio indėlio svarbą ir įtaką galutinio rezultato kokybei, suvokus bendrą komandos tikslą, moksleiviai atrado asmeninių gebėjimų bei vidinės motyvacijos atlikti veiklas, kurios anksčiau jiems buvo nepriimtinos ar nepatrauklios.
13. **Nors ir susidomėję naujais metodais, mokytojai tik iš dalies numatė taikyti juos ateityje savarankiškai. Pagrindinis veiksnys, sulaikantis pedagogus – laiko sąnaudų pasiruošimui ir tikėtinos naudos santykis.** Suvokiama, kad norint stebėti kūrybiškumo apraiškas, moksleiviams nepakanka vien suformuluotos užduoties, reikia ir laiko pačiam procesui. Tačiau ši aplinkybė didelę dalį pedagogų stabdo nuo kūrybiškumą skatinančių metodų naudojimo.
14. Iki prasidedant projekto veikloms mokytojai neskyrė didesnio dėmesio vertinimo kriterijų pristatymui ar aptarimui su mokiniais, tuo tarpu veikloms pasibaigus pastebėti bandymai taikyti alternatyvius vertinimo metodus - skatinti mokinius pačius įsivertinti savo pažangą, taip pat siūlymai vertinti vieniems kitų pasiekimus. **Tiek mokytojai, tiek moksleiviai teigė, kad vertinimas, kaip procesas, po projekto buvo iš naujo apibrėžtas, akcentuojant ne tik galutinį rezultatą, bet ir tarpinius pasiekimus, nebūtinai fiksuojamus pažymiu.**
15. **Bendro psichologinio klimato vertinimų rezultatai atskleidė teigiamus pokyčius daugelyje tirtų sričių: emocinės aplinkos, tolerancijos, minčių įvairovės ir kritinio mąstymo skatinimo, betarpiško bendravimo ir žaismingumo.** Pagrindinė tendencija – teigiamas saugumo jausmo pokytis ir patyčių sumažėjimas. Vyresnių klasių moksleiviai, projekto dalyviai, lyginant su nedalyvaujančiais, labiau išskyrė rodiklius, susijusius su bendra savijauta, buvimu grupėje, padidėjusiu saugumu, mažesniu patyčių lygiu. Lyginant dalyvavusiųjų ir nedalyvavusiųjų „Kūrybinių partnerysčių“ projekte 7 – 12 klasių moksleivių atsakymus, pastebima, jog **projekto dalyvių psichologinio klimato vertinimai daugelyje sričių yra nežymiai aukštesni, nei**

nedalyvavusiųjų projekte. Panaši tendencija stebima ir motyvacijoje siekiant naujų, nepažintų dalykų – moksleiviai, dalyvavę projekte, yra labiau motyvuoti. Mokiniai ir mokytojai pozityviai vertino sąlygas, skatinančias kritinį mąstymą ir įgalinimą: lyderystės skatinimą, skatinimą veikti drąsiai. Mokytojai ir moksleiviai aiškiai išskyrė palankesnius neformalaus bendravimo aspektus.

16. **Projekto poveikis mokinių pažangumui ir lankomumo rodikliams pedagogų yra vertinamas teigiamai – matavimai projekto pradžioje ir pabaigoje rodo teigiamą vertinimų balansą projekto poveikio naudai.** Tiek galimo poveikio mokinių pažymiams, tiek ir lankomumui vertinimai 2014 m. yra išaugę, lyginant su 2013 m. rezultatais. Didžiausi teigiami projekto efektai stebimi „Tyrinėjančių mokyklų“ ir „Tyrinėjančių mokyklų „kubu“ atvejais. Labiausiai į projekto veiklas įsitraukusiose „Pokyčių mokyklose“ vertinimų pokyčiai yra mažiausiai pastebimi – galimai projektas jau yra tapęs mokyklos aplinkos dalimi ir nebėra vertinamas kaip naujovė.
17. **Bendrųjų ugdymo programų veiksmingumas yra vertinamas pagal tai, kiek jos pateikia aiškiai suformuluotus vertinimo kriterijus ir instrukcijas, kaip pasiekti reikiamo rezultato.** Šiuo požiūriu programų veiksmingumas vertinamas santūriai. Šiuo metu **bendrosios ugdymo programos yra siejamos tik su dalykinių kompetencijų ugdymu, ir jose apibrėžiamo žinių lygio yra siekiama.** Tačiau nedalykinės kompetencijos yra paliktos individualiai mokytojo nuožiūrai, kuris jų ugdymui pageidauja turėti tikslias instrukcijas ir rezultatų matavimo kriterijus.
18. **Projekto veiklos parodė, kad kūrybiškumo skatinimas per ugdymo procesą ir skirtingų sričių specialistų bendradarbiavimas duoda ženklių rezultatų net trumpuoju laikotarpiu.** Jau išbandytų metodikų sklaida bei aiškaus galimo rezultato apibrėžimas padėtų pedagogų bendruomenei pasiekti geresnių veiklos rezultatų, ypač grupėse, kurios reikalauja padidinto dėmesio ir pastangų (pvz. pagal adaptuotas programas besimokantieji). Skirtingų sričių pedagogų ilgalaikis bendradarbiavimas užtikrintų platesnį idėjų spektrą, įvairesnes veiklas ir tuo pozityvesnius rezultatus.

PRIEDAI

Kiekybinių tyrimų instrumentai

1 priedas. 4 – 6 klasių moksleivių internetinės apklausos anketa

Sveiki,

Mes norėtumėme sužinoti, kaip jūs jaučiatės mokykloje ir kaip jums sekasi pamokose.

Prašome atsakyti į keletą klausimų. Tai padės mums geriau susipažinti.

Atsakyti į klausimus bus tikrai nesunku. Perskaitykite klausimus ir pabandykite atsakyti kompiuterio pele pažymėdami langelius .

Atminkite, kad tai ne kontrolinis darbas, todėl čia nėra teisingų ar klaidingų atsakymų. Atsakykite taip, kaip jaučiatės ar tikite.

Pradedam?

1. PAKLAUSKITE MOKYTOJO: ar jūsų klasė dalyvavo projekte "Kūrybinės partnerystės"?
[privalomas]

1. Taip
2. Ne

2. Kurioje klasėje mokotės? [privalomas]

_____ (įrašykite skaičių)

3. Kurioje mokykloje mokotės? (pažymėkite mokyklos pavadinimą)

___ [privalomas. Pateikiamas mokyklų sąrašas. Vienas pasirinkimas]

4. Norėtumėme sužinoti, kaip jums sekasi ir kaip jūs jaučiatės mokykloje. Apačioje surašyti dalykai, kaip jūs jaučiatės ir kas atsitinka mokykloje. Trumpai pagalvokite ir pasakykite, ar tai nutinka labai retai, kartais ar dažnai? [privalomi visi; randomizacija]

		Labai retai	Kartais	Dažnai
1.	Man būna nuobodu	☐	☐	☐
2.	Esu laimingas	☐	☐	☐
3.	Esu vienišas	☐	☐	☐
4.	Jaučiuosi liūdnas	☐	☐	☐
5.	Jaučiuosi saugiai	☐	☐	☐
6.	Kai kurie vaikai mėgsta šaipytis iš kitų	☐	☐	☐
7.	Žmonės su manimi elgiasi draugiškai	☐	☐	☐
8.	Kai kurie vaikai skriaudžia kitus	☐	☐	☐
9.	Mokykloje mane dažnai pagiria	☐	☐	☐
10.	Man būna neramu	☐	☐	☐
11.	Aš pasitikiu savimi	☐	☐	☐

5. Norėtumėme sužinoti, kaip jums sekasi pamokose. Apačioje surašyti dalykai, kas nutinka mokykloje. Trumpai pagalvokite ir pasakykite, ar tai nutinka labai retai, kartais ar dažnai?
[privalomi visi; random list]

	Labai retai	Kartais	Dažnai
Mėgstu naujus dalykus: žaidimus, užsiėmimus	☐	☐	☐
Būna, kad net ir grįžęs namo galvoju apie mokyklos užduotis	☐	☐	☐
Mėgstu pats sugalvoti naujų žaidimų	☐	☐	☐
Žaidimuose mėgstu būti vadas	☐	☐	☐
Man nuolat trūksta laiko	☐	☐	☐
Pamokų metu mokytojams užduodu daug klausimų	☐	☐	☐
Mėgstu išmokyti kitus vaikus žaisti naujus žaidimus	☐	☐	☐
Ateityje norėčiau labiau gilintis į kai kurias dalykus, kurias išmoku mokykloje	☐	☐	☐
Dažnai ko nors nespėju ir vėluoju	☐	☐	☐
Atlikdamas vieno dalyko užduotis naudojuosi kitose pamokose išmoktomis žiniomis	☐	☐	☐

Tai visi klausimai. Ačiū už pagalbą!

2 priedas. 7 – 12 klasių moksleivių internetinės apklausos anketa

---

Sveiki,

Mes norėtumėme sužinoti, kaip jūs jaučiatės mokykloje ir kaip jums sekasi pamokose.

Prašome atsakyti į keletą klausimų. Tai padės mums geriau susipažinti.

Atsakyti į klausimus bus tikrai nesunku. Perskaitykite klausimus ir pabandykite atsakyti kompiuterio pele pažymėdami langelius.

Prieš pradėdant atsakyti į klausimus, prašome susikurti savo kodą. Yra numatyta tokie klausimai moksleiviams pateikti du kartus – dabar ir mokslo metų pabaigoje. Norint palyginti atsakymus, reikalingas tam tikras atsakančių į klausimus asmenų „žymėjimo“ būdas. Siekdami, kad niekas negalėtų jūsų atpažinti, prašome patiems susikurti kodą, kuris padės sugretinti kelių apklausų rezultatus, tačiau neleis sužinoti koks konkretus žmogus kokius atsakymus pateikė.

Kodą susikurkite šiuo būdu:

Į pirmuosius du langelius įrašykite savo mamos vardo 1 ir 2 raides;

Į 3 langelį įrašykite savo vardo 1 raidę;

Į 4 - 7 langelius įrašykite savo gimtadienio mėnesį ir dieną:

x	x	x	x	x	x	x
---	---	---	---	---	---	---

Pildymo pavyzdys: apklausos dalyvis Vardas; apklausos dalyvio mama Vardenė, g.1969.09.12.

V	A	V	0	9	1	2
---	---	---	---	---	---	---

AČIŪ.

Dabar galime pereiti prie klausimų.

Atminkite, kad tai ne kontrolinis darbas, todėl čia nėra teisingų ar klaidingų atsakymų. Atsakykite taip, kaip jaučiatės ar tikite.

Pradedam?

1. Ar jūsų klasė dalyvavo projekte "Kūrybinės partnerystės"? **[privalomas]**

3. Taip

4. Ne

2. Kurioje klasėje mokotės? **[privalomas]**

_____ (įrašykite skaičių)

3. Kurioje mokykloje mokotės? (mokyklos pavadinimą)

___ **[privalomas. Pateikiamas mokyklų sąrašas. Vienas pasirinkimas]**

4. Norėtumėme sužinoti, kaip jūs jaučiatės mokykloje. Trumpai pagalvokite ir pasakykite, ar tai nutinka labai retai, kartais ar dažnai? [privalomi visi; randomizacija]

	Labai retai	Kartais	Dažnai
1. Man būna nuobodu			
2. Esu laimingas			
3. Esu vienišas			
4. Jaučiuosi liūdnas			
5. Jaučiuosi saugiai			
6. Kai kurie vaikai mėgsta šaipytis iš kitų			
7. Žmonės su manimi elgiasi draugiškai			
8. Kai kurie vaikai skriaudžia kitus			
9. Jaučiu, kad mano pastangos yra vertinamos			
10. Aš jaučiu įtampą			
11. Aš pasitikiu savimi			

5. Norėtumėme sužinoti, kaip jums sekasi pamokose. Apačioje surašyti dalykai, kas nutinka mokykloje. Trumpai pagalvokite ir pasakykite, ar tai nutinka labai retai, kartais ar dažnai? [privalomi visi; random list]

	Labai retai	Kartais	Dažnai
Man patinka aptarti savo pasiekimus su mokytojais			
Mokytojai tinkamai paaiškina vertinimo motyvus			
Greitai susigaudau naujose situacijose			
Būna, kad mokytojai užduoda užduotį ir leidžia patiems sugalvoti, kaip ją išspręsti			
Greitai išmokstu naujų dalykų			
Būna, kad net po mokyklos, užsiimdamas kita veikla, galvoju apie pamokų metu mokomus dalykus			
Pasitikiu savo nuojauta			
Dažnai mokytojai užduotis parenka atsižvelgdami į moksleivių pomėgius, gabumus			
Pamokose mėgstu padėti kitiems mokiniams			
[-] Dažnai ko nors nespėju ir vėluoju			
Pamokose išmokstu dalykų, kurie man bus svarbūs gyvenime			
Ateityje norėčiau labiau gilintis į dalykus, kuriuos išmokstu mokykloje			
Man gerai sekasi spręsti iškilusius sunkumus			
Atlikdamas vieno dalyko užduotis, naudojuosi kitose pamokose išmoktomis žiniomis			
[-] Man nuolat trūksta laiko			

6. Dabar norėtume paklausti apie Jūsų mokytojų darbą. Pagalvokite apie juos kaip apie grupę ir pažymėkite, kiek stipriai jiems būdingos nurodytos savybės ar elgesio būdai. Pažymėkite skalėje nuo 1 iki 10, kur 1 reiškia labai retai, o 10 labai dažnai.

[privalomi visi; randomizacija]

	Labai retai	Labai dažnai
	1	10
1. Pateikia sunkias, bet įdomias užduotis		
2. Padrąsina siekti tikslo		
3. Skatiniu būti lyderiu		
4. Skatina moksleivius aktyviai dalyvauti, dalinantis mintimis		
5. Ne pamokų metu vaikai kreipiasi į juos, kaip į draugus		
6. Išklauso moksleivių nuomonę, net kai su ja nesutinka		
7. Paaiškina savo vertinimus		
8. Taikiai sprendžia ginčus		
9. Pamokų temas apžvelgia plačiai		
10. Moko, kaip patiems rasti reikalingų žinių		
11. Visada yra pasiruošęs (-usi) atsakyti, kai moksleiviai klausia ar domisi		
12. Neatsilieka nuo laiko - pamokų turinį suderina su naujovėmis		
13. Skatina elgtis drąsiai (ginti savo nuomonę)		
14. Moka sujungti žinias iš skirtingų pamokų (sričių)		
15. Pamokų metu naudoja naujus darbo metodus		
16. Moka pamokų medžiagą susieti su tikru gyvenimu (praktika)		
17. Elgiasi nestandartiškai ir netikėtai		
18. Juokauja pamokos metu		
19. Dalinasi su kitais mokytojais savo patirtimi		

Tai visi klausimai. Dėkojame už atsakymus!

3 priedas. Mokytojų ir administracijos atstovų apklausos anketa

Jūsų mokykla dalyvauja tarptautinio projekto „Kūrybinės partnerystės“ veikloje. Projekto koordinatoriai Lietuvoje „Ugdymo plėtotės centras“ su partneriais tiria mokykloje vykstančius procesus.

Labai prašome skirti valandėlę atsakymams į vertinimo anketos klausimus. Anketos pildymas užtruks apie 15 - 20 minučių. Iš anksto dėkojame už pagalbą.

Tyrimo plane numatyta mokytojus apklausti du kartus – dabar ir mokslo metų pabaigoje. Norint palyginti atsakymus, reikalingas tam tikras respondentų „žymėjimo“ būdas. Siekiant užtikrinti atsakymų anonimiškumą, prašome patiems susikurti kodą, kuris padės sugretinti kelių apklausų rezultatus, tačiau neleis atskleisti respondento tapatybės.

Kodą susikurkite šiuo būdu:

Į pirmuosius du langelius įrašykite savo mamos vardo 1 ir 2 raides;

Į 3 langelį įrašykite savo vardo 1 raidę;

Į 4 - 7 langelius įrašykite savo gimtadienio mėnesį ir dieną:

x	x	x	x	x	x	x
---	---	---	---	---	---	---

- - -

Pildymo pavyzdys: respondentas *Vardas*; respondento mama *Vardenė*, g.1949.09.12.

V	A	V	0	9	1	2
---	---	---	---	---	---	---

AČIŪ. Galime pradėti?

1. Kurioje "Kūrybinių partnerysčių" programoje dalyvauja jūsų mokykla? (žymėkite vieną atsakymą) **[privalomas]**

- Tyrinėjanti mokykla (TM3)
- Tyrinėjanti mokykla (TM kubu)
- Pokyčių mokykla (PM2)

2. Kurioje mokykloje mokotės? (pažymėkite mokyklos pavadinimą)

___ **[privalomas. Pateikiamas mokyklų sąrašas. Vienas pasirinkimas]**

4. Kokiose projekto kūrimo veiklose dalyvavote / dalyvausite? (pažymėkite visus tinkamus variantus) **[privalomas]**

1. Tiesiogiai nedalyvauju projekte --> pereiti prie klausimo K4
2. Dalyvavau nuo pat pradžių: aprašant idėjas, tikslus
3. Rašiau / bendradarbiau rašant paraišką projektui
4. Prisijungiau jau praėjus atranką, pradinėse planavimo veiklose
5. Prisijungiau tik projekto įgyvendinimo etape
6. Kita (prašome pakomentuoti): _____

5. Kas jus paskatino įsitraukti į projektą (pažymėkite visus tinkamus variantus) [privalomas]

1. Norėjome išspręsti konkrečias mokymosi ar ugdymo proceso problemas
2. Norėjome išbandyti naujas netradicines ugdymo formas
3. Norėjome spręsti mokinių bendravimo ar elgesio problemas (konfliktus, patyčias)
4. Kita (prašome pakomentuoti): _____

6. Kokios jūsų pareigos mokykloje? (žymėkite visus tinkamus variantus) [privalomas]

1. Mokytojas
2. Administracijos atstovas
3. Kita (rašykite pareigų pavadinimą) _____

7. Norėtume paklausti apie Jūsų darbo metodus. Pažymėkite skalėje nuo 1 iki 10, kur 1 reiškia labai retai, o 10 labai dažnai, kaip dažnai savo kasdiniame darbe elgiatės, kaip nurodyta: [privalomi visi; randomizacija]

Labai retai
1

Labai dažnai
10

1. Pateikiu sunkias, bet įdomias užduotis
2. Padrąsinu siekti tikslo
3. Skatinu būti lyderiu
4. Skatinu moksleivius aktyviai dalyvauti, dalinantis mintimis
5. Ne pamokų metu vaikai kreipiasi į mane, kaip į draugą
6. Išklausu moksleivių nuomonę, net kai su ja nesutinku
7. Paaiškinu savo vertinimus
8. Taikiai sprendžiu ginčus
9. Pamokų temas apžvelgiu plačiai
10. Mokau, kaip patiems rasti reikalingų žinių
11. Visada esu pasiruošęs (-usi) atsakyti, kai moksleiviai klausia ar domisi
12. Neatsilieku nuo laiko - pamokų turinį suderinu su naujovėmis
13. Skatinu elgtis drąsiai (ginti savo nuomonę)
14. Moku sujungti žinias iš skirtingų pamokų (sričių)
15. Pamokų metu naudoju naujus darbo metodus
16. Moku pamokų medžiagą susieti su tikru gyvenimu (praktika)
17. Elgiuosi nestandartiškai ir netikėtai
18. Juokauju pamokos metu
19. Dalinuosi su kitais mokytojais savo patirtimi

8. Dabar norėtume sužinoti Jūsų nuomonę apie Jūsų moksleivius, kurie 2013-2014 m.m. dalyvaus/dalyvavo „Kūrybinių partnerysčių“ projekte. Pagalvokite apie juos kaip apie grupę ir pažymėkite, kiek stipriai jiems būdingos nurodytos savybės ar elgesio būdai. Įvertinkite kiekvieną savybę ar elgesio būdą skalėje nuo 1 iki 10, kur 1 reiškia visiškai nebūdinga, o 10 labai būdinga." **[privalomi visi; random list]**

	1 Visiškai nebūdinga	Labai būdinga 10
2. Mėgsta iššūkius, sudėtingas užduotis		
3. Nebijo ginti savo nuomonę		
4. Mėgsta pirmauti		
5. Iniciatyvūs – dažnai siūlo naujas idėjas		
6. Puikiai bendrauja su bet kokio amžiaus žmonėmis		
7. Dėmesingi - išklausantys draugų nuomonę		
8. Aktyviai domisi vertinimo motyvais		
9. Geba spręsti konfliktines situacijas		
10. Turi platų interesų ratą - domisi viskuo, visur ir visada		
11. Moka savarankiškai rasti informaciją		
12. Yra klausiantys, abejojantys		
13. Moka ginti savo nuomonę		
14. Greitai susigauja naujose situacijose		
15. Efektyviai planuoja laiką - visur spėja		
16. Visada vykdo pažadus, laikosi duoto žodžio		
17. Paklusnūs ir nuolankūs		
18. Nebijo klysti		
19. Yra išradingi		
20. Lengvai jungia ir taiko žinias iš kelių sričių		
21. Moka derinti teoriją ir praktiką		

Tai visi klausimai. Dėkojame už mums skirtą laiką.

Kokybinių tyrimų instrumentai

---

4 priedas. Pokyčių, susijusių su kūrybinių partnerysčių modelio taikymu mokyklose tyrimas – 2013 /2014 vaikai. Diskusijų gidas

---

Struktūra:

I. ĮŽANGA IR SUSIPAŽINIMAS	10 min
II. MOKYKLOS IR MOKYMOSI SUVOKIMAS	20 min
III. KŪRYBIŠKUMO APLINKA. JOS ĮVERTINIMAS.	40 min
IV. MOKYTOJO PORTRETAS.	20 min
	90 min

Pastaba: diskusijos gidą sudaro temos, kurias ketinama aptarti diskusijos metu. Moderatorius neprivalo užduoti visus čia nurodytus klausimus. Klausimai gali būti užduodami kitokia tvarka ir priklausomai nuo diskusijos eigos, kurią reguliuoja moderatorius.

Diskusijos trukmė: iki 1,5 val.

	I. ĮVADAS	10 min
<p>TIKSLAS: paaiškinti tyrimo tikslus ir ribas, grupinės diskusijos eigą ir geriau pažinti dalyvius.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Moderatorius prisistato ir trumpai pristato diskusijos temą bei tikslus.</i> • Tam, kad diskusija vyktų sklandžiai ir neužtruktų per ilgai, susitarkime dėl taisyklių, kurios galios jos metu: • Tai nėra kontrolinis darbas. Nors atliksime įvairias užduotis čia nėra nei teisingų, nei klaidingų atsakymų ir už tai, ką čia veiksime, niekas pažymių nerašys. • Mums svarbi kiekvieno jūsų nuomonė, todėl nebijokite išsakyti savo nuomonę, ypač jei galvojate kitaip nei dauguma. • Susitarkime, kad kalbėsime po vieną ir stengsimės vieni kitų nenutraukti. • Jei nepritariate išsakytoms mintims, aiškiai pasakykite kodėl. • Tam, kad viską galėtume užfiksuoti kuo tiksliau diskusiją įrašysime, bet įrašą išsivešime ir niekam nerodysime – niekas nesužinos, ką čia veikėte. Kai įrašo mums nebereikės, jį tiesiog ištrinsime. • Diskusija tęsis apie 1,5 valandos (apie 2 pamokas). • Kadangi jūsų nepažįstu, norėčiau, kad jūs trumpai papasakotumėte apie save: <ul style="list-style-type: none"> • Jūsų vardas • Amžius • Ką mėgstate veikti laisvalaikio/kokius būrelius lankote? 	

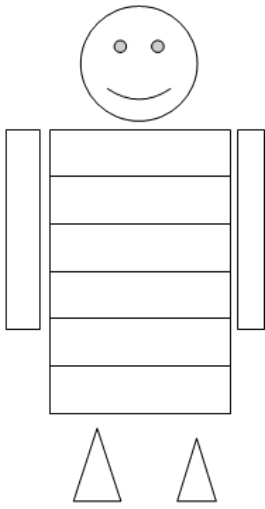
	II. MOKYKLOS IR MOKYMOŠI SUVOKIMAS.	20 min
TIKSLAS: išsiaiškinti mokyklos ir mokymosi suvokimą.	<ul style="list-style-type: none"> • Pradžiai pabandykime pažaisti – užduotis vaizduotei: Kai aš sakau: „mokykla“, kas pirmiausia ateina galvą? Tai gali būti bet kas: vaizdai, spalvos, nuotaikos, muzikos kūriniai, žmonės.... Kas dar? • Papasakokite, kokia yra jūsų mokykla? <ul style="list-style-type: none"> • Kas mokykloje patinka? Kodėl? Kuo? • Kas mokykloje nepatinka? Kodėl? Kuo? • Kokias pamokas, kokius dalykus mėgstate? Kodėl? <ul style="list-style-type: none"> • Ką veikiate jų metu? Kaip pamoka vyksta? Ką daro mokytojas/-a? Ką daro mokiniai? • Kada pamokoje būna įdomu? • Ar yra kitokių nei visos pamokų? Kuo jos kitokios? Ar tai jums patinka? • O iš kokių pamokų norisi pabėgti? Kodėl? • Pabandykime dar truputį pafantazuoti: Kai aš sakau: „pamoka“, kas pirmiausia ateina galvą? Tai gali būti bet kas: vaizdai, spalvos, nuotaikos, muzikos kūriniai.... Kas dar? • O kai aš sakau: „projektas „Kūrybinės partnerystės“, kas pirmiausia ateina į galvą? Kas dar? 	

	III. KŪRYBIŠKUMO APLINKA. JOS ĮVERTINIMAS.	40 min
TIKSLAS: mokyklos klimato vertinimas	<p>Dabar mes atliksime dar vieną užduotį, pasidalinę į dvi grupes.</p> <p>Moderatorius padalina grupę į dvi komandas. Kiekvienai komandai duodamas didelis popieriaus lapas, žirklys, markeriai, klijų ir po vienodą žurnalų su paveikslėliais rinkinį.</p> <p>Prašau užsimerkite ir įsivaizduokite, kad mes visi sėdame į raketą ir keliaujame į kitą planetą, kurios pavadinimas „PAMOKA“. Prašau įsivaizduokite, kaip atrodo ši planeta (vieta, spalvos, kokie žmonės ten gyvena, ką jie ten veikia, kaip jie jaučiasi, kokios nuotaikos, kas ten vyksta ir t.t.). Žurnaluose raskite paveikslukus užrašus ir visa kita, ko jums reikia, kad pavaizduotumėt ir apibūdintumėt šiuos pasaulius. Drąsiai galite juos karpyti ir naudoti jūsų pasaulių kūrimui.</p>	

	<p>Darbui turite 20 min.</p> <p>Vėliau jūsų pasaulius aptarsime kartu.</p> <p>Pabaigus, moderatorius prašo kiekvienos komandos pristatyti savo pasaulį (po 10 min. kiekvieno pasaulio aptarimui):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koks tai yra pasaulis? Koks dominuoja stilius? Kokia jame vyrauja nuotaika – kaip jūs jaučiatės ten? • Kas konkrečiai jums ten patinka? Kas dar? Kodėl? Ar yra kas nors, ko jūs ten nemėgstate? Kas tai? Kodėl? • Kas pasaulyje ypatingo, unikalaus ? • Papasakokite apie ten gyvenančius žmones? Kas jie tokie? Ką jie veikia? Su kuo bendrauja? Kaip jūs jaučiatės būdami tarp jų? • Ar norėtumėte ten kurį laiką pasilikti? Kodėl? • Ką kita komanda apie tai mano? Kaip jūs jaustumėtės šioje planetoje? Ar jau viskas aptarta? Ar norėtumėte kažkaip pasaulį pakeisti? Ką norėtumėte pakeisti / pridėti? <p>Toliau – kitos komandos pasaulio pristatymas (tie patys klausimai).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dabar norėčiau, kad kiekvienas Jūsų planetoje rastų savo vietą (vaikai nupiešia save sukurtame pasaulyje). • O dabar apgyvendinkite Jūsų planetoje mokytoją (vaikai nupiešia mokytoją sukurtame pasaulyje). <p>Pokalbio metu atkreipti dėmesį į tokius elementus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Emocinė aplinka (šilti, nuoširdūs santykiai, pagarba, pasitikėjimas ir bendradarbiavimas) • Mokiniai priimami tokie, kokie yra (tolerancija); • Pabrėžiamas kiekvieno mokino vertingumas; • Skatinama minčių ir nuomonių įvairovė; • Sudaromos sąlygos skleisti kritiniam mokinių mąstymui; • Jaučiamas pasitenkinimas dėl priklausymo bendruomenei; • Skatinamas mokytojų bendradarbiavimas ir dalijimasis gerąja patirtimi su kolegomis;	
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Kuriamos ir puoselėjamos tradicijos; • Ugdoma pagarba kitos tautos, įsitikinimų, rasės ar kultūros žmonėms. 	
--	--	--

	IV. MOKYTOJO PORTRETAS.	20 min.
TIKSLAS: mokytojų gebėjimų ir nuostatų vertinimas.	<p>Mokytojo portretas</p> <p><i>Vaikams duodamas lapas su nupieštu žmogeliuku – mokytoju. Iš pateiktų savybių mokiniai turi išsirinkti 7, kurios jų manymu geriausiai atspindi mokytoją pamokoje (bendrai).</i></p> <p>Tai Jūsų mokytojas pamokoje. Norėčiau, kad jį už pildytumėte 7 savybėmis iš pateikto sąrašo (ŽR. KIEKYBINIS KLAUSIMYNAS), kurios jūsų manymu jam labiausiai tinka.</p> <div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="text-align: center; margin-right: 20px;"> </div> <div> <p>Jei manote, kad šis žmogeliukas nepilnai atspindi mokytoją, galite jį papildyti paveiksliais iš žurnalų.</p> <p>Pokalbio metu atkreipti dėmesį į šiuos mokytojų gebėjimus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ugdymo iššūkių kėlimas ir priėmimas • Eksperimentavimas ugdymo procese • Mokinių įgalinimas • Refleksijos naudojimas <ul style="list-style-type: none"> • Mokinių kūrybiškumo stebėjimas • Bendradarbiavimas su mokiniais </div> </div>	
	<p>UŽBAIGIMAS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tai yra viskas, ką norėjome aptarti šiandien. Dėkoju už dalyvavimą. Tikiuosi, gerai praleidote laiką. 	

5 priedas. Pokyčių, susijusių su kūrybinių partnerysčių modelio taikymu mokyklose tyrimas – 2013 /2014 vaikai. Interviu su mokytojais gidas

---

Struktūra:

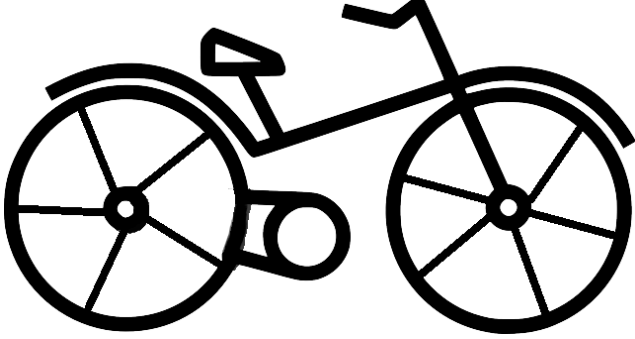
V. ĮŽANGA IR SUSIPAŽINIMAS	10 min
VI. MOKYTOJŲ POŽIŪRIS Į MOKSLEIVIŲ GEBĖJIMUS BEI NUOSTATAS	30 min
VII. MOKYTOJŲ POŽIŪRIS Į MOKYTOJŲ GEBĖJIMUS BEI NUOSTATAS	30 min
VIII. BUP PROGRAMŲ SĄSAJOS SU KP	15 min
IX. UŽBAIGIMAS	5 min
	90 min

Pastaba: diskusijos gaires sudaro temos, kurias ketinama aptarti diskusijos metu. Moderatorius neprivalo užduoti visus čia nurodytus klausimus. Klausimai gali būti užduodami kitokia tvarka ir priklausomai nuo diskusijos eigos, kurią reguliuoja moderatorius.

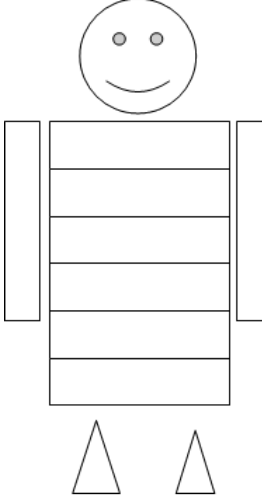
Interviu trukmė: apie 1,5 val.

	I. IŽANGA IR SUSIPAŽINIMAS	10 min
TIKSLAS: paaiškinti tyrimo tikslus ir ribas, grupinės diskusijos eigą ir geriau pažinti respondentus.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Moderatorius prisistato ir trumpai pristato diskusijos temą bei tikslus.</i> • Tam, kad diskusija vyktų sklandžiai ir neužtruktų per ilgai, susitarkime dėl taisyklių, kurios galios jos metu: • Visi klausimai, kuriuos ketiname aptarti, yra susiję su Jūsų patirtimi ar nuomone, todėl čia negali būti teisingų ar klaidingų atsakymų – todėl būkite drąsūs, aktyvūs bei kiek įmanoma spontaniški • Mums svarbi kiekvieno jūsų nuomonė, todėl nebijokite išsakyti savo nuomonę, ypač jei galvojate kitaip nei dauguma • Susitarkime, kad kalbėsime po vieną ir stengsimės vieni kitų nenutraukti • Kritikuokime jau išsakytas mintis, tik remdamiesi aiškiais argumentais ir juos išsakydami • Siekiant kuo tiksliau užfiksuoti diskusijos eigą, prašome Jūsų leidimo ją įrašyti, tuo pačiu pabrėždami visišką Jūsų dalyvavimo šiame tyrime konfidencialumą bei anonimiškumą. • Diskusija tęsis apie 1 valandą. • Kadangi jūsų nepažįstu, norėčiau, kad jūs trumpai papasakotumėte apie save: <ul style="list-style-type: none"> • Jūsų vardas • Dėstomas dalykas/pareigos • Kaip esate susijęs su projektu? Ką konkrečiai jame veikiate? 	

	III. MOKYTOJŲ POŽIŪRIS Į MOKYTOJŲ GEBĖJIMUS BEI NUOSTATAS	30 min.
TIKSLAS: išsiaiškinti, kaip mokytojai vertina efektyviam mokytojų darbui reikalingus jų gebėjimus bei nuostatas į profesinę veiklą.	<ul style="list-style-type: none"> • Dabar noriu Jums pasiūlyti užduotį, kurią atliksime individualiai: <i>Čia matote dviratį..</i> 	

	 <p><i>Dabar, prašau, pagalvokite apie savo darbą, jam reikalingas <u>asmenines savybes</u>, <u>elgesio būdus</u> ir viename dviračio rate į tuščias vietas tarp stipinų įrašykite tas savybes ar elgesio būdus, kurie, Jūsų nuomone, yra svarbiausi efektyviam mokytojo darbui. Darbui turite 10 min.</i></p> <p><i>Dabar pabandykite įvertinti, kaip stipriai kiekviena šių savybių pasireiškia Jūsų kasdiniame darbe asmeniškai 5 balų skalėje, kai rato viduryje yra „0“ o išorėje „5“. (esant poreikiui parodomas pavyzdys.)</i></p> <p><i>Darbui skirkite 5 min.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Kitame rate surašykite, prašau, <u>kokios savybės ar elgesio būdai</u> yra svarbūs, geriausiai atspindi gerą moksleivį. Darbui turite 10 min.</i> <p><i>O dabar pabandykite įvertinti, kaip stipriai kiekviena šių savybių ar elgesio būdų yra būdingi moksleiviams, kurie dalyvaus projekte</i></p> <p><i>Darbui skirkite 5 min</i></p>	
--	--	--

	<p>II. MOKYTOJŲ POŽIŪRIS Į MOKSLEIVIŲ GEBĖJIMUS BEI NUOSTATAS</p>	30 min
<p>TIKSLAS: išsiaiškinti, kaip mokytojai vertina moksleivių gebėjimus bei nuostatas į mokymąsi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dabar noriu pasiūlyti Jums atlikti dar vieną panašią užduotį, kuria atliksime visi kartu: <p><i>Čia matote žmogutį – tai Jūsų mokinys.</i></p>	

	 <p>Čia turime kortelių su teiginiais, kurie apibūdina įvairias moksleivių savybes, gebėjimus ar elgesį. sąrašo (ŽR. KIEKYBINIS KLAUSIMYNAS) Atidžiai perskaitykite ir, pasitarę tarpusavyje, išrinkite tas korteles, kurios geriausiai atspindi ir apibūdina moksleivius dalyvausiančius KP projekte Pasirinktas korteles sudėkite į tuščius langelius ant žmogučio. Darbui turite 10 min.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trumpai pakomentuokite, kodėl pasirinkote būtent šia savybes. Ką apie tai manote? Kaip tai atitinka Jūsų lūkesčius? • Ar norėtumėte čia ką nors keisti? Kaip? Kiek čia svarbus mokytojo vaidmuo? Kiek jis turi galių, priemonių, noro tą padaryti? 	
<p>IV. BENDRŪJŲ UGDYMO PROGRAMŲ SAŠAJOS SU KŪRYBIŠKO MOKYMO SI PROJEKTAIS</p>		<p>15 min</p>
<p>TIKSLAS: išsiaiškinti ar ir kaip mokytojai naudojami BUP organizuojant ugdymo procesą</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kiek Jūsų darbe yra svarbios BUP? Kaip būtent jomis remiatės savo darbe? Ar jos yra privalomos? Kokia apimtimi? Kiek turite laisvės rinktis ugdymo turinį ar darbo metodus BUP rėmuose? • Kokius BUP privalumus galėtumėte nurodyti? • O kokius trūkumus? Kas galėtų veikti geriau/efektyviau? • Kiek jose yra erdvės kūrybiško mokymosi metodams? Kaip tai vertinate? • Galvojant apie KP projektą, kaip manote, kiek projekto veiklos yra susijusios su bendrosiomis programomis? <ul style="list-style-type: none"> - Tai bus alternatyvus būdas vykdyti bendrąsias programas - Tai bus tiesiog papildomos veiklos prie numatytų 	

	<p>bendrujų programų veiklą</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tai bus beveik nesusiję su bendrosiomis programomis - daugiau neformaliojo ugdymo veiklos - kita	
	<p>UŽBAIGIMAS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gal turite dar neišsakytų minčių, pastebėjimų, palinkėjimų? • Tai yra viskas, ką norėjome aptarti šiandien. Dėkoju už dalyvavimą.	5 min